

XXIX. évfolyam 4. szám

zeneKar

nka
Nemzeti Kulturális Alap

WWW.AHO.HU
WWW.ZENE-KAR.HU

A KARMESTERI PÁLCÁTÓL A HIDROPLÁNIG

HEGEDŰS, AKI
BRÁCSÁZÁSÉRT
KAPOTT KOSSUTH-
DÍJAT

”NEM AZ EGYÜTTES
SOK, HANEM A
KÖZÖNSÉG KEVÉS”

KÖZPÉNZEK

2022 / 04

SZERETNE TÖBBET MEGTUDNI A SZIMFONIKUS ZENEKAROKRÓL?

Tisztelt Olvasónk!

Huszonkilenc éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN 2022-BEN IS ELŐFIZETŐNK!

A

zeneKar

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg

évi **6 ALKALOMMAL**

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt 2022-ben:
összesen 5500 Ft/év

Rovatainkban foglalkozunk a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszertörténettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsg.hu

Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

KALENDÁRIUM

4

ZENEI KÖZÉLETÜNK

MAGYAR RÁDIÓ MŰVÉSZETI EGYÜTTESAI

A szívbeli elköteleződés nélkülözhetetlen

Csaknem két év telt el azóta, hogy a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinél (MRME) a vezetés új korszakot hirdetett. Devich Márton ügyvezető igazgatót az eredményekről, az együttesek jelenéről, a Budapesti Wagner Napokról, az új vezető karmesterről és a következő évad terveiről kérdeztük. *Réfi Zsuzsanna*

6

DUNA SZIMFONIKUSOK

Új karmesterek, új korszak a Duna Szimfonikusoknál

Új otthonban, új tulajdonossal, új állandó és tiszteletbeli vezető-karmesterrel köszönheti 61. születésnapját a Duna Szimfonikus Zenekar. Szklenár Ferenc ügyvezetővel és az állandó karmesteri posztra felkért Horváth Gáborral beszélgettünk koncertekről, tervekről, a tiszteletbeli vezető-karmester, Kovács János pedig arról mesélt, miért is vállalta el örömmel a társulat felkérését. *Réfi Zsuzsanna*

9

BACH2FUTURE

Duna-menti sikertörténetek

Projekt-jellegű zenekari modell a szórványban élő románok hazai bemutatkozására, és külföldi fiatalokkal teljes mértékben megújuló bulgáriai zenekar – két olyan példa, amely a Bach2Future legutóbbi konferenciáján Budapesten bemutatkozott. *Kiss Eszter Veronika*

12

GÖDÖLLŐI SZIMFONIKUS ZENEKAR

„Minél többször el kell érünk a művészi üvegplafont!”

A Gödöllői Szimfonikus Zenekart tavaly ősz óta művészeti vezetőként Rác Márton irányítja. Az azóta eltelt időszakban több neves vendégművész is érkezett az együtteshez. A cél ugyanis a minőségorientált, jó hangulatú munka elindítása lett, elhagyva a zenekar eddigi biztonsági komfortzónáját, s újabb kihívásokkal elérni a zenekar kulturális minőségének növekedését. *Réfi Zsuzsanna*

14

KÖZPÉNZEK

2022. évi Előadó-művészeti szervezetek többlettámogatása – Egyedi támogatások

18

MŰHELY

PORTRÉ

A karmesteri pálcától a hidroplánig

Somogyi-Tóth Dániel, a Kodály Filharmonia Debrecen főzeneigazgatója és ügyvezetője, aki egyszerre tölti be a zenei vezetői és menedzseri posztot az egyik legrangosabb vidéki együttesnél, nemcsak karmester, zongora- és orgonaművész, de a hazai polgári légiköz-

lekedés egyik fontos szereplője, a ferihegyi Aeropark Repülőmúzeum igazgatója is. Lapunknak szerteágazó tevékenységei mellett a Kodály Filharmonia Debrecen terveiről, strukturális és művészeti átalakításáról is beszélt. *Kiss Eszter Veronika*

20

A hegedűs, aki brácsázásért kapott Kossuth-díjat

Tuska Zoltán minden szólamban otthonosan mozog, a zenekari munkája mellett a vonósnégyesek első, második hegedű és brácsa szolámát is kiemelkedő módon szólaltatja meg. Utóbbiért a Kodály vonósnégyessel Kossuth-díjat is kapott. *Kiss Eszter Veronika*

24

OKTATÁS

A zeneoktatás körforgása

Váradi Judit két fontos oktatási kerekasztal-beszélgetést is vezetett az elmúlt időszakban, a Magyar Zenei Tanács szervezésében a Zene Házában február végén kollégáival az alapfokú zeneoktatás helyzetét értékelték, májusban pedig a Bach2Future nemzetközi konferencián a zeneművészeti főiskolák lehetőségeiről és a digitális oktatásról beszélgetett hazai és külföldi intézmények képviselőivel. Lapunk a hazai zeneoktatás helyzetéről kérdezte. *Kiss Eszter Veronika*

26

DIGITALIZÁCIÓ

A mesterséges intelligencia megjelenése a zene szektorában II.

Valós félelem lehet a zene világában, hogy a mesterséges intelligencián alapuló megoldások „elveszik” az emberek munkáját? Előfordulhat, hogy évek múlva már nem lesz szükség zeneszerzőkre, vagy karmesterekre, és egy „gép” képes lesz akár a kreatív folyamatokban is részt venni?

30

Szedmák Borbála és Dr. Szabó Zs. Roland

ZENETÖRTÉNET

A Nemessányi-hangszerek történetéből

Hová lettek a Nemessányi-hangszerek? Már szinte közhely, hogy Nemessányi legkiválóbb hangszerei a 20. századra mint Stradivari és Guarneri váltak ismertté, miközben a belőlük kivett cédulákat mások munkáiba helyezték át. *Gombos László*

36

KRITIKA

HANGVERSENY

A Szegedi Szimfonikus Zenekar, a Kodály Filharmonikusok, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Nemzeti Filharmonikusok, a Rádiózenekar, a Pannon Filharmonikusok, a Szolnoki Szimfonikus Zenekar és a Concerto Budapest hangversenyeiről. *Fittler Katalin, Kovács Ilona, Malina János*

42

KÖNYV

Megjelent a Gramofon 25 – Zenetudományi és zenekritikai antológia

A Gramofon 25 – Zenetudományi és zenekritikai antológia című, 350 oldalas kiadvány a Gramofon folyóirat 1996 és 2021 között megjelent, különösen érdekes írásából válogat. A klasszikus zene, a jazz és a népzene kedvelői egyaránt csemegéket találhatnak a kötetben.

53

PRÓBAJÁTÉK

13, 17, 29, 54

GRATULÁLUNK

Áder János köztársasági elnök a miniszterelnök előterjesztésére a MAGYAR ARANY ÉRDEMKERESZT polgári tagozata kitüntetést adományozta

Ignác Ervinnek, a Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatójának, a magyar kulturális értékek közvetítése, a város és térsége életének színesítése, illetve az ifjúság zenei nevelése terén egyaránt jelentős szakmai munkája elismeréseként,
valamint

Patkós Imrénnek, a Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft. ügyvezető szakmai igazgatójának, a zeneművészet iránt elkötelezett küldetésstudattól áthatott több évtizedes, magas színvonalú munkája elismeréseként.

MAGYAR EZÜST ÉRDEMKERESZT polgári tagozata kitüntetést adományozta

Ács Péternek, az Óbudai Danubia Nonprofit Kft. ügyvezetőjének, az Óbudai Danubia Zenekar megújítása és sikeres működtetése elismeréseként.

A PANNON FILHARMONIKUSOK 2022. márciusában tárgyi adománygyűjtést kezdeményezett az ukrán háborús menekültek részére a Katolikus Karitászt pécsi szervezetével együttműködésben, a ZSÖK Nkft. támogatásával. Két májusi koncertjének bevételeiből pedig az Ukrajnából Magyarországra menekült családok gyermekeit támogatja a Magyar Máltai Szeretetszolgálathoz eljuttatott pénzádomány.

GRAMMY-DÍJAS MŰVÉSZEK, nemzetközi és hazai sztárszolisták a MÁV Szimfonikus Zenekar hangversenyein a 2022/2023-as évadban: Maxim Vengerov, Charles Dutoit, Cyprien Katsaris, Augustin Hadelich, Kobayashi Ken-ichiro és Elisabeth Leonskaja, továbbá Takács-Nagy Gábor, Rolla János, Keller András, Pasztircsák Polina, Várdai István, Várjon Dénes... Csak néhány név a MÁV Szimfonikusok vendégművészei közül, akikkel olyan patinás koncerthelyszíneken találkozhat a közönség 2022 szeptemberétől, mint a Müpa, a Zeneakadémia, a Festetics Palota, a Magyar Nemzeti Múzeum díszterme.

EÖTVÖS PÉTER VILÁGHÍRŰ KOSSUTH-DÍJAS ZENESZERZŐ-KARMESTER első vendégkarmesterként, Mihail Pletnyov orosz zongoraművész-karmester pedig rezidens művészként csatlakozik a Concerto Budapest zenekarhoz a jövő évadban. Eötvös Péter főszerepet kap a Keller András által megálmodott kortárszenei fesztivál, A Hallgatás Napja koncertjein is, május 18-án pedig a Ligeti György századik születésnapjára szervezett ünnepi koncerten a szerző nagy szimfonikus műveit és Requiemjét dirigálja a Müpában. Az ünnepi programot másnap a Kölni Filharmónia nagytermében megismétlik.

MIHAIL PLETNYOV a Concerto Budapest rezidens művészeként öt alkalommal lép fel karmesterként vagy zongoraművészként a zenekarral. Október 28-án a Zeneakadémián vezényli a zenekart, ahol Sosztakovics XV. szimfóniáját és Mozart Esz-dúr zongoraversenyét adják elő, a szólista Berecz Mihály lesz. December 20-án a Müpában a zenekar karácsonyi koncertjén Csajkovszkij b-moll zongoraversenyét játssza a Concerto Budapesttel, március 5-én a mára hagyománnyá vált Mozart-napon három zongoraversenyben szólístaként, két nagyszabású kamaraműben pedig előadóként működik közre. Május 3-án a Müpában vezényli Rahmanyinov Holtak szigete és Szkrjabin Az extázis költeménye című művét, valamint Sibelius Pellás és Mélisande-ját és Hegedűversenyét Amira Abouhzara szólójával.

AZ EÖTVÖS PÉTER ALAPÍTVÁNY először fogadja a francia Ensemble Ars Nova kortárs együttest. Magnus Lindberg is először érkezik Budapestre, hogy Eötvös Péterrel és Vajda Gergellyel együtt tanítson fiatal karmestereket, zeneszerzőket. Magnus Lindberg napjaink egyik nemzetközileg legismertebb finn zeneszerzője. Elsősorban hangszeres zeneszerző, mindenekelőtt a zenekari művek alkotója életművének jelentős részét. A mesterkurzus fiatal karmesterei ezekkel a nagyszerű mesterekkel és a mentori programban részt vevő fiatal zeneszerzőkkel mutatják be, mit tanultak-tapasztaltak az egy hetes kurzus alatt, illetve a fiatal zeneszerzők is kifejezetten erre az időszakra készítik darabjaikat, és első alkalommal mutatják be a budapesti közönségnek. Június 20-án közönségtalálkozó keretében ismerkedhet meg a nagyközönség Lindberggel, míg június 26-án a BMC-ben tartják a kurzus zárókoncertjét, Kecskés D. Balázs, Francisco Domínguez, Jongsung OH bemutatóival és Lindberg Jubilees című művének első magyarországi előadásával.

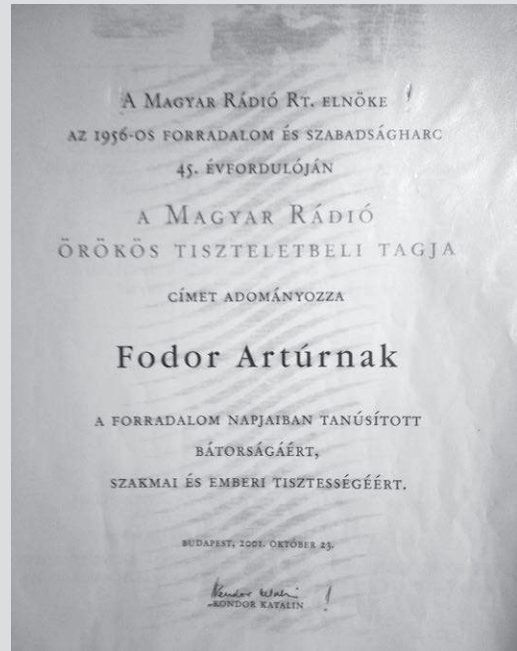
Életének 96. évében, 2022. május 5-én elhunyt Fodor Artur,

a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével kitüntetett kürtművész, aki művészi pályafutását a Rádiózenekarban fejezte be. Az 1956-os forradalom és szabadságharc 45. évfordulóján a Magyar Rádió örökös tiszteletbeli tagja címet adományozta számára Kondor Katalin, a Magyar Rádió Rt. akkori elnöke, az 1956-os forradalom napjaiban tanúsított bátorságáért, szakmai és emberi tisztességéért.

Családja, barátai és kollégái 2022. május 31-én búcsúztak el tőle a Farkasréti temetőben.

Fodor Artur 1926. június 19-én született Vásárosszentgálon (ma Királyegyháza). A Zeneakadémián Romagnoli Ferenc tanítványaként diplomázott. Először a Postás zenekarba vették fel 1948-ban, majd 1949-ben sikeres próbajátékot játszott a pár éve működő Rádiózenekarba. 1956. október 23-án egyhangúlag beválasztották a Rádió Munkástanácsába. 1980-ban elvállalta a Rádiózenekar nem szolgálati munkáinak szervezését. 2001-ben megkapta a Magyar Rádió Tiszteletbeli Örökös tagja címet, 2017-ben a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje állami kitüntetésben részesült. Élete végéig aktívan foglalkozott a Rádiózenekar sorsával. Rendszeresen látogatták a Rádió történetével foglalkozó fiatal zenészek, írók, kutatók, akik munkájukban fel tudták használni az ő hosszú és tartalmas életének emlékeit.

Életének 77. évében május 26-án elhunyt Horváth László klarinétművész

Horváth László kezdetben hegedülni tanult, majd édesapja irányításával kezdte meg klarinéttanulmányait. A szombathelyi zeneiskola, majd a győri Zeneművészeti Szakközépiskola után a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Balassa György osztályába járt, kitüntetéses diplomáját 1969-ben szerezte meg. 1969–70-ben a párizsi Conservatoire ösztöndíjas hallgatója volt Ulysse Delecluse professzornál.

Horváth László 1965-ben csatlakozott a Magyar Állami Hangversenyzenekarhoz, melynek 1968-tól első klarinétosa lett.

A budapesti Nemzetközi Klarinétversenyen 1970-ben az első hely mellett a zsűri különdíját is elnyerte. 1972-ben Genfben bronzérmet kapott, 1973-ban Münchenben a legjobb öt döntős közé került.

A karinétművész 1993-ban elnyerte a Ferencsik János-émlékdíjat és a Liszt Ferenc-díjat, 1999-ben a Lajtha László-díjat, majd 2001-ben a Veress Sándor-díjat.

1998-tól nyolc és fél éven át volt a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar (Savaria Szimfonikus Zenekar) igazgatója.

Horváth László hamvait június 17-én 14.30-kor a Kőszegi köztemetőben helyezik végső nyugalomra.

A szívbeli elköteleződés nélkülözhetetlen

 Réfi Zsuzsanna

Csaknem két év telt el azóta, hogy a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinél (MRME) a vezetés új korszakot hirdetett. Devich Márton ügyvezető igazgatót az eredményekről, az együttesek jelenéről, a Budapesti Wagner Napokról, az új vezető karmesterről és a következő évad terveiről kérdeztük.

I Négy nap alatt a teljes Ring előadása hatalmas feladat, ráadásul ezt kétszer is megteszi a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara a Budapesti Wagner Napokon. Milyen munkát jelent mindez a társulat számára?

– Aki zenész, az tudja, hogy a Wagner-tetralógia előadása, ráadásul ilyen sűrűségben valóban óriási kihívás, nemcsak fizikailag, hanem szellemileg, zeneileg, összpontosításban is, és rendkívüli felkészülést, komoly előkészületeket igényel. Az előpróbákat már több mint egy hónappal ezelőtt, április közepén megkezdtek Kovács János karmesterünk irányításával. Igaz, van bőven tapasztalatunk, hiszen a Rádiózenekar már 2006 óta állandó résztvevője a fesztiválnak, Fischer Ádám karmester az MRME közreműködésével álmodta meg a Budapesti Wagner Napokat. Ugyanakkor hála Istennek több fiatal muzsikusz érkezett a zenekarunkhoz az elmúlt években, így minden szólamnak plusz feladatot jelent, hogy a fiatalabbak felkészülését, beilleszkedését is segítsék. Ők még nem tudják, milyen terhelés vár rájuk, és mint mindig, most is csak a legmagasabb színvonal az elfogadható. Két teljes Ring 2019-ben ment utoljára, öröndetes, hogy a járvány után most újra közönség előtt adhatjuk elő.

I Hogyan látja, változott-e az évek során az együttes Tetralógia előadása?

– Büszkén mondhatjuk, hogy amióta játszunk ezeket a műveket, mindig kiváló szakmai kritikákat kaptunk az együttesről, nyilván, az évek során egyre kifinomultabb az előadás, persze Fischer Ádámnak köszönhetően is, hiszen ha valaki, akkor ő az, aki mindent tud ezekről az operákról. Mindig lehet tőle még többet tanulni. És mindig tud adni új inspirációt.

I Milyen hatással van a Ring a zenekar repertoárjára?

– Boldogok vagyunk, hogy játszhatjuk a Ringet, noha nem vagyunk operazenekar, ez nagy ajándék. Ugyanakkor a Rádiózenekar híres arról, hogy minden műfajban „bevetethető”, otthon van a barokk zenében

Fotó: Vörös Áttila – MTVA

éppúgy, mint a legnehezebb kortárs művek megszólaltatásában, operaprodukciókban, vagy akár filmzenében és popdalok szimfonikus kíséretében, lásd A Dal tévés produkciót.

■ *Ön egyben a Bartók Rádió vezetője is. Hogyan látja, mennyire tudta erősíteni egymást a két intézmény az elmúlt két évben?*

– Nagyon hatékonyan, és ez igen fontos. Együtt kifejezetten erősek vagyunk a magyar zenei életben, és az együttműködésnek számos gyümölcse van. Nemcsak a Bartók Rádióról van szó, hanem például az M5 kulturális tévécsatornáról is. Kiváló az együttműködés, évente 8-9 szimfonikus, a cappella vagy oratorikus koncertünket rögzíti az M5, és ezek a friss hangversenyek folyamatosan adásba kerülnek régebbi archív felvételek mellett. Akkor még nem beszéltünk a különleges közös produkciókról, például az Újévi nyitányról vagy a Virtuózok gálakoncertről, amelyek minden évben nagy sikert aratnak, magas nézőszámmal. Ami a Bartók Rádiót illeti, minden MRME-hangversenyt élőben közvetítünk – mindjárt itt a Ring is! –, rengeteg riportot készítünk az együttesek életéről, a Variációk kamarazenére hangversenyeit szintén felvesszük és műsorra tűzzük. A rádiónak is van saját rendezésű kamara sorozata, abban is gyakori vendégek az MRME zenészei. Vagy említhetem a Bartók Rádió Arckép című műsorát, amelyben az a cél, hogy a zenekar és az énekar összes szólamvezetőjének portréját megrajzoljuk. Kiderült a számomra sokszor megható vallomásokból, hogy milyen színes egyéniségek, milyen csupa szív, elhivatott művészek alkotják nálunk a derékhadat.

■ *Említette a Variációk kamarazenére című sorozatot a Párbeszéd Házában. Milyen a visszhangja?*

– Büszkén mondhatom, hogy nagyon szeretik a zenészeink és a közönség is, boldog vagyok, hogy elindíthattuk. A legnagyobb elismerés legutóbb az egyik rádiós kollégától, zenei rendezőtől érkezett, aki gyakran készít kamarazenei felvételeket, és azt állította, hogy a mi sorozatunk kiemelkedően magas színvonalú. Muzikusaink maguk pályázhatnak arra, hogy kivel-kikkel és mit szeretnének előadni, ezért lelkesen és örömmel játszanak, fontos nekik ez az egész, hogy megmutassák a hangszeres tudásukat így is, és valószínűleg ez az, ami hallatszik a koncerteken. A helyszínt is megszerettük, barátságos, és jó az akusztika.

■ *Amikor tavaly beszélgettünk, azt mondta, talán idén már költözhetnek új otthonukba, a Jókai utcába. Hol tartanak jelenleg?*

– A Jókai utcai bázist alaposan fel kell újítani, ott hangversenystúdiót kell kialakítani. A lehető legjobbat, legmodernebbet szeretnénk, és ez időbe telik. Az Operaház április végén hagyta el az épületet, mi eddig a tervezéssel tudtunk haladni. Reméljük, hamarosan

megkezdődhet a kivitelezés. Egyelőre csak annyi biztos, hogy ez év végéig a Bródy Sándor utcában folytatjuk a próbákat.

■ *Majd két esztendeje, 2020. augusztus 1-jétől lett a Magyar Rádió Művészeti Együttesének ügyvezető igazgatója. Miként értékeli az eddigi időszakot, milyen változásokat lát az együtteseknél?*

– Számomra az jelenti a legnagyobb örömet, ha jókedvű művészeket látok magam körül. Ha azt érzékelem – elkaptam félmondatokból, pillantásokból, különböző apró visszajelzésekből –, hogy a zenészeink, énekesaink elégedettek, ha vannak szép, művészileg motiváló feladataik és sikeres fellépéseik, van biztos háttérük és reményteli jövőképük. Mert a jó hangulat azonnal érződik a műhelymunkán és hangversenyeken. Talán mondhatom, hogy a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinél most ilyen időket élünk. Közben pedig csodálatos koncerteket adtunk, és a következő évad is tele van szép feladatokkal. Nem véletlen, hogy egyre több fiatal tehetség kopogtat nálunk, ha kiírunk egy-egy próbajátékot vagy próbaéneklést. Amikor az egyik legutóbbi próbajáték győztesének éppen azt ecseteltem, hogy miért érdemes hozzánk jönni muzsikálni, az illető széles mosollyal válaszolt, ne is folytassam, „mindenhonnan azt hallja, hogy nálunk most nagyon jó dolgozni”. Nos, ez a legbátorítóbb visszajelzés, és ezért érdemes a háttérben küzdeni és munkálkodni.

■ *Tavaly zenekarigazgatók részéről kritika érte a zenekari próbajátékok színvonalát, mondván, felkészületlenek a pályázók, nincs kiből válogatni.*

– Összességében mi nem ezt tapasztaltuk. Végülitem az összes próbajátékot. Rendkívül jó zenészek és elhivatott művészek érkeztek hozzánk, fúvósok és vonósok is. Volt, hogy szívesen felvettünk volna két zenészt is, ha lett volna hely. Vagy csak szerencsénk volt a jelentkezőkkel? Nem tudom. Mi mindenesetre nagyon örülünk a fiataljainknak, érzékelhető egy nemzedékváltás. Hosszú távban gondolkodom, minden tekintetben, a művészi fejlődésben, a csapatban, a társulat építésében is. Vagyis ha valaki érkezik hozzánk, a szívbeli, lelki elköteleződés az MRME mellett nélkülözhetetlen, az, hogy valaki büszke legyen rá, hogy rádiózenekaros, vagy a Rádiókórusban énekel. Mert érzi, hogy ez rang, és azt is átéli, hogy ez nemcsak egy üres szólam, hanem művészileg és a megbecsülését tekintve is valóság. Ugyanakkor az MRME tagjának lenni kötelez mindenkit a maximális teljesítményre.

■ *Jó kórusénekest sem nehéz találni?*

– Ez már nehezebb kérdés, de ha lassabban is, az énekarban is elindult egy építkezés. Pad Zoltán vezető karnagyunkkal sok meghallgatást szervezünk, keressük a legjobb, legideálisabb hangokat. A kórusnak is igen sok izgalmas feladata van, felejthetetlen koncertek van-

nak a hátunk mögött, csak egyetlen dolgot hadd említsek meg, ami óriási tett volt: születése évfordulója alkalmából előadtuk Lajtha László csaknem összes vokális kompozícióját. Természetesen rádiófelvétel is készült. Ősztől pedig „vokális Kodály-összesre” készülünk, néhány más együttes bevonásával, ami még merészebb, de gyönyörű vállalkozás.

■ *Ebben a sorozatban a Gyermekkkórus is szerephez jut?*

– Náluk is érzek fejlődést, Dinyés Soma vezető és Walter Judit betanító karnagyot nagyon szeretik a gyerekek, ők pedig nagyon ügyesen találnak izgalmas feladatokat. A járvány a Gyermekkkórust sújtotta leginkább, de most újraélednek a lehetőségek, és tavasszal sokan jöttek felvételizni. A gyerekeknek nemcsak a patinás koncerttermekben való tündöklés szerez élményeket, mint például legutóbb José Cura Requeimjében való közreműködés a Müpában, hanem az is, amikor Kodályt énekelhettek az ország apró falvacskáiban, bejárva a zeneszerző 100 évvel ezelőtti népdalgyűjtő körútjának településeit.

■ *Szeptembertől új vezető karmestere van az együttesnek az olasz Riccardo Frizza személyében. Miért esett rá a választás, s mit vár a közös munkától?*

– Hangsúlyozni kell, hogy Riccardo Frizza Vásáry Tamás elnök karmesterünk és Kovács János állandó karmesterünk mellé érkezik. Régóta jó kapcsolat volt közöttük és a zenekar között, és úgy döntöttünk, hogy

szorosabbra fűzzük a szálakat. Ő is vágyott erre, és ez megtiszteltetés. Frizza mester világiáró, igen keresett művész, ajándék, hogy közösen tervezgethetjük a jövőt. Két hosszabb periódusban négy hangversenyt is vezényel majd a következő évadban, sokat fogunk vele dolgozni, és előkészületben vannak külföldi koncertek, turnék is. Bízunk a gyümölcsöző együttműködésben.

■ *Gazdag szezonnak ígérkezik a 2022/23-as évad. Milyen sorozatokat, fellépéseket emelne ki a szezonból?*

– Szívem szerint minden koncertet felsorolnék... Négy bérletünk megmarad a Zeneakadémián, a Müpában és a Mátyás-templomban. A „vokális Kodály-összkiadást” már említettem, a nagy oratóriumok is elhangzanak. Vásáry Tamás Schubert-sorozatát vezényel az összes szimfóniával, az Asz-dúr és az Esz-dúr misével. Vashegyi György egy máig kiadatlan Gounod-requiemet mutat be együtteseinkkel, és lesz Ligeti György-émlékkoncertünk is Vajda Gergely vezényletével. Az Újévi nyitányt Oliver von Dohnányi fogja dirigálni. Káli Gábort is szeretnénk egyre többet hívni, most például ő vezényli majd Webber Requiemjét, ezt a művet Pécsre is elvisszük. A szólistáink között lesz Fenyő László, Dmitry Masleev, Kian Soltani, Vigh Andrea, Fejérvári Zoltán, Kelemen Barnabás, Ábrahám Márta, Erik Bosgraaf, az Énekkart Philipp Ahmann, Václav Luks, Szabó Sipos Máté, ifj. Sapszon Ferenc is vezényli. És sorolhatnám a neveket. Nagyon gazdag, színes évad elé nézünk.

■ *Új helyszínnel is gazdagodnak, hiszen lesznek koncertjeik a Magyar Zene Házában is. Rendszeres fellépőkké válnak ezen a helyszínen?*

– Izgalommal várjuk az ottani fellépéseket, ifjúsági koncerteket is adunk, mi nyitottak vagyunk rá, hogy folytassuk az együttműködést, örülnénk neki.

■ *Ha jól számolom, 2023 októberében lesz 80 esztendő a zenekar. Ünnepi szezonra, vagy csak születésnap koncertekre készülnek?*

– Valóban így van, és szeretnénk méltóképpen megünnepelni ezt az évfordulót. Ám hogy miként, az előre még titok. Úgy szeretnénk ünnepelni, hogy első sorban ne mi kapjunk, hanem mi adjunk ajándékot a közönségnek. Annyit elárulhatok, hogy terveink szerint mindhárom együttesünk részese lesz a zenekari jubileumnak.

■ *Milyen terveket, célkitűzéseket tart fontosnak a következő időszakban?*

– Azt szeretném, ha tudnánk rendületlenül folytatni azt az utat, amelyen két éve elindultunk, és hogy a művészeink arcán továbbra is a mosolyokat lássam, valamint azt, hogy külföldre is többet vihessük hangversenyekkel és magyar zeneművekkel Magyarország jó hírét. ■

Fotó: JOAN TOMAS

Riccardo Frizza

Új karmesterek, új korszak a Duna Szimfonikusoknál

„Vándorló” – koncertekkel, „Zenélő napok” – múzeumi hangversenyekkel, János vitézzel várják a közönséget

 Réfi Zsuzsanna

Új otthonban, új tulajdonossal, új állandó és tiszteletbeli vezetőkarmenterrel köszönheti 61. születésnapját a Duna Szimfonikus Zenekar. A társulat két régi, kedves muzsikusként partnerének vezetésével folytatja a munkát, izgalmas és változatos programmal készül a következő szezonzárára. De már nyáron is számos fellépés vár az együttesre, új helyszíneken is bemutatkoznak a következő hónapokban, és egyre több a felkérésük. A zenekar ügyvezetőjével, Szklenár Ferencel és az állandó karmesteri posztra felkért Horváth Gáborral beszélgettünk koncertekről, tervekről, a tiszteletbeli vezetőkarmenter, Kovács János pedig arról mesélt, miért is vállalta el örömmel a társulat felkérését.

■ *Valóban több mint két évtizedes kapcsolat fűzi a Duna Szimfonikusokhoz?*

Horváth Gábor: Igen, hiszen először karmesterszakos hallgatóként találkoztam az együttesrel a zenekari órákon. Később a vizsgakoncerteken velük és a MATÁV társulatával dolgozhattunk, így minden hónapban többször muzsikálhattunk együtt. Majd Deák András karnagy úr megkeresett, hogy vezényelnék-e egy-két Duna Koncertet is velük. Ezekkel a hangversenyekkel próbáltam ki dirigensként, s aztán – miután a diplomázásom évében, 2002-ben egy nemzetközi karmester-versenyen második helyezést értem el, és elnyertem a közönségsdíjat is – már bérletes hangversenyekre is rendszeresen meghívást kaptam. Szezononként néhányszor biztosan dolgozhattam a társulattal, így valóban több mint húsz éves közös múlt áll mögöttünk.

■ *Ezért is esett Horváth Gáborra a választásuk, amikor új állandó karmestert kerestek?*

Szklenár Ferenc: Nem kapkodtuk el a karmesterválasztást, a zenekar Művészeti Tanácsának ülésein sokszor felvetődött a téma, hogy ki lehetne a jó megoldás. A zenekari tagok véleményét is meghallgatva, nagy egyetértésben arra jutottunk, hogy Horváth Gábert kérjük fel erre a posztra. Fő érvünk Gábor mellett az volt, hogy a kezdetektől fogva kivívta a zenekar tiszteletét azzal, hogy mindig felkészült és precíz volt, készségesen állt a zenekarhoz, és mindezeknek köszönhetően a közös próbák és előadások során rengeteget tudott nyújtani az együttesnek. Remekül ért ahhoz a pedagógiai munkához is, ami a zenekarépítéshez szükséges, és már vendégként is temérdek ötlete volt a programok tekintetében. Korábban is – ha az állandó karmesterünknek más elfoglaltsága akadt – Gábort kérdeztem elsőként arról, hogy az adott programot, adott koncertet el tudja-e vállalni. Egy szó, mint száz, az elmúlt évek alatt

Szklenár Ferenc

annyi mindent kipróbáltunk már együtt, hogy benne látjuk a legbiztosabb szakmai jövőt. Köztudott, hogy talán komoly sokk érte a társulatunkat, hiszen majdnem megszűnt az együttes. Mindebből fel kellett ocsúdnunk és fel kellett mérnünk a további lehetőségeinket. Amint rendeződött a helyzetünk, elkezdtük vizsgálni a szakmai továbblépés lehetőségét. Amikor döntés született,

hogy Gáborral fogunk dolgozni, a kollégáktól, és a szakmától is csupa pozitív visszajelzést kaptunk. De ahogy eddig is, továbbra is sok vendégművészre számítunk, hiszen számos dirigens akad, aki szeret velünk dolgozni, s fontos a szakmai színesség, változatosság. Ezért szintén hatalmas öröm számunkra, hogy elfogadta a tiszteletbeli vezetőkarmenteri felkérésünket Kovács János!

■ Mennyi időre szól az új állandó karmesterük szerződése?

Sz. F.: Ahogy az együttesünk minden tagjáié, egyelőre 2022. december 31-ig. De természetesen hosszabb távra tervezünk, hiszen reményeink szerint megtörténik a minősítésünk, így a következő szezontól már konkrét állami támogatásra számíthatunk, a minisztériumtól

ugyancsak kaptunk biztatást a források tekintetében, így az új tulajdonosunkkal egyeztetve módosulnak majd a szerződések.

■ Mi lesz most a Gödöllői Zenekarral, ahol több mint egy évtizedet töltött?

H.G.: A gödöllői társulatnál 2010-től voltam vezető karmester és művészeti vezető, erre a kettős tisztségre kértek fel. Tavaly az új kuratórium úgy döntött, hogy kettéválasztja a posztot, s lesz a zenekarnál egy művészeti vezető is. A meghívásos pályázat győztese Rác Márton lett, aki nagy munkabírással és lendülettel kezdett neki a munkának, én pedig elfogadtam a Duna Szimfonikus Zenekar megtisztelő felkérését. Áprilisban így elköszöntem Gödöllőtől. Természetesen ez csak a

„Nem az együttes sok, hanem a közönség kevés”

„Nagyon régóta ismerem az együttest – meséli Kovács János – nem is emlékszem, mikor vezényeltem őket először, de akad sok felejthetetlen közös koncertünk, például az az este, amelyen Hauser Adrienne játszott Liszt A-dúr zongoraversenyét, s a hangversenyen Kocsis Zoltán is jelen volt. Vagy vissza tudom idézni azt a Dvořák-estét is, amelyet néhány esztendeje dirigálhattam az élükön, és igazán pompás volt.

Az eltelt évtizedekben időről-időre dolgozhattam a Duna Szimfonikusokkal, s éppen akkor, amikor tavaly ez a tragédia megtörtént, és megkérdőjelezték a létezésüket, állapítottam meg, mennyi fejlődtek, ahogy szinte az összes hazai együttes. Sokkal magasabb színvonalon muzsikálnak, mint amikor megismertem a társulatot. Tavaly igyekeztem is kiállni értük, s ezzel nem voltam egyedül... Sajnos az a tévhit él a fenntartókban, hogy Budapesten túl sok a zenekar. Az soha nem jut az eszükbe, hogy nem az együttes sok, hanem a közönség kevés?! Olvastam egy kutatási eredményt, mely szerint a népesség két-három százaléka hallgat csak komolyzenét... Ezt elfogadhatatlan állapotnak tartom, mert az látszódik belőle, ami világszerte jellemző vélekedés, hogy a komolyzene élvezete az úri passzió... Pedig az általános műveltséghez ugyanúgy hozzátartozik, ugyanúgy illene ismerni a zeneirodalmat is, ahogy Shakespeare-t, József Attilát, Jókait vagy Gárdonyit. Szóval, bőven el tudnék képzelni még több zenekart és még több zenei eseményt!

Így amikor felkértek a tiszteletbeli vezető karmesteri posztra, örömmel mondtam igent, hiszen, ha ezzel segíthetek abban, hogy az együttes megmaradjon, akkor nagyon szívesen teszem. Az is lényeges volna, hogy egy ilyen nagy múltú együttes, mint a Duna, ne csak fennmaradjon, hanem tovább erősödjön, s magasabb szinten tudjon működni.

Mindig szívesen koncertezem velük, ha egyeztetni tudjuk a dátumot, bármikor örömmel jövők vezényelni, legközelebb Foszolos Péterrel közös hangversenyre készülünk. Minden úton-módon igyekszem támogatni a zenekart, s annak is örülök, hogy az egyik legkiválóbb ifjú karmesterrel, Horváth Gáborral dolgozhatom.

A Duna Szimfonikusoknak ugyanaz a feladata, mint a többi együttesnek: rendszeresen adják elő az európai zeneirodalom legértékesebb műveit. Ehhez pedig megfelelő támogatás szükséges, hogy anyagi gondok nélkül működhessenek, hiszen a komolyzenét is akkor lehet propagálni, ha megteremtjük hozzá a megfelelő anyagi hátteret. A Duna Szimfonikusok előadásai mindig érdemesek az emberek figyelmére.”

vezetői posztot jelenti, vendégkarnagyi minőségben továbbra is szívesen térek vissza a társulathoz, ha szükség van a munkámra. Más együttesekhez is járok különböző rendszerességgel, hiszen a tanítás mellett hazai és külföldi vendégszerepléseknek teszek eleget.

■ *Milyen tervekkel kezd neki a Duna Szimfonikusoknál a munkának?*

H. G. Nem akarom azt a hibát elkövetni, hogy az új ember mindent jobban tud... Örülök, hogyha meghallgatják a véleményemet, de azt láttam a jövő szezon összeállításánál, hogy nagyon ügyes műsorpolitikával kezelik ezt az új kezdetet, melyhez csak örömmel tudok csatlakozni. Hiszen, ha nincs a Duna Palota, akkor tovább kell gondolkodni, hol tud fellépni az együttes, milyen közönségréteget tud megszólítani. Jó iránynak tartom a kamaraszimfonikusi irányba mutató kezdeményezéseket, s azt is, hogy az eddigi széles repertoárt meg tudják újítani.

Sz. F.: Így igaz, ahogy stabilá vált a helyzetünk, azonnal elkezdjük keresni a lehetőségeket. Ennek egyik alapköve a Kőbányával kötött közszolgáltatási szerződés, amelynek keretében nagyon kedvező feltételekkel kaptuk meg a próbatermünket, ami kiváló helyszín a szakmai munkához. A kerület ünnepein, rendezvényein rendszeresen fellépünk, koncerteztünk már a Kőrösi Csoma Kulturális Központban, ahol több tervünk is megvalósulásra vár. Kőbánya végtelen számú lehetőséget rejt, például a Szent László-templommal vagy a Helytörténeti Múzeum udvarával, ami ideális nyáresti szabadtéri kamarakonzertekhez. Emellett útkeresésben vagyunk, ezért is lett az egyik hangversenysorozatunk Vándorló bérletre keresztelve. Ezekkel a vándorló koncertekkel igyekszünk megtartani régi törzsközönségünket, ezért nekik kedvezve gyönyörű belvárosi termeket választunk helyszínül. A remek hangulatú hangversenyeken kívül, a sorozat további érdekessége, hogy a koncertek által a főváros egy-egy építészeti értékét is bemutatjuk. Adtunk már koncertet például a Fesztetics Palotában, a Deák Téri Evangélikus Gimnázium dísztermében. Szerencsére munka, felkérés akad bőven! A Gödöllői Kastéllyal is számos tervünk van, karmesterkurzust is rendezünk ott, és részt veszünk a kastély rendezvényein is.

H. G.: Így nem szakad meg az én kapcsolatom sem Gödöllővel, visszatérek, csak most a Duna Szimfonikusok élén.

■ *Mi mindent terveznek még a következő szezonban?*

Sz. F.: Ősztől újraindulnak a Filharmóniával az ifjúsági koncertjeink, ez a misszió is fontos számunkra. Budapest, Komárom-Esztergom és Pest megyei koncertekre készülünk. Ha pedig a turizmus újra talpra áll, akkor reményeink szerint ismét elindulhatnak a Duna Kon-

Horváth Gábor

certek is. A zenekarunk bevételét jelentősen befolyásolja, hogy mely pályázatainkkal sikerül támogatást szereznünk... Készülünk már a Petőfi 200-ra is, született egy János vitéz-előadásunk, Kacsóh Pongrác daljátékából készítettünk egy egyórás, rövidített verziót, amelynek karmestere Csányi Valéria, s ezt az előadást országsszerte szeretnénk előadni, több helyszínen. Azon dolgozunk, hogy minél több együttműködő partnerünk legyen, akik segítenek a szervezésben, hiszen nálunk jelenleg egyetlen ember foglalkozik ezzel... A terveink szerint visszatérünk a RAM-ba, ahol nagy sikerű újköszöntő koncertet adtunk már Kovács János vezényletével, s egy régi-új helyszínen, az Uránia Filmszínházban is muzsikálunk majd. Emellett vár a Klebelsberg Kastély is, a Marczibányi téri Művelődési Házban pedig a Törös Alapítvány koncertjein szerepelünk. Szerencsére megmaradt a jó kapcsolatunk a Belügyminisztériummal, így számos rendezvényükre hívják fellépni a zenekar különböző formációit. Sokféle adunk értékes, igényes hangversenyeket.

■ *Milyen eseményeket emelnének még ki a következő évadból?*

H. G.: Nyáron is számos felkérés vár az együttesre, hiszen július végén a Budai várban koncertezünk, s egy igényes és szórakoztató szabadtéri programmal szerepelünk a Hadtörténeti Múzeum előtti téren. Ötvenéves születésnapját ünnepli a KÓTA nyár elején, s a rendez-

vény záróhangversenyén Kodály Psalmus Hungaricusát adjuk elő három kórossal Fekete Attila szőlőjével. Nagyon örülök annak is, hogy szeptemberben kortárs darabokat mutatunk be a Duna Szimfonikusokkal.

I *Mennyiben lesz más a kapcsolata most az együttesel, mint a korábbi húsz esztendőben?*

H. G.: Más felelősséget jelent az, ha az ember vendégkarmesterként érkezik, tart három próbát és elvezényli a koncertet, és megint más egy folyamatos kapcsolat, mely során megismerjük egymás erőseit és gyengeségeit is. Szép lehetőség és kihívás egy együttes irányítása, szükség is van egy társulatnál az állandó kontrollra. Ahhoz, hogy meglegyen a magas szakmai színvonal, kell, hogy az ember részt vegyen a mindennapi munkában, hiszen a karmester és a muzsikusként együtt adják össze azt a tudást, amitől az előadás még érdekesebbé, színesebbé és látványosabbá válik. Ez aztán tovább gazdagíthatja a zenekar belső világát és közvetve a magyar zeneéletet.

Sz. F.: A kezdeti állapothoz képest két tagot vettünk fel, a nagybőgőben és a szekundban volt bővítés, de a csellósólamban is égető szükség volna egy új muzsikusra. Nem törekszünk nagyzenekari méretre, de a kamaraszimfonikusokon belül a legarányosabb hangzást szeretnénk elérni. Továbbá szeretnénk megosztani egy bensőséges érzést, mégpedig azt, hogy a mi együttesünk attól is különleges, hogy a zenélés mellett, a zenészeink, amit tudnak, megtesznek a zenekarért. Ugyanis akadnak jócskán pluszfeladatok... Léteznek nálunk kreatív csoportok, amelyek tagjai hozzák az előrelépést támogató ötleteket, s ha kell, rájuk bízhatjuk a honlap, a Facebook-os megjelenés gondozását, segítenek az informatikát igénylő ügyekben, rendezik a kottatárat. Például egy ilyen csapatmunka eredménye a zenekar új logója, amivel a megújulásunkat szeretnénk köszönteni.

Örömmel tesszük tovább a dolgunkat, mert látjuk, ezek most az újraindulásunk első pillanatai, s bízunk benne, hogy az új korszak szép feladatokat, és még sok évtizedet tartogat

Duna-menti sikertörténetek

Kiss Eszter Veronika

Projekt-jellegű zenekari modell a szórványban élő románok hazai bemutatkozására, és külföldi fiatalokkal teljes mértékben megújuló bulgáriai zenekar – két olyan példa, amely a Bach2Future legutóbbi konferenciáján Budapesten bemutatkozott.

A Covid alatti magyar tematika után ismét nemzetközi vizekre evezett a Papageno és a Magyar Zenei Tanács nemzetközi konferenciája, a Bach2Future, ahol a klasszikus zene legjelentősebb fesztiváljai, intézményei, zenekarai és szakemberei mutatták be fejlesztéseiket, újdonságaikat, illetve izgalmas kerekasztal-beszélgetéseken osztották meg tapasztalataikat egymással.

A május 12-13-án a Műpában immár negyedik alkalommal megrendezett konferencia az előzőek sikerei alapján kétnaposra nőtte ki magát, az első napon a digitális fejlesztések kerültek fókuszba, a második napját viszont ezúttal a Duna-menti országok zenei életének a bemutatására fordították. A konferencia előadásából kiderült: jól gondolták a szervezők, nemcsak a Duna a közös ezekben az országokban, és sokat tudunk egymástól tanulni.

A május 13-i „Danube Day of Classical Music” címmel futó előadássorozat The pearls of Danube / A Duna gyöngyszemei című szekcióval indult, amely három különleges, egymástól nagyon különböző és rendkívül sikeres programot mutatott be. Az első az 1949-ben alapított ausztriai Jeunesse programjait, kezdeményezéseit ismertette: Katharina Fink a fiatal zenészekkel, fiatal közönségnek szervezett koncertek kihívásairól beszélt, amely kitért a közönségnevelés általuk alkalmazott módszereire, a jegyértékesítés sajátos struktúráira, a kezdő tehetségek színpadi pályájának elindítására, amelynek számos oktatási program is a részét képezi.

Ovidiu Florian Andris egy olyan román zenekari modellt mutatott be, amely minden olyan országnak példa lehet, amelynek a világban jelentős számban szórványban élő zenészei vannak. Ovidiu Florian Andris maga is nyolc évig élt Németországban. A Román Kamarazene-

kar három éve projekt-jelleggel gyűjti össze a világ vezető zenekaraiban játszó román muzikusokat a koncertkörútjaira, akik az otthoni alacsony bérek miatt tartósan nem mennének haza, egy-egy ilyen projekt alapú együttműködést viszont nagy örömmel bevállalnak. A munkába mesterkurzusok segítségével fiatal román zenészeket és karmestereket is bevonnak, akik számára rendkívül inspiráló ez a közeg, de hirdettek már zeneszerző versenyt is. Repertoárjukat igyekeznek kifejezetten a román zenére fókuszálni. Mint Ovidiu Florian Andris fogalmazott, Románia az egyik legnagyobb diaszpórával rendelkező európai ország, amelyet jelentős mértékben érint a nyugati agyelszívás, és ebben az értelmiségi elvándorlásban nagyon nagy százalékot tesznek ki a tehetséges, magasan képzett román zenészek. Többségük nagyon ritkán tér vissza Romániába. A román zenészek évenkénti egyesítése nemcsak a zenészek kapcsolatrendszerére és hazai bemutatkozása szempontjából fontos, de a közönség is kiemelt érdeklődést mutat a koncertjeik iránt.

A Magyar Zene Házát és annak interaktív programjait Severinghaus Artemisz mutatta be. Az első Duna-menti kerekasztal-beszélgetés a fesztiválokat vonultatta fel: a magyar fesztiválok közül a Bartók Tavaszt és a Liszt Fesztivált Káel Csaba, a romániai Enescu Fesztivált Cristina Uruc, az osztrák Esterházy Alapítványt Andreas Richter, a horvátországi Osor Fesztivált pedig Josip Nalis képviselte, utóbbi videóüzenetben, a beszélgetést Hornyák Balázs vezette a Kaposfest és a Liszt Ferenc Kamarazenekar képviselőjével.

A konferencián mindig kiemelt hangsúlyt kapnak a szimfonikus zenekarok, most a Duna-menti együttesek közül hívtak meg néhányat, a kerekasztal-beszélgetést a magyar zenei élet meghatározó alakja, Kovács Géza művészeti menedzser vezette. Romániából a Temesvári Bánáti Filharmónia nevében Ovidiu Florian Andris volt jelen, aki a Román Kamarazenekart is képviselte. Ezúttal sem okozott csalódást az érdeklődőknek: a zenekar egy egészen különleges átalakulását mutatta be, amelynek keretében a helyi közösségben korábban is fontos szerepet betöltő együttes a közönség számának csökkenését észlelve, egy modernizációs folyamatba kezdett. Bulgáriából a Vratsa Szimfonikus Zenekar érkezett Christo Pavlov képviselőjével, aki egy igazi sikersztorit mesélt el, 2017 és 2022 között gyakorlatilag a teljes elöregedő zenekart sikerült fiatal és motivált zenészekre cserélni, mindössze ötven maradtak a régiékből, a többiek többségében nyugdíjba mentek. A váltáshoz a körülményeket is drasztikusan megváltoztatták, és természetesen a szemléletmódot is: jelenleg tizenöt ország fiataljai alkotják a zenekart, nem pedig helyi zenészek. A Zágrábi Filharmonikus Zenekartól Naima Balic vett részt a beszélgetésen, aki elmondta, 2010-ig csak a zágrábi városvezetés finanszírozta őket, azóta a kormány is, de a pandémia miatt sok idős komolyzenrajongót veszítettek, így maga a finanszírozás már nem elég. A

Bécsi Rádiózenekar nem küzd finanszírozási problémákkal. Ugyanakkor Dr. Christoph Becher elmondta: a szponzorok támogatása náluk visszaesett.

A kétnapos konferenciát Váradi Judit, a Debreceni Egyetem docense és a Magyar Zenei Tanács elnökségi tagja vezetésével egy oktatási kerekasztal-beszélgetés zárta, amelyen a kolozsvári Gheorghe Dima Zeneakadémia, a Liszt Ferenc Zeneakadémia, a szlovén Ljubljana Zeneakadémia, és a horvát Zagreb Zeneakadémia képviselői beszélgettek a zenei felsőoktatás problémáiról, lehetőségeiről. (Ennek a beszélgetésnek a tapasztalatairól beszélt lapunknak adott interjújában Váradi Judit, amelyet a 26. oldalon olvashatnak.)

A KODÁLY FILHARMÓNIA DEBRECEN
KÖZHASZNÚ NONPROFIT KFT.
KODÁLY FILHARMONIKUSOK DEBRECEN EGYÜTTESE
próbajátékot hirdet
CSELLÓ TUTTI HATÁROZOTT IDEJŰ ÁLLÁSRA
hosszabbítási lehetőséggel I

A próbajáték időpontja: 2022. június 23. 14:30 óra

A próbajáték helyszíne: 4025 Debrecen,
Simonffy u. 1/c - II. emeleti próbaterem

A próbajáték két fordulós.

1. forduló anyaga:

Zenekari állások (kijelölt részek):

Mozart: Varázsfuvola nyitány
Beethoven: V. szimfónia 2. tétel
Verdi: Requiem – Offertorio
Brahms: II. szimfónia 2. tétel
Bartók: Concerto V. tétel

2. forduló anyaga:

Egy tétel J. S. Bach szólószvitjeiből
Egy klasszikus, vagy romantikus versenymű saroktétele

A zenekari állások kottái jelentkezéskor átvehetők a Kodály Filharmonikusok Debrecen titkárságán (H-Cs: 8:00-16:30, P: 8:00-14:00), vagy igény szerint elektronikus úton küldjük.

Zongorakísérőt a Kodály Filharmónia Debrecen előzetes egyeztetést követően biztosít.

Jelentkezéshez szükséges dokumentumok:

szakmai önéletrajz elérhetőség megadásával,
szakirányú végzettséget igazoló dokumentum

Jelentkezés: személyesen, vagy

info@kodalyfilharmonia.hu e-mail címen, vagy
4025 Debrecen, Simonffy utca 1/c. címen lehetséges

Információ: Fekete Katalin operatív vezető tel.: 30 620 4892

A jelentkezés beérkezési határideje: 2022. június 20. 12:00 óra

A foglalkoztatás feltétele: felsőfokú szakirányú végzettség.

Munkabér:

A mindenkor hatályos „A munka díjazása” c. szabályzat szerint
Cafeteria
Spielpénz

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Debrecen, 2022. 05. 09.

Somogyi-Tóth Dániel
főzeneigazgató-ügyvezető

„Minél többször el kell érünk a művészi üvegplafont!”

Rácz Márton apró lépésekről, kihívást jelentő darabokról, kapcsolatépítésről

 Réfi Zsuzsanna

A Gödöllői Szimfonikus Zenekart tavaly ősz óta művészeti vezetőként Rácz Márton irányítja. Az azóta eltelt időszakban több neves vendégművész is érkezett az együtteshez. A cél ugyanis a minőségorientált, jó hangulatú munka elindítása lett, elhagyva a zenekar eddigi biztonsági komfortzónáját, s újabb kihívásokkal elérni a zenekar kulturális minőségének növekedését. A karmester szeretne minél több partnerre találni, s számos, kulturálisan ellátatlan területen is komolyzenei koncertekkel jelentkezni. Nagy előrelépésnek látja azt is, hogy nyár elején az MTVA gálaestet vett fel az együttesrel, s tavaszi, közel egyhónapos egyházzenei koncertsorozatuk sikert aratott, nemcsak Gödöllőn, hanem több más városban is.

Fotó: ROBERT BANCZIK

I Volt korábban is kapcsolata a gödöllői zenekarral?

– 2021 januárjában az együttest működtető alapítványtól kaptam egy megkeresést, hogy dolgozzak ki egy új, de működési perspektívával is rendelkező művészeti koncepciót a zenekar jövőjéről. Ez az én olvasatomban egy meghívásos pályázatnak volt tekinthető, amelynek következménye lehet majd a megvalósításában való részvétel. Ezt megelőzően három alkalommal hallottam játszani a zenekart. Ez is motivált a felkérés elfogadására. Bár nem hivatásos zenekarról van szó, eredményes

évtizedeket tudhatnak maguk mögött, szép koncerteket adtak, jelentős helyi közönséggel bírnak, emellett sikerrel pályáztak. 2018 és 2021 között a zenekar alapítványa volt a koordinátora egy háromesztendő, több országot felölelő Európai Unió projektnek is. Korábban is részt vettem sikeres zenekari koncepciók kidolgozásában és megvalósításában, de gondolom – karmesteri tevékenységem mellett – elsősorban fesztiválszervezői és színházi zeneigazgatói tevékenységem miatt merülhetett fel a személyem. Pályázatomban vázoltam az elképzelései-

met és a kuratóriumi meghallgatásomat követően elfogadásra került az általam benyújtott hosszú távú koncepcióm. Három esztendőre kaptam a kuratóriumtól és a zenekartól bizalmat, hogy ezt megvalósíthassam, és hogy a Covid után újra indíthassuk a zenekart. Úgy vélem, apró lépésekkel lehet csak haladni, s meglátjuk, hogy a társulat a jelenlegi összetételében hová tud eljutni, hol van a művészi „üvegplafonunk”. Ezen dolgozunk tavaly óta mindannyian, s még csak az utunk elején járunk.

■ *Mikor és hogyan kezdett neki ennek a munkának?*

– Már 2021 tavaszától részt vettem a pályázatok szakmai előkészítésében, amelyekkel ezáltal sikerült a következő időszakra több támogatást nyernünk az együttes számára, s természetesen közben már az új koncertszezont műsorainak összeállításán is dolgoztam. Szeptembertől lettem a zenekar kinevezett művészeti vezetője. Az együttes most még abban a helyzetben van, mint több más zenekar volt korábban. A zenekarban nincsenek státuszok, a muzsikások zöme tanári és egyéb hivatása mellett része a csapatnak. S hogy ebből a körből hogyan lehet előre lépni? Erre a klasszikus szimfonikus zenekaroknál sincs egységes recept. Az ember ismeri számos együttes működését és lehetőségeit. Ugyanakkor mindig el kell fogadni a helyi sajátosságokat és viszonyokat is. Mindenre van már ismert, sikerrel működő ötlet, amelyet csak jól kell alkalmazni: a meleg vizet nem kell feltalálni, csak a bojler csapját kell kinyitni... A koncepció mellett mindig a művészeti munka a legfontosabb alapja a jövő építésének. A zenekarral el kell kezdeni szisztematikusan, minőségorientáltan és jó hangulatban dolgozni, erre törekszünk szeptember óta. Itt kell kihangsúlyoznom, hogy minderre nem lenne lehetőség, ha Horváth Gábor művészeti vezetőként és karmesterként az elmúlt tíz évben nem végzett volna ennyire alapos és kiváló munkát. Ha ő nem olyan minőséggel, szakmaisággal és emberséggel dolgozik az együttesrel, mint ahogy tette, nem sokat tudnék tenni a zenekar jövőjéért... A pandémia a nem hivatásos együttesekre még rosszabb hatással volt, mint a többi zenekarra. A vírushelyzet ideje alatt teljesen leállt a művészeti élet, nem volt lehetősége az együttesnek a közös muzsikálásra sem. Ennek következtében a közönségünket is újra vissza kellett csalogatnunk a koncertekre, mivel az a két esztendő valahogy bezárt mindenkit... Mindez azért nem volt könnyű, mert rengeteg korábbi vállalás pótlását kellett ebben a szezonban teljesítenünk. Aggódtunk is már egy-egy koncert közönsége miatt, aztán az utolsó pillanatban megteltek a széksorok.

■ *Mivel lehet Gödöllőn visszacsábítani a közönséget?*

– Úgy vélem, fontos, hogy a gödöllői zenekarhoz a következő időszakban még több olyan neves szólista érkezzen, aki mind művészileg, mind emberileg is húzóerőt jelenthet a közönség és egyben a zenekar számára

is. Emiatt érdemes kicsit kockáztatni, kilépni a komfortzónából az egész csapattal, és nem mindig csak biztonságos produkciókat kitűzni, hanem folyton kicsit feljebb és feljebb emelni a léceket. Ezáltal lehet minél többször elérnünk a művészi „üvegplafont”! Ha ezt emberségesen és jól csináljuk, akkor az pozitív előrelépést eredményez. Ennek jegyében koncertezett ebben az évadban velünk Kolonits Klára, Sümegi Eszter, Balázs János, Szabadi Vilmos, Szabóky Tünde és Nyári Zoltán. Továbbá Vajda János Magnificatjával és John Rutter műveivel adott adventi koncertet Jónás Krisztina és a Cantemus Vegyeskar. Nagy öröm volt, hogy Medveczky Ádám márciusban szintén megtisztelt minket egy közös hangversennyel. Nemrégiben Rohmann Ditta muzsikált velünk, akivel nagy sikerrel adtuk elő Schumann a-moll csellóversenyét. Egy nem minősített zenekarnak kényes, kihívást jelentő darabokat is rendszeresen műsorra kell tűznie, hiszen csak így tudunk előrelépni. Fontosak a kapcsolatok, s igyekszünk is minél több partnerre találni. Ennek keretében tavaly ősszel Horváth Gábor vezényletével Liszt Koronázási miséjét adtuk elő Cegléden. Amikor a következő, húsvéti koncertünk plakátját tették ki a templom kapujára, egy arra járó hölgy reakciója ez volt: „Jönnek a Gödöllőiek?! Akkor az valami gyönyörű lesz megint!” Sokfelé elindultunk, keressük az új fellépési lehetőségeket és jönnek visszajelzések is. Ennek okán idén egy közel egy hónapos, ökumenikus egyházzenei koncertsorozatot rendeztünk Harmonia Divina címmel. A sorozat 5 koncertműsora 14 különböző városban hangzott el. A felekezetek szeretetszolgálatával karöltve ezek jótékonyági előadások voltak. Közel kétfélmillió forintot sikerült gyűjtenünk az ukrainai menekültek megsegítésére.

■ *És mik a terveik a jövőben?*

– A 2022–2023-as évadban a bérletes koncertjeink meghívott vendégművészei Kokas Katalin, Zempléni Szabolcs, Herczenik Anna és Cser Ádám lesznek. Reményeink szerint a negyedik koncerten a Talamba együttesrel mutathatjuk be Antal Mária egy új, az együttes számára írt szerzeményét. Októberben az „év szenzációjaként” Farkas Róbert vezényletével, Perényi Miklóssal Elgar csellóversenyét várjuk. Nagyon örülök, hogy elfogadta a meghívásomat Dénes István, természetesen visszatér a zenekarhoz Horváth Gábor és a Cantemus Vegyeskar is. Nagyzenei koncertjeinken a teljesség igénye nélkül Mozart, Borodin, Csajkovszkij, Glière, Schumann, Schubert, Mendelssohn, Respighi, de Falla, Puccini, Kodály és Bruckner művek fognak felcsendülni. De ezek mellett a továbbiakban is nagy hangsúlyt fektetünk a széleskörű ifjúsági koncertjeinkre. A zenekar területileg egy behatárolt, szűk körben dolgozott ezidáig. Nagy a megbecsültsége, közönsége szereti és kitart mellette, egyelőre azonban ez csak 10-20 km-es kört jelent. Közben akad több, komolyzenével kulturálisan kevésbé ellátott terület is Salgótarjántól Daba-

sig, amelyet együttesünk egy óra alatt könnyedén el tud érni... Fontos felmérni, hogy melyik programot merre lehet elvinni, hiszen lényeges, hogy egy-egy műsort ne csupán egyetlen alkalommal adjunk elő.

■ *A Gödöllői Királyi Kastéllyal milyen az együttműködésük?*

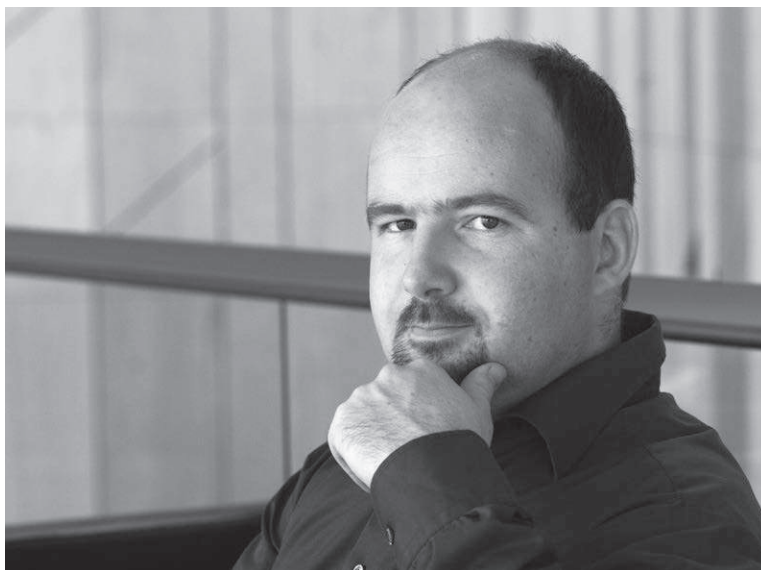
– A korábbi évadokban egyes nagyzenekari koncertek helyszínéként biztosította a kastély a Lovardát: a Gödöllői Liszt Fesztivál keretében az október 23-i hangversenyt, valamint az adventi koncertet és a januári Évköszöntőt. A zenekar alapítványának sikeres pályázatai eredményeként évenként esetenként több alkalommal is koncertezett az együttes a kastély nyári rendezvényeinek keretein belül. Ugyanakkor amikor van rá lehetőség, akkor egyéb eseményeket is szervezünk. Ilyen volt például több turisztikai koncert és a gödöllői zeneiskola bevonásával egy ifjúsági zongora-mesterkurzus is. Úgy érzem, hogy a kastéllyal való együttműködésben egy lassú és eredményes paradigmaváltáson tudunk keresztüljutni. A rendezvények közös lebonyolítása helyett új cél lett az együttgondolkodás és tervezés. Ennek egyik első állomása a júniusban megvalósuló Nyárköszöntő galaest, amelyet az MTVA is felvesz. Ez a zenekar számára óriási előrelépés!

■ *Dirigensként hogyan látja a társulatot?*

– Amikor egy-egy koncert után a koncertmestertől, Juniki Spartakustól kap az ember egy olyan sms-t, hogy „ugye ez az est felülmúlta a várakozásainkat?”, az mindent elmond. Ahogy már említettem, nagyon hiszek az apró, lassú lépésekben és a csapatjátékban. Természetesen karmesterként folytonosan fejlesztenem kell az együttjátékot, a kamarazenélést, s ez a covid okozta leállást követően még fontosabb. Művészként úgy gondolom, hogy mindannyiunknak egyénként és kollektívaként koncertről koncertre azt a célt kell kitűznünk magunknak, hogy törekedjünk átlépni a saját korlátjainkat, meghatározottságainkat, ezzel az „árnyékunkat”. Ezzel munka van, ehhez tenni kell a dolgunkat nap nap után, senki sem születik olimpiai bajnoknak. De ha a mindennapi aprólékos munkát beletesszük, akkor ez megtörténhet. S ha ez megtörténik, az „angyal elszáll felettünk”, akkor ez a legnagyobb öröm egy előadónak, s ezáltal a közönségnek.

■ *Hogy állnak muzsikusként?*

– Szerencsére van egy olyan „kemény mag”, akikkel jó együtt dolgozni. sikeres koncerteket adunk, s akikre a jövőben is lehet építeni. Ezek a muzsikusként korábban is szívvel-lélekkel jöttek próbálni, játszani, akikhez csak ki-

egészítésekre, apró vérfrissítésekre lehet szükség. Keresünk azokat, akik szeretnének csatlakozni egyes produkciókhoz, ehhez pedig mi igyekszünk – természetesen a teljes zenekar számára – megfelelő anyagi feltételeket biztosítani. Fontos, hogy megfogalmazzunk egy célt: jó hangulatban tegyünk meg mindent az előre lépésért, s ebben társalkotóként vegyenek részt a kollégák.

■ *Akkor Gödöllő is a minősített zenekarok sorába szeretne majd tartozni? Elindulnak ezen az úton?*

– A jelenlegi anyagi és strukturális lehetőségek sajnos egy „művészeti üvegplafont” húznak fölénk. Ennek átörése elsősorban nem a művészek döntésén és vágyain múlik. Ezért az a cél, hogy a zenekar minősített kategóriába kerüljön, hiszen ez biztosítaná az együttes stabil működési hátterét. Ez egy el nem vetendő elképzelés, de ettől még ma igen messze vagyunk. Művészeti vezetőként sok mindenről álmodozhatok, de arra is gondolnom kell, hogy a jelenlegi alapítványi működés sem teszi egyszerűvé az ez irányú terveket... Ráadásul most zajlik egy komoly operatív átállás a kuratórium és a háttérszemélyzet tekintetében is.

■ *Gödöllő mellett milyen feladatai vannak még?*

– Vendégkarmesterként több együttesel is koncertezem és vezénylek az Operaházban is. Továbbra is dolgozom Eszterházában, de az utóbbi időben komoly kutatói és kottaközreadási tevékenységet is folytatok. Az MMA Művészeti Ösztöndíj programjának támogatásával három operett teljes, szerzői előadói anyagát készítettem el. Ennek a munkának a gyümölcse kezd beérni, mivel elkezdtek használni ezeket a kottákat, ráadásul egyre többen jelentkeznek nálam új anyagokkal és új kérésekkel. Így a vezénylés mellett ezt a tevékenységet is szeretném aktívan folytatni. Időrabló munka ez, de ezeket a hagyatékot, értékeket hiszem, hogy meg kell menteni a jövő számára. ■

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.
próbajátékot hirdet

BRÁCSA TUTTI EGÉSZ ÁLLÁSRA
1 évre szóló határozott időtartammal,
véglegesítési lehetőséggel

A próbajáték ideje: 2022. szeptember 5. (hétfő) 14.30
helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

- Egy tetszőlegesen választott tétel J.S. Bach Szólószonátaiból vagy Partitáiból
- C. Stamitz vagy F. A. Hoffmeister Brácsaverseny I. tétele

Zenekari állások (kijelölt részek):

1. Mozart: Egy kis éji zene	IV. tétel Rondo, első 55 ütem
2. Beethoven: V. szimfónia	II. tétel Andante con moto, első 9 ütem
3. Beethoven: IX. szimfónia	II. tétel Molto vivace, első 57 ütem
4. Mendelssohn: A-dúr „Skót” szimfónia	I. tétel Andante con moto, első 16 ütem
5. Mendelssohn: Szentivánéji álom-szvit	Scherzo, C-től D-ig.
6. R. Strauss: Alpesi szimfónia	67-es ziffer utáni 6. ütemtől 71-es ziffer utáni 3. ütemig
7. R. Strauss: Alpesi szimfónia	94-es zifferrel 97-es zifferig
8. Bartók: Concerto – IV. tétel	42. ütemtől 60. ütemig
9. Bartók: Concerto – V. tétel	300. ütemtől a 317. ütemig
10. Bartók: A Kékszakállú herceg vára	26-os zifferrel 27-es zifferig

A Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) **2022. szeptember 1-ig** az info@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a). Információ kérhető a számlavezetőtől az alábbi telefonszámon: 06-30/269-7760

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít.

Miskolc, 2022. május 26.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.
próbajátékot hirdet

I. HEGEDŰ TUTTI ÁLLÁSRA
1 évre szóló határozott időtartammal,
véglegesítési lehetőséggel

A próbajáték ideje: 2022. június 24. (péntek), 12.30 óra
helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

- Egy tetszőlegesen választott tétel J. S. Bach szólószonátaiból vagy partitáiból (kivéve: Menüett, Gavotte, Bourrée, Gigue az E-dúr partitából)
- Az első tétel kadenciával Mozart: G-dúr (K.216), D-dúr (K.218) vagy A-dúr (K.219) hegedűversenyéből.

Zenekari állások (kijelölt részek):

• Glinka: Ruszlán és Ludmilla – nyitány	elejétől a „B” előtti 6. ütemig
• Bartók: Concerto V. tétel	21–50. ütem (felső szólam) és 277–317. ütem (felső szólam)
• Beethoven: III. szimfónia Op.55 III. tétel	elejétől az ismétlődő jelig
• Csajkovszkij: Rómeó és Júlia nyitányfantázia	„C” utáni Allegro giusto-tól a „G” előtt 19-ig, valamint a „Q”-tól „R”-ig
• Kodály: Galántai táncok	150. ütemtől a 168. ütemig és 217. ütemtől a 233. ütemig

A Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) **2022. június 22-ig** az info@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a).

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít.

Miskolc, 2022. május 24.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.
próbajátékot hirdet

II. HEGEDŰ TUTTI ÁLLÁSRA

1 évre szóló határozott időtartammal,
véglegesítési lehetőséggel

A próbajáték ideje: 2022. június 24. (péntek), 13 óra
helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

- Egy tetszőlegesen választott tétel J. S. Bach szólószonátaiból vagy partitáiból (kivéve: Menüett, Gavotte, Bourrée, Gigue az E-dúr partitából)
- Az első tétel kadenciával Mozart: G-dúr (K.216), D-dúr (K.218) vagy A-dúr (K.219) hegedűversenyéből.

Zenekari állások (kijelölt részek):

• Mozart: Varázsfuvola – nyitány	16. ütemtől „B”-ig (Allegro)
• Beethoven: I. szimfónia II. tétel	Elejétől „A”-ig
• Beethoven: IX. szimfónia II. tétel	Elejétől „A”-ig
• Smetana: Az eladott menyasszony – nyitány	Elejétől „A”-ig
• Kodály: Galántai táncok	150-es zifferrel az Allegro con moto-ig
• Bartók: Concerto V. tétel (Fúga)	265. ütemtől a 317. ütemig

A Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) **2022. június 22-ig** az info@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a).

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít.

Miskolc, 2022. május 24.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.
próbajátékot hirdet

NAGYBŐGŐ TUTTI TELJES ÁLLÁSRA
1 évre szóló határozott időtartammal,
véglegesítési lehetőséggel

A próbajáték ideje: 2022. szeptember 5. (hétfő) 15.00
helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

I. forduló:

- Dittersdorf: I. (D-dúr) nagybőgőverseny, az I. tétel kadenciával
- Egy szabadon választott tétel J. S. Bach csellósztíveiből.

A szólóanyagot is zenekari hangoltságú nagybőgőn kérjük előadni!

II. forduló:

Zenekari állások (a megjelölt részek az alábbi művekből):

- Mozart: g-moll szimfónia (K. 550), I. tétel, 114–138. ütem
- Beethoven: V. szimfónia, III. tétel, elejétől a 100. ütemig, valamint a 128–218. ütem
- Beethoven: IX. szimfónia, a IV. tétel eleje (recitativo)
- Schubert: „Nagy” C-dúr szimfónia, III. tétel, elejétől az 56. ütemig
- Brahms: IV. szimfónia, II. tétel, 76–87. ütem
- Muszorgszkij–Ravel: Egy kiállítás képei, a Samuel Goldenberg és Schmuyle tétel eleje a 8. ütemig (56–58. ziffer)
- Bartók: A kékszakállú herceg vára, a 112. zifferrel a 118-ig
- Bartók: Concerto, az I. tétel eleje a 76. ütemig

A zenekari szólamok kottái a msokottatar@gmail.com e-mail címen igényelhetők munkaidőben.

Jelentkezés: írásban, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) **2022. szeptember 1-ig** e-mailben, levélben vagy személyesen a zenekar irodájában.

Elérhetőségek: E-mail: info@mso.hu

Levelezési cím: Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft. (3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.) Telefon: 46/323-488

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít.

Miskolc, 2022. június 7.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

KÖZPÉNZEK – ZENEI TERÜLET

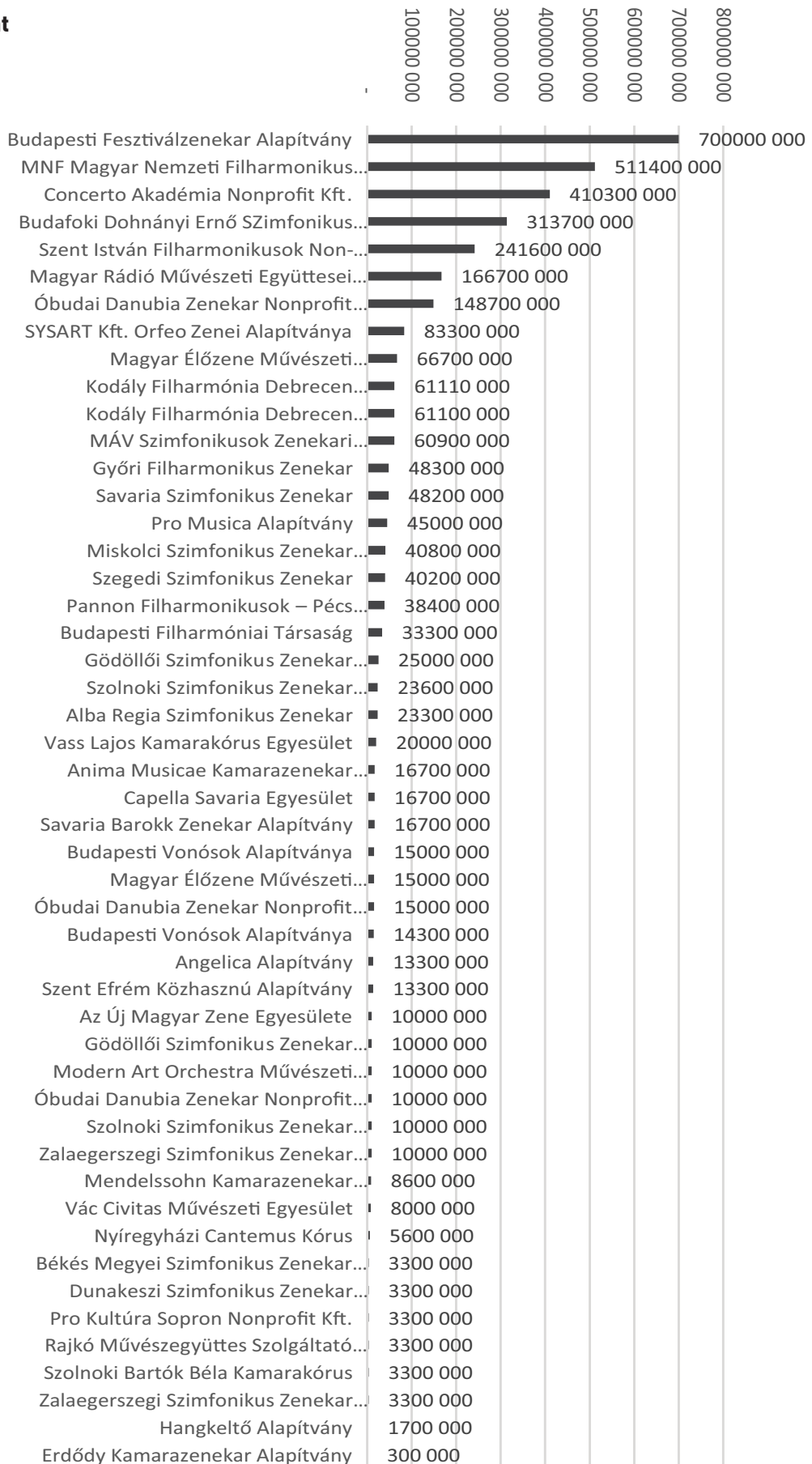
2022. évi Előadó-művészeti szervezetek többléttámogatása – Egyedi támogatás

Döntéshozó: Emberi Erőforrások Minisztériuma Kultúráért Felelős Államtitkár (Fekete Péter)

forrás: <https://emet.gov.hu/2022-evi-eloado-muveszeti-szervezetek-tobblettamogatasa-egyedi-tamogatasa/>

	NÉV SZERINT	
EMT-E-22-0073	Alba Regia Szimfonikus Zenekar	23 300 000
EMT-E-22-0067	Angelica Alapítvány	13 300 000
EMT-E-22-0048	Anima Musicae Kamarazenekar Egyesület	16 700 000
EMT-E-22-0051	Az Új Magyar Zene Egyesülete	10 000 000
EMT-E-22-0065	Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület	3 300 000
EMT-E-22-0053	Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.	313 700 000
EMT-E-22-0052	Budapesti Fesztiválzenekar Alapítvány	700 000 000
EMT-E-22-0045	Budapesti Filharmóniai Társaság	33 300 000
EMT-TE-A-B-22-0365	Budapesti Vonósok Alapítványa	15 000 000
EMT-E-22-0058	Budapesti Vonósok Alapítványa	14 300 000
EMT-E-22-0034	Capella Savaria Egyesület	16 700 000
EMT-E-22-0050	Concerto Akadémia Nonprofit Kft.	410 300 000
EMT-E-22-0063	Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület, Magyarország	3 300 000
EMT-E-22-0037	Erdődy Kamarazenekar Alapítvány	300 000
EMT-TE-A-A-22-0223	Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány	25 000 000
EMT-TE-A-B-22-0142	Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány	10 000 000
EMT-E-22-0064	Győri Filharmonikus Zenekar	48 300 000
EMT-E-22-0061	Hangkeltő Alapítvány	1 700 000
EMT-E-22-0068	Kodály Filharmónia Debrecen Közhasznú Nonprofit Kft.	61 100 000
EMT-E-21-0136	Kodály Filharmónia Debrecen Közhasznú Nonprofit Kft.	61 110 000
EMT-TE-A-B-22-0041	Magyar Élőzene Művészeti Nonprofit Kft	66 700 000
EMT-E-22-0054	Magyar Élőzene Művészeti Nonprofit Kft	15 000 000
EMT-E-22-0041	Magyar Rádió Művészeti Együttesei Nonprofit Kft.	166 700 000
EMT-E-22-0066	MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány	60 900 000
EMT-E-22-0070	Mendelssohn Kamarazenekar Közhasznú Egyesület	8 600 000
EMT-E-22-0036	Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	40 800 000
EMT-E-22-0047	MNF Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	511 400 000
EMT-E-22-0056	Modern Art Orchestra Művészeti Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.	10 000 000
EMT-E-22-0076	Nyíregyházi Cantemus Kórus	5 600 000
EMT-TE-A-B-22-0268	Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	15 000 000
EMT-TE-A-B-22-0266	Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	10 000 000
EMT-E-22-0059	Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	148 700 000
EMT-E-22-0071	Pannon Filharmonikusok – Pécs Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	38 400 000
EMT-E-22-0069	Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.	3 300 000
EMT-E-21-0143	Pro Musica Alapítvány	45 000 000
EMT-E-22-0074	Rajkó Művészegyüttes Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft	3 300 000
EMT-E-22-0031	Savaria Barokk Zenekar Alapítvány	16 700 000
EMT-E-22-0039	Savaria Szimfonikus Zenekar	48 200 000
EMT-E-22-0072	SYSART Kft. Orfeo Zenei Alapítványa	83 300 000
EMT-E-22-0055	Szegedi Szimfonikus Zenekar	40 200 000
EMT-E-22-0038	Szent Efrém Közhasznú Alapítvány	13 300 000
EMT-E-22-0044	Szent István Filharmonikusok Non-profit Kft.	241 600 000
EMT-E-22-0057	Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus	3 300 000
EMT-TE-A-B-22-0016	Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft	23 600 000
EMT-E-22-0042	Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft	10 000 000
EMT-TE-A-A-22-0001	Vác Civitas Művészeti Egyesület	8 000 000
EMT-E-21-0155	Vass Lajos Kamarakórus Egyesület	20 000 000
EMT-TE-A-B-22-0166	Zalaegerszegi Szimfonikus Zenekar Egyesület	10 000 000
EMT-E-22-0062	Zalaegerszegi Szimfonikus Zenekar Egyesület	3 300 000

Összeg szerint

A karmesteri pálcától a hidroplánig

 Kiss Eszter Veronika

FOTÓ: DEVECSÉNYI ISTVÁN

Somogyi-Tóth Dániel, a Kodály Filharmonia Debrecen főzeneigazgatója és ügyvezetője, aki egyszerre tölti be a zenei vezetői és menedzseri posztot az egyik legrangosabb vidéki együttesnél, nemcsak karmester, zongora- és orgonaművész, de a hazai polgári légitársaság egyik fontos szereplője, a ferihegyi Aeropark Repülőmúzeum igazgatója is. Lapunknak szerteágazó tevékenységei mellett a Kodály Filharmonia Debrecen terveiről, strukturális és művészeti átalakításáról is beszélt.

Amikor 2011-ben odakerültél a zenekarhoz, mire számítottál, és ehhez képest mi fogadott?

– Nagyon fiatal voltam, alig harminc éves, és sok szempontból fordulatot jelentett az életemben az, hogy egy ilyen nagy múltú együttesben egyszerre lettem menedzser és zenei vezető. Ez zenei területen például azzal is járt, hogy szinte minden kollégám tapasztaltabb volt nálam. Előtte két zenekar-vezetési tapasztalatom volt, az egyik félprofi, a másik profi környezetben. Az előbbi a békéscsabai zenekar volt, ami egy nagyon szép szakasz volt az életemben, egy egészen kicsi költségvetésből és működési volumenből sikerült pár év alatt egy jegyzett szakmai színvonalat létrehozni (itt, a Zenekar újságban is akkor jelent meg az első cikk velem), a másik pedig a Budapesti Operettszínház, ahol ugyan csak tisztán karmesteri feladatot láttam el, de Kerényi Miklós Gábor és Maklár László vezetőként is nagy hatással voltak rám. A debreceni munkát tehát ilyen előzményekkel kezdtem, és menedzserként az volt a leginkább meglepő, hogy szervezetileg igazán az alapoknál kellett kezdeni az építkezést.

Milyen hiányosságok voltak?

– Semmiféle kultúrája nem volt a márkaépítésnek, de sajnos a jegyértékesítésnek, közönségfejlesztésnek sem igazán. Ráadásul ugyan már fél évtizede össze volt vonva a zenekar és az énekkar, a két együttes együttműködése nem volt sem kitalálva, sem megoldva, ahogy a zenekar és a színház viszonya is kritikus állapotban volt. A zenekarnak saját törzsközönsége alig létezett, és a nagy elődök által felépített énekkari mítosz volt szinte az egyetlen, a szélesebb közönség számára is érthető érték, amin el lehetett kezdeni építkezni.

Neki is láttunk nagy erővel, és a sok szép zenei feladat egyre jobban felépítette a városban belül a zenekar megérdemelt imidzsét, elismertségét és társadalmi beágyazottságát, és a felsorolt hiányosságokat is sorra sikerült rendezni.

Létrehoztuk az új brandet, a Kodály nevet a kórustól építettük tovább, mára a Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus egyaránt a város megkerülhetetlen kulturális zászlóshajója, az élükön működő Kodály Filharmonia pedig azon túl, hogy a város hangversenyéletének szervezője, Debrecen nemzetközi zenei versenyének, az idén induló, Jeunesses Musicales-al létrehozott Kodály Zoltán Nemzetközi Zenei Versenynek és a Covid miatt halasztott Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenynek is szervezője, a Debreceni Zenei Tanács működtetője is, sőt ez évtől a Debreceni Ünnepi Játékok rezidens együttese is.

Ezek a jövő építkezését is mind alapvetően meghatározzák, hiszen mint nemzetközi irányba tartó városnak, Debrecennek szüksége van a zene univerzális nyelvén történő kulturális kommunikációra, és valahol ebben is a legtöbb tartalmakat jelentő műhelynek számítunk.

Bő egy évtized elteltével ezeket a folyamatokat akkor inkább pozitívan értékeled?

– Ha visszanézek, akkor harcos, de nem eredménytelen 11 év van mögöttünk, amiben – ha nagy konfliktusokat kellett is felvállalnunk a fejlődés érdekében –, a város mindvégig a partnerünk volt.

Ugyanez elmondható a minisztériumról is, sőt az utóbbi években ez erősödött is. Úgy érzem, jó úton já-

runk, fantasztikus csapatunk van, a menedzsmentnek a nagy része hosszú ideje együtt dolgozik, amiből ki kell emelnem Fekete Katalin csellóművész-szólamvezetőt, aki kezdettől a Kodály Filharmónia operatív vezetője. Bízunk a következő időszak sikerében.

■ *Melyek azok a feladatok, célok, amelyek most következnek ebben az építkező munkában? Mi most a közvetlen cél?*

– Tettünk egy hatalmas lépést az elmúlt évben. A korábbi költségvetési szervként való működést magunk mögött hagyva, 2022-től közhasznú nonprofit gazdasági társaság általi működtetésre váltottunk, melynek tulajdonosa változatlanul az önkormányzat. Az átalakítás pozitív hatásait a menedzsmenten belül már tapasztaljuk – sokkal hatékonyabban tudunk dolgozni, aminek biztosan egy-két éven belül látható eredményei is lesznek. Ezért a lépésért kritikusan sokat kellett küzdenünk, a harmadik ciklusom pályázatát csak ennek mentén vállaltam.

Korábban is egyértelmű volt, hogy nagyon számít ránk és a kultúra fejlesztésére a városvezetés, viszont a napi munka során nagyon jellemző volt, hogy bármilyen plusz forrást hoztunk be a rendszerbe – legyen az egy kiegészítő állami támogatás vagy egy saját többletbevétel –, ahhoz mi nagyon nehezen tudtunk hozzáférni. Ezt a jelenséget a vidéki zenekarok jól ismerik: az önkormányzat ilyenkor úgy kalkulál, hogy a tőle jövő támogatás csökkenhet, így pedig nem lehet egyről a kettőre lépni. A legrosszabb mégis az volt, hogy a nagy mixtúrában soha nem tudta se a fenntartó, se mi, hogy

mennyi pénzünk van, így nem lehetett tervezni, nem volt saját gazdálkodásunk, hanem betelerlek minket a városi intézményeket működtető központ alá, ami gazdaságilag az óvodáktól kezdve a szociális intézményeken át a művelődési házakig mindenért felelt. Vállalkozóként, üzleti fejjel ezt egy pont után már egyáltalán nem lehetett feldolgozni, hiszen itt éppen az nem tudott megvalósulni, ami minden vállalkozás alapja: ha az ember jól csinálja, akkor sikert ér el a piacon, több bevételhez jut, és ezzel tud fejleszteni.

Összefoglalva, az első öt éves ciklusban eljutottunk egy szimbolikus negatív tartományból a nullára, a másodikban nagy nehezen a nulláról az egyre, viszont addigra elfogyott a hitem abban, hogy a Kodály Filharmónia ebben a rendszerben fejleszthető pályán marad. De megszületett a döntés, hogy 2022. január 1-től közhasznú nonprofit kft működteti a Kodály Filharmóniát, és ez mindenképpen új időszakot jelent.

■ *Szakmailag milyen változtatásokra készülsz?*

– Mindenképpen egy átalakulásban vagyunk sok szempontból, és ez a művészeti területen is megjelenik. Most az énekkarral kezdve, Kocsis-Holper Zoltánnal szerződöttünk a Kodály Kórus művészeti munkájának az irányítására. Ez a nonprofit kft-vé átállással párhuzamosan zajlott, és a szakmai és közönség-visszajelzések is azt tükrözik, hogy olyan úton jár a Kodály Kórus most, ami azt a legendás időszakot idézi, amit Gulyás György és Erdei Péter neve fémjelez. Hosszú ideig kerestük ennek a lehetőségét; a Kodály Kórus jelenleg szárnyal.

*Kocsis-Holper Zoltán érkezése után
újabb nagyformátumú muzsikust
igazol le a Kodály Filharmonia:
Bényi Tibor Debrecenért sok év után
elhagyja Salzburgot.*

Ami hasonló helyzetet okozhat a zenekarnál, az Bényi Tibor érkezése, aki hosszú tárgyalás és évtizedes várakozás után elhagyja Salzburgot Debrecenért, így egy valódi, Végh Sándori formátumú művész – aki egyszerre kamarazenesz és a bécsi klasszika iránt kiemelten elhivatott dirigens – lesz az állandó karmesterünk a jövő évtől. Ez a zenei műhelymunkát és a zenekar zenei arculatát is jelentősen meghatározó újdonságnak számít.

A Kodály Filharmonikusok mindig is rendkívül sokszínű volt, az operától a hangversenyeken keresztül, a kortárs zenétől az operettig, a barokk kamarazenetől az oratóriumig minden műfajban jelen van. De annak nagyon örülök, hogy a különböző funkcióknak egyre inkább épül a saját karaktere és a saját értéke, nagy mértékben köszönhetően Kollár Imre vezető karmester kollégámnak, aki a szimfonikus építkezésért felel, ahogy az operajátszás területén nagy reményeket fűzök Ács Jánossal való közös munkánkhoz is.

Mindehhez fontos tényező, hogy sok a fiatal a zenekarban, az elmúlt évek építkezése kifejezetten a fiatalokról szólt, sok és nagyon jó fiatal művészt tudtunk leigazolni, és ez mind a közönségfejlesztés, mind a zenei minőség szempontjából a jövőt jelenti. A Kodály Kórusnál ez nehezebb ügy, a zenekarnál viszont egy kifejezett sikertörténet volt az elmúlt években. Bényi Tibor érkezése viszont nemcsak a zenekar szempontjából áttörés, hanem a Debreceni Egyetemnek is meghatározó lépés, hiszen a Zeneművészeti Kar is szerződik vele, és ezért biztos vagyok benne, hogy az egyetemi képzés vonzóereje is jelentősen erősödni fog. Ez egyrészt az egyetem és a Kodály Filharmonia szakmai kapcsolatát meghatározza majd, másrészt a zenekar utánpótlás ügyét is erősen támogatni fogja, tehát Tibi egy igen messziről is jól látható zenei alternatívát fog építeni a jövőben meggyőződésem szerint.

■ *Említetted az Egyetemet. Van most is velük érdemi kapcsolata a zenekarnak?*

– Vezető zenészeink természetesen tanítanak ott, és igyekszünk időben megszólítani a legjobb fiatal zenészhallgatókat. Egy nemrég a Nagytemplomban tartott, nagy látogatottságú jótékonysági koncertünkön mindkét intézmény zenekara játszott, és ott is látszott, mennyi átfedés és közös pont van. Ugyanakkor azáltal, hogy lesz egy "közös", kiemelt művésznk, aki mindkét helyen fog dolgozni, jelentősen építeni fogja a szinergiákat.

■ *Idén indul a Kodály Zenei Verseny is.*

– Ahogy mondtam, az átalakulással a Kodály Filharmonia, bár anyagi támogatás nélkül, de megkapta a hatalmas feladatát a nagymúltú Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenynek (BBCC), és egy vadonatúj nemzetközi zenei verseny létrehozásának a feladatát – ez lett a Kodály Zenei Verseny. Az élet úgy hozta, hogy ebben már szorosan együttműködünk a Debreceni Egyetemmel is. Idén egy vonós hangszeres verseny lesz, aminek bemutatkozását most júniusban tartjuk. A BBCC következő éve 2024 lesz, akkor már egy új formátumot kap, így biennálé rendszer áll fel: kórusverseny lesz a páros években, a páratlan években pedig a Kodály Zenei Verseny.

Itt is érdekes szempont, hogy 2023-ban a Kodály Filharmonikusok 100 éves lesz, úgyhogy azt gondolom, hogy a Kodály Zoltán Zenei verseny különleges módon kerül majd be a zenekar ünnepi feladatai közé, terveink szerint egy oratórium vezénylési karmester-verseny formájában, ami igazi debreceni specialitás lesz, ilyen még nincs sehol a világon. Ráadásul a Psalmus Hungaricus is egyidőben lesz 100 éves, így természetesen ez kiemelt műve lesz a karmester-versenynek.

■ *Mi egykor a zeneszerzés-szakon találkoztunk. Ebből mi maradt?*

– Az maradt, aminek gyerekkoromban is szántam. Soha nem akartam zeneszerző lenni, de a fantasztikus tanárim – akik közül Kertész Lajost és Eckhardt Gábort mindenképpen ki kell emelnem – azt mondták, hogy a komplexebb látásmód, amit akkor látni véltek bennem, azt igényli, hogy ne csak egy tanszakot csináljak a konziban, hanem kettőt, a zongora mellett a zeneszerzés legyen mindenképpen a másik. Ez olyannyira koncepcionális volt, hogy az orgona képzést szigorúan ki is iktatták egy időre, hogy rendesen tanuljak meg zongorázni. Zeneszerzés oktatónak kifejezetten Fekete-Győr Istvánt javasolták. Ez így is lett, és életem nagyon meghatározó ajándékai közé tartozik, hogy tőle tanulhattam, mert az a nyelv, az a letisztultság, ahogy ő a legnagyobb zenék struktúrájáról beszélt, sehol máshol nem talált volna meg engem. Ez nagyon sokszor foglalkoztatott az elmúlt időszakban, többször is találkoztam tanár úrral, és beszélhettem vele arról, mennyire fontosak nekem a tőle kapott zenei értékek. Ez a helyzet Ker-

Arra azonban magam sem számítottam, hogy ilyen szintet fog jelenteni, mert azok a folyamatok, amelyek mögöttem vannak és amik most zajlanak, jelentősen túlmutatnak azon, hogy az ember szereti a repülést. Ennek két lába van. Az egyik, hogy megteremtettük a magyar polgári repülés ismeretterjesztő központját, ez a Légi-közlekedési Kulturális Központ, ami a ferihegyi Aeropark Repülő-múzeum üzemeltetője, az ottani élményprogramok szervezője – a YouTube csatornáján keresztül széles tömegekhez szól, de közben

tész Lajossal is, akitől a konzi előkészítő osztályában tanultam zongorát, ő már a 97. életévében van, és rendszeresen találkozom vele mostanában is. Azt hiszem, olyan időszakomat élem, olyan jelentős változások és új helyzetek alakulnak körülöttem, hogy valamiért igazán fontosnak érzem, hogy élő kapcsolatban lehessenek a zenei gyökereimet jelentő, hatalmas formátumú gondolkodókkal.

■ *Meghatározó maradt a zongora és az orgona is az életedben.*

– Igen. És bárcsak még meghatározóbb lenne, már nagyon várom azt az időszakot, amikor még inkább a zenével és egy kicsit kevesebb menedzseléssel kell foglalkoznom.

■ *Amióta a zenészek szabadúszók lettek, ez a menedzselési probléma fennáll...*

– Igen, de én szeretem is, ráadásul azt gondolom, értek is hozzá, ami nem minden zenészről mondható el. Persze, hozzá kell tennem, hogy szerencsés vagyok, mert olyan remek kollégáim vannak, akiken biztosan nem múlna, hogy többet üljek a zongora vagy az orgona mellett.

■ *Mert hogy a repülés szintén meghatározó része az életednek. Ez gyerekkori álom?*

– Teljes mértékben gyerekkori és otthonról hozott dolog. Ebbe születtem bele. Teljesen logikus lenne, ha most egy légitársaságnál lennék pilóta. Azt, hogy nem erre a pályájára megyek, a konzi előtt döntöttem el, és racionális alapon.

Azt gondoltam, hogy ha légitársasági pilóta leszek, akkor a professzionális zenei pálya teljesen kizárt, de ha a zenei pályát választom, akkor valamilyen formában a repülés meg tud maradni.

az ország egyik leglátogatottabb múzeuma is egyben (ebben az évben, ha minden jól megy, akkor a százezret is elérheti a látogatószám). A másik az aktív repülés, ami egyfajta légitársaság-építkezést is jelenthet. Ennek az első elemét már lehetett látni, amikor februárban a hidroplánunkkal leszálltunk a Dunán, ami a magyar repülésben évtizedek óta várt áttörést jelent. Újrateremthetjük tehát itthon a hidroplán repülést, amikor a repülő a szárazföld mellett a vízfelületre is le tud szállni. Ez a startup építkezés Aeroexpress néven egy komplex légitársasági szolgáltatás felépítéséről szól, ennek a különböző lépései most zajlanak. Ha én magam egyedül repülök, az a vitorlázórepülést jelenti, de az utóbbi években ez teljesen elmaradt, mert ezek a folyamatok már semmi szabadidőt nem engednek. Egyszer majd talán annak is újra eljön az ideje. Azzal szoktam nyugtatni

magam, hogy ha én repülök, az csak nekem jó, de ha komoly folyamatokat szervezek a magyar repülésben, az mások számára is hasznos lehet és majd, ha ezt elegendő mértékben sikerül megvalósítani, akkor kiélvezem én is jobban a repülés szabadságát. Valahol ez ugyanaz az összetett folyamat, mint ami a zene területén vesz körül.

A hegedűs, aki brácsázásért kapott Kossuth-díjat

 Kiss Eszter Veronika

Tuska Zoltán minden szólamban otthonosan mozog, a zenekari munkája mellett a vonósnégyesek első, második hegedű és brácsa szolamát is kiemelkedő módon szólaltatja meg. Utóbbiért a Kodály vonósnégyessel Kossuth-díjat is kapott.

■ Miért kezd el egy hegedűs brácsázni egy kvartettben?

– A Kodály kvartettben már játszottam időszakosan. Először 2006-ban a Mozart-centenárium alkalmából, amikor Szabó Tamás kilépett, helyette játszottam második hegedűt. Ekkor már 8 éve zenéltem a Mikrokosmos kvartettel, azaz Takács-Nagy Gáborral, Papp Sándorral és Perényi Miklóssal. Jó volt az együttműködés, de a két együttes időben nem volt összeegyeztethető. 2019-ben dolgoztunk együtt ismét, amikor Bangó Ferencet kellett egy koncerten helyettesítenem. Ezidőben lépett ki Fejérvári János brácsás a vonósnégyesből, és utána kérdezte meg Falvay Attila, hogy lenne-e kedvem brácsázni. Még hangszerem sem volt, de azt mondtam, hogy próbáljuk ki. Így indultam brácsásként a Kodály kvartettben 2019-ben. Azt vallom, hogy ha jó barátságban van a hegedűvel az ember, akkor a brácsázás nem okozhat gondot.

■ Mozart nagyon szeretett brácsázni, a barokk korban is teljesen természetes volt, hogy a hegedűsök brácsáztak is.

– Azt a nézetet képviselem, hogy ha lehet, minél magasabb szinten hegedüljön a növendék, és akkor kezdjen brácsázni. Most nagyon hamar váltanak a brácsára. Mások a kihívások a brácsázásban, mint a hegedülésben, főleg egy kamaragyüttesben, ahol inkább egy harmóniai szövet részese a brácsa, itt pedig nagyon számít, hogy milyen hangon szólal meg. Néha én is meglepődöm, hogy szemre egyszerűnek tűnő részek kényelmetlenek tudnak lenni. A Danubius és az Auer kvartettben első hegedűs voltam, a Mikrokosmosban második hegedűs, most brácsás, néha viccelődünk azon, hogy ezek után már csellózni is meg kell tanulnom. Más a brácsa pozíciója, és tetszik, hogy amit eddig az egyik oldalról

FOTÓ: POPA PÉTER

hallottam, most a másik oldalról is megismerem, és más így a rálátásom az egész műre.

■ Ha össze kellene foglalni az eddigi szakmai pályáját, kik voltak a legmeghatározóbb személyek, együttesek?

– Hosszú a lista, nem unatkoztam az elmúlt évtizedekben. 1991-ben diplomáztam, utána rögtön Fenyves Lórándnál tanultam Torontóban. Ez az időszak és az ő személye nagyon meghatározó volt, tulajdonképpen kint is maradhattam volna Kanadában. Amikor hazajöttem, akkor alakult a Weiner-Szász Kamarazenekar, a volt tanárnőm, Szász Józsefné Réger Judit vezetésével, nála kezdtem gyerekként hegedűt tanulni. Nagyon sokat köszönhetek neki. Férjétől Szász Józseftől szintén tanultam, sajnos csak egy rövid ideig. Mindmáig emlékszem az instrukcióira, a zeneszeretetére. A Weiner-Szász Kamarazenekar ötletének az alapja pedig a Szász-féle hegedülés volt. A Szász-féle, nem a százféle! A szóvicc azért ül igazán, mert az a felhangdús vonókezelés, amit ő tanított, homogén hangzást eredményezett. '93 novemberében alakultunk meg, én lettem a koncertmester, nagyon szép idők voltak. Ehhez az időszakhoz kapcsolódik Végh Sándor is. Óriási egyéniség volt,

hatalmas tapasztalattal. Kimentem hozzá Salzburgba, játszottam a zenekarában, ezzel párhuzamosan a Weiner-Szász zenekart is dirigálta Budapesten. Ezalatt 1994-től négy éven keresztül Simon Alberthez jártam egyéni órákra. Ez a négy év az egyik legmeghatározóbb szakasza volt a pályámnak. Simon Albert foglalkozott a zenekari darabokra való felkészítéssel is, egészen rendkívüli módon! Kopelman Józsefnél is tanultam, ő ungvári születésű, de Pozsonyban él, nagyszerű hegedűtanár. Legfontosabb tanáraink közé tartozott Kovács Dénes is. Amikor a Weiner-Szász elindult, mindketten segítettek a zenekarnak a próbaperiódusokban. Rengeget lehetett tanulni tőlük, mind zenei, mind hangszeres tekintetben. 1998-ban viszont megváltam a zenekartól, és a Solti Kamarazenekarhoz mentem koncertmesternek. Eközben jött létre a Mikrokosmos kvartett Takács-Nagy Gáborral, ez a periódus 13 évig tartott és szintén meghatározó élmény volt. Közben Salzburgba is meghívtak különböző kisebb formációkba, évi 120 koncertet játszottam. Salzburgban megint egy másfajta hatás ért. Mindenki tudja, hogy Mozart szülővárosa, ez persze nem jelenti azt, hogy ott játszani a legautentikusabban Mozartot, de mégis, ott egy olyan fajta játékmóddal találkoztam, ami egészen más, mint amihez mi hozzászoktunk itt Közép-Kelet-Európában. Közben Schiff András zenekarában, a Capella Andrea Barcában is zenéltem, de kamaráztam is vele. Most is játszom Schiff András együttesében. A Mikrokosmos véget ért, helyette ott van a Kodály kvartett, és persze hosszú ideje játszom a Budapesti Fesztiválzenekarban, amelyik szimfonikus zenekarként egy teljesen más repertoárt képvisel.

■ Kit emelne ki a leginkább?

– Talán Simon Albertet. Hálás vagyok a sorsnak, hogy megadatott nekem ez az időszak. Az ő hatására kezdtem „másképp” hallani. Valószínűsíthető, hogy kevés ilyen ember van, vagy volt, aki megrendítően lényeglátón, a teljességet magába foglaló szellemi erőterrel rendelkezett. A legfontosabb, amit tanultam ezektől az emberektől, az a zenei látásmód, rálátás a dolgokra. A rálátás alatt azt értem, hogy „más” szemszögből próbálok nézni a dolgokat, nem a saját szemüvegemen keresztül. Ez azért jó, mert ilyenkor az ember kilép önmagából. Amikor a gyermek játszik, azt mondjuk, önfeledtté válik, és ha valaki megfeledez magáról, akkor az időfaktort kiiktatja. A zenében is ez történik, mintha megállna az idő. A legjobb példa erre az operária: megy a történet, és amikor az áriához érünk, a zeneszerző az adott szituációt kinagyítja.

Ilyenkor, mintha a saját dimenzióinkon túli világokba csöppennénk.

Pont ez történik, és nemcsak az ária esetében, hanem minden zeneműben. Ez a fajta látásmód végig kíséri az életem.

■ 10 éve tanít a Bartók konziban. Melyek azok a területek, amelyeket tovább kell erősíteni a hazai zeneoktatásban?

– 2004 óta tanítok, akkor a Continuo magán konziban kezdtem a hegedűtanári pályát pár órában. Azért is vágtam bele, mert azt láttam, hogy szükség van arra, amit már megtapasztaltam, megtanultam a különböző formációkban, és szívesen továbbadnám. Egyre kevesebb a zenei indíttatás, a felnövekvő generációban kevés a céltudatos, produktív, kifejező játékmód, a technikai tudás is hiányos, a zenei gondolatról nem is beszélve. A Continuo után Csepelen az Egressy Béni konziban voltam egy rövid ideig, és 10 éve vagyok a Bartók konziban. Mivel itt nagyon különböző szinten állnak a bekerülő diákok, nehéz úgy tanítani, hogy a bizonyos darabokhoz vezető utat megkönnyítse az ember, tekintve, hogy kénytelen mindent darabonként tanítani. E tekintetben a rendszerben vannak bizonyos hiányosságok. Erős az eredménycentrikusság, de nem a hosszútávú perspektíva, hanem a jelen pillanat eredményei jelentik a célt. Erős a teljesítménykényszer, a vizsgáról vizsgára való játék, és ez főleg akkor probléma, ha olyan hiányosságok vannak, amelyek felszámolására időre lenne szükség. Látok külföldön olyan példákat, hogy első évben nincs vizsga, csak második év félévkor – koncerten lehet játszani, de nem egy teljesítménykényszeres vizsgán. Ez a türelmi idő arra való, hogy bizonyos technikai hiányosságokat ki lehessen küszöbölni, utol tudja érni az elvárt szintet a növendék, ez szerintem nagyon jó irány. Ez itthoni rendszerben ezen, mi tanárok változtatni nem tudunk, egyelőre. A legfontosabbnak azt tartanám, korosztálytól függetlenül, hogy a zenészpálánták belső hallását erősítsük. Ha van egy adott kotta, addig nem engedni lejátszani, amíg a növendék belülről nem hallja, hogy minek kell szólnia. Egyszerűen sokan nem hallják belül, mi van a kottában, csak elkezdnek játszani és keresgélnek az ujjakkal, hogy eltalálják a hangokat. Azt az utat szükséges kiépíteni, hogy amikor egy idegen kottára ránéznek, az megszólaljon bennük. A legfontosabb: hallani, hogy mit fogok megszólaltatni, és utána hallgatni, hogy mit csinálok, mit teszek az ügyért. A másik, hogy a zene egy állandó örömforrás, mint amikor ugyanarra a dologra újból és újból rácsodálkozunk, olyan, mint egy kiapadhatatlan kút. Ennek a rácsodálkozásnak kell beépülnie az életünkbe, mert ez megtanít a fókuszálásra is. Arra, amire a mai fiatalok nehezen képesek, az egy dologra való figyelésre, amit a zenélésben nem lehet megúszni, itt jelen kell lenni. A jelenlét azt jelenti, hogy a jelet fogja az ember, és a jel ebben a minőségében az égi jel, nem pedig az írásjel. Nagyszerű dolgokat lehet elérni a 16-18 éves fiatalokkal, ez a korosztály nagyon nyitott és fogékony. Nagyon örülök, hogy a Bartók konziban van lehetőség vonós zenekarral dolgozni, ennek bizonyítékai a sikeres koncertek.

A zeneoktatás körforgása

„A zeneoktatás rendszere teljes mértékben egymásra épül, így a hatékony eredményeket csak összefogással tudjuk elérni”

 Kiss Eszter Veronika

Váradi Judit két fontos oktatási kerekasztal-beszélgetést is vezetett az elmúlt időszakban, a Magyar Zenei Tanács szervezésében a Zene Házában február végén kollégáival az alapfokú zeneoktatás helyzetét értékelték, májusban pedig a Bach2Future nemzetközi konferencián a zeneművészeti főiskolák lehetőségeiről és a digitális oktatásról beszélgetett hazai és külföldi intézmények képviselőivel. Lapunk a hazai zeneoktatás helyzetéről kérdezte.

névjegy:

Váradi Judit zongoraművész a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karán egyetemi docens, a Nagyvárad Partiumi Egyetem óraadó tanára, a Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program oktatója és témavezetője, de aktívan koncertezik is. Több hangversenysorozat alapítója és szerkesztője, az Ifjú Zeneművészek Nemzetközi Nyári Akadémiája és a Kodály Zoltán Ifjúsági Világzenekar művészeti igazgatója, a Magyar Zenei Tanács elnökségi tagja.

■ *Mi a helyzet a hazai zeneoktatással?*

– Nemcsak oktatóként, hanem kutatóként is régóta foglalkozom a zeneoktatással. Számomra az első meglepő adat a zeneoktatásról az volt, amikor kiderült egy elemzésből, hogy

a közoktatásban tanuló általános iskolás korú gyermekeknek kevesebb mint 15 százaléka tanul zenét Magyarországon.

Véleményem szerint ez hihetetlenül kevés. Mindig azt mondjuk, hogy a magyar zeneoktatás nagyon jó, elégedettek vagyunk magunkkal, de ez egy olyan adat, ahol már nem dőlhetünk tovább hátra. Ez azért is gond, mert számos nemzetközi kutatást tudunk felmutatni a világ minden területéről, amelyből kiderül a zenei oktatás más területekre gyakorolt hatása, és itt most nem csak a tanulmányi eredményességre gondolok, hanem például a zeneoktatás szocio-emocionális hatására. Mindannyian tudjuk és sokat emlegetjük, mennyire segíti a személyiségfejlődést a művészeti nevelés: növeli az önkritika, önbizalom, önértékelés kialakulását, segíti az empátiát, a befogadás képességét, ugyanakkor

hozzájárul a szociális kapcsolatok kialakulásához, és ami talán még fontosabb, azok megtartásához. Itt arra gondolok, hogy egy kamaracsoportban, egy kórusban, egy zenekarban nem a társadalmi háttér fontos, hanem az, hogyan lehet az illetőre számítani. Innentől kezdve jelen van a befogadás, az elfogadás, és érvényesül a közösségépítő hatása a művészeti képzésnek. Ugyanakkor a zeneoktatásnak társadalmi státusz növelő szerepe is van. Hogy miért térek ki rá ennyire részletesen? Azért, mert azokban az országokban, ahol a Pisa-eredményeket hatékonyan tudták javítani, nemcsak az oktatást tették rendbe, és nemcsak anyagilag fordítottak sokat az oktatásra és a pedagógusok anyagi megbecsülésére, hanem a művészeti nevelésre is nagy hangsúlyt helyeztek. A tudomány alapú világban jelenleg fogalmunk sincs, hogy 10-20 év múlva milyen munkahelyek lesznek, de abban viszont minden vezető oktatáskutató egyetért, hogy rugalmas problémamegoldó képességre lesz szüksége a fiatal generációnak. Ehhez viszont óriási kreativitás kell, és a kreativitást éppen a művészeti neveléssel lehet fejleszteni.

■ *Az iskolák azt mondják, hogy tanárhiány van, a szimfonikus zenekarok pedig azt, hogy vannak hiányhangszerek, amelyekre nincs elég jelentkező.*

– Miután a zeneoktatás egy körforgás az alap-, közép-, és felsőfok között, ezek egymással összefüggő problémák. A szimfonikus zenekar azt érzékeli, hogy a felsőoktatás nem ad neki annyi és olyan minőségű jelentkezőt, a felsőoktatás azt mondja, hogy a középfokról jönnek kevesen hozzájuk, de azt is tudjuk, hogy az alapfok után egyre kevesebben választják a zenei pályát. Ez az oktatási körforgás nagyon meghatározza a zenei oktatást és a zenei életet Magyarországon. Az alapfokon vannak hiányhangszerek, kár is tagadni, és ezek mostanra teljes mértékben felgyűrűztek a felsőoktatásig, ami aztán a szimfonikus zenekaroknál csapódik le. A hiányhangszerek kérdése azért is fontos és érdekes, mert

a Bach2Future konferencia nemzetközi kerekasztal beszélgetésén a különböző országok képviselői ugyanazokat a hangszereket említették hiányhangszernek, amelyek Magyarországon is problémát jelentenek.

Persze, vannak országspecifikus jellemzők is, de van néhány, amelyik világszerte problémát okoz. Itt viszont csak az alapfok tud utána lépni, de ehhez ott is segítség kell. Ez azért bonyolult, mert ha nincs az adott szakra tanár a zeneiskolában, ami a Magyar Zenei Tanács alapfokú oktatásról folytatott kerekasztal-beszélgetésénél is felvetődött, akkor mit tudunk tenni? Vagy nem tanítjuk a hangszeret, tovább görgetve a hiányhangszerek problémáját, vagy megengedőbben állunk hozzá az adott hangszer oktatásához, és azt mondjuk, hogy társhangszernél engedélyezzük, hogy a klarinét-tanár tudjon oboát és fagottot is tanítani. Ennek nyúl utána a szeptembertől változó felsőoktatási képzés is, ahol most már tanítunk társhangszeret, illetve van egy sajnos nem nagyon ismert képzési kínálatunk is a felsőoktatásban, amikor valakinek már van egy tanári diplomája egy adott hangszerből, és egy másik hangszerből is szeretne diplomát szerezni a tanítás érdekében, ez egy 4 féléves képzés keretében elérhető lehet számára. Természetesen a második, harmadik hangszeren nem kell művészi szinten játszani, de a módszertant és az alapfokú technikai ismereteket el kell sajátítani.

■ Biztos sok kérdésben megoldást jelenthet ez, ugyanakkor az is régóta téma, hogy a szolfézstanári képzést valamilyen szinten, legalább lehetőségként be kell vonni a hangszeres képzés mellé.

– A szolfézstanár is nagyon nagy kincs egy zeneiskolában, hiszen egyre kevesebb elmélettanár végez a felsőoktatásban. Egy korábbi kutatásom során az intézményvezetők azt nyilatkozták, hogy rettegnek attól, mi

lesz, ha elmennek a zenetanárok nyugdíjba, mert nem tudják majd betölteni a megüresedett helyeket.

■ Régen is kaphattak alapfokú szolfézstanári diplomát a hangszeresek, például a billentyűsök sokan éltek vele.

– A szeptembertől induló új tanárképzésben szintén lehetőség lesz, hogy másodszakként vagy a másik hangszer, vagy az elméletet fel tudják venni a hallgatók, és az így kapott szolfézs tanári diplomával legálisan tudnak tanítani alapfokon. Régebben a legelső tanári diplomák hangszer és szolfézs kétszakos diplomák voltak, és nagyon sok olyan szolfézstanárt ismerünk, akinek hangszer volt a főtárgya, viszont hihetetlenül jól tanított szolfézszt. Most nagyon nagy szükség van arra, hogy élményszerű képzést tudjunk nyújtani a gyerekeknek ezen a téren is, mert itt egy kicsit hátrányban vagyunk.

■ A bérfeszültség is nagyon nagy gondot jelent. Hangszereknél óriási különbség van a tanári fizetés, és az aktív zenélés bevételei között. Nagy elhivatottság kell tanárnak menni, ha valaki jó hangszeres, amikor stúdiózással, harknizással néhány nap alatt meg lehet keresni a teljes kezdő tanári fizetést.

– Ez egy óriási probléma, és óriási a bérfeszültség. Nemcsak a zeneoktatás, hanem az oktatás társadalmi elismertségéhez is hozzátartozik, hogy a pedagógusok magasabban bérezettek azokban az országokban, ahol nagyon jól működik az oktatás. Erre azért is szükség van, hogy

azok az emberek menjenek tanítani, akik elhivatottságot érznek, és ne csak egy kényszerpálya legyen a tanítás.

Egyébként ez a felsőoktatásnak egy óriási dilemmája: ugyanabban a képzésben meg kell adni a hallgatónak a művészi kvalitásokat, hogy képes legyen szólistaként koncerten kiállni, hiszen erre akkor is szüksége lesz, ha a tanítást választja, mivel a koncertezéssel lesz hiteles a növendékei számára. Az oktatásban meg kell jelennie a zenekari képzésnek, mert erre is szükségük lehet, viszont az, hogy valaki zenetanári diplomát kap, az életét biztosítja be. Zenekarban természetesen játszhat, de soha nem tudhatja, milyen esetleges egészségügyi problémái lesznek később, ami a nehéz zenekari terheléssel már nem összeegyeztethető, ekkor viszont még mindig nyitva van számára a tanítás lehetősége, de csak tanári diplomával. Ezt a fajta megosztottságot mutatta meg a Bach2Future konferencia is. A nemzetközi színterek képviselői rámutattak, hogy a hallgató választja meg, hogy a zenei élet melyik területén kíván elhelyezkedni, illetve én hozzáteszem azt is, hogy a le-

hetőség is hozzájárul ehhez, például, hogy van-e hely és felveszik-e az adott zenekarba. Viszont egyértelmű, hogy a tanári, pedagógiai részét nem lehet levenni, csökkenteni a képzésnek azért, hogy esetleg másra több időt tudjunk fordítani. Persze, a zenekarok ezt picit nehezményezik, mert azok a zenekari képzést szeretnék előtérbe hozni, ami az ő szempontjukból teljesen jogos és érthető. Ugyanakkor azok a külföldi példák, amikre hivatkoznak, feltételeznek egy olyan társadalmat, amelyik el tudja tartani a több diploma megszerzésére irányuló igényeket a hallgatók szempontjából is. Tehát először szereznek egy diplomát, és ehhez kapcsolódva a posztgraduális képzések nagyon jó hatékonysággal tudnak működni. Tulajdonképpen ennek köszönhető Nyugat-Európában, ha nem rendelkezik egy hallgató két-három mesterdiplomával, akkor nem igazán piac-képes. Magyarországon ez még kevésbé jellemző, hiszen a hallgatók az első diploma után azonnal, sőt, általában már a diploma megszerzése előtt munkába állnak.

■ *Ez anyagi kérdés is sokaknál.*

– Ennek természetesen van egy szociális oka is, más-ik oka, hogy olyan mértékű tanárhány van, hogy már az egyetemistákra is számítanak. Az ezzel kapcsolatos jogszabályban van egy hézag. OKJ-s képzéssel teljesen legálisan lehet tanítani. Az OKJ-s képzés szakmai alapokon nyugszik, ugyanakkor azoknak az egyetemistáknak, akik már pedagógiai, pszichológiai tanulmányokkal is rendelkeznek az elhelyezkedése sokkal nehezebb és sokkal szigorúbb kitételekhez kötött. Ennek a jogszabályi hézagnak a kiküszöbölésére nagy szükség lenne, hogy a jogi környezet sokkal támogatóbb, megengedőbb legyen azokkal a tanítani szándékozó hallgatókkal szemben, akik például csak Bachelor diplomával rendelkeznek, vagy osztatlan tanárképzésben vannak, de közben a tanulmányaikat tovább folytatják.

■ *Régen az elvégzett harmadik év után el lehetett menni tanítani, és bizony nagyon tanulságos volt, az ember átértékelte bizonyos tárgyak fontosságát.*

– Amíg beszélünk a tanításról, addig a hallgatók csak meghallgatják, de amikor elkezdene tanítani, és szembe-ülnék a kihívásokkal, akkor sokkal motiváltabbá válnak a tanulásban is. Ha pedig a pedagógusképzésről beszélünk, a tanár személyiségét és szakmai felkészültségét is fontos megemlíteni. Alapfokon talán nem feltétlenül, de mondjuk ki, közép- és felsőfokon tanárt választ elsősorban a növendék. A lemorzsolódás ellen a leghatékonyabb eszköz a tanár személye, az ő példája, az, hogy mennyire tudja bevonzani, motiválni és megtartani a tanítványokat, hallgatókat a zeneoktatásban.

■ *Sokakban felmerült, hogy a zenekari képzés hiányosságainak gyökerei az alapfokra nyúlnak vissza,*

mégpedig a kamarazenélés hiányára, aminek az okait a gyerekek leterheltségében kell keresnünk. Ráadásul amíg voltak ének-zene tagozatos iskolák, az oda járók kórusban énekeltek, és nem kellett külön szolfézásra járniuk, volt idejük bekapcsolódni a zenekarba, a kamarazenélésbe.

– Ez a felvetés sajnos leképezi a valóságot. A köznevelésben megjelenő ének-zene tantárgy, az ének-zene tagozatos iskolák nagyon jól működő rendszert alkottak. Az alapfokú művészetoktatásnak egy hihetetlenül erős bázisát képezték, hiszen alapképzettséggel, másfajta hozzáállással érkeztek a gyerekek a zeneiskolába. Itt megint visszautalok a nyugat-európai példákra, ahol több országban minden gyermek tanul hangszeren játszani, bevezetik azt a féle zeneoktatást, ami az általános iskolai tanulmányok részét képezi. Ennek a példának mintájára intézményi összevonásokat láttunk Magyarországon is, hiszen az általános iskola és a hozzákapcsolt zeneiskola biztosíthatná ezen képzés alapját. Bár a rendszer leképezi a nyugat-európai mintát, a gyakorlat sajnos nem. Érdekes kutatásunk volt ezzel kapcsolatban, amelyből kiderült, hogy az alapfokú művészeti iskolában tanulók közül kevesebben tanulnak hangszert, mint a normál általános iskolába járók, pedig ott van helyben, csak egy teremmel kellene odébb menni. Ez is egy nagyon komplex kérdés, hiszen a kurikulum mellett nagyon sok olyan lehetőség van, sport, nyelv, amelyek közül választhatnak a gyerekek vagy a család. Amíg a zeneoktatás magas társadalmi elismertsége nincs meg, és nem tudja, hogy mit veszít azzal a gyermekek, hogy nem tanul zenét, nem fog javulni a helyzet. Csak itt jön be a leterheltség, a kamararák kérdése, a hiányhangszerek, amelyek már zeneiskolában is behatárolják, milyen zenekarokat, kamarákat lehet egyáltalán létrehozni. Továbbmenve, nagyon hiányzik egy központi statisztika a zeneművészeti szakgimnáziumok hangszeres adatairól. Ezt az adatot, a gyakorlatból mégis tudjuk, hiszen a szakmán belül ismert, hol van jó kamarazeneoktatás, hol tudnak kórust működtetni, mert kórus sincs minden zeneművészeti szakgimnáziumban, szimfonikus zenekarról nem is beszélve.

■ *Mivel lehet ezt az űrt pótolni?*

– Az Ifjú Zeneművészeti Nemzetközi Nyári Akadémiájának keretei között működik a Kodály Zoltán Ifjúsági Világzenekar. Nagyon sok középiskolás korú fiatal jelentkezik, és szoktunk is figyelni, hogy minél nagyobb létszámban bekerüljenek a világzenekarba, hiszen nagyon sok diáknak ez az egyetlen lehetősége, hogy szimfonikus zenekarban játsszon, mert az oktatási helyén nincsenek meg a feltételek egy ilyen típusú együttes megalakítására. De ez csak alkalmi segítség. Az egyetemen nekünk is van szimfonikus zenekarunk, de időnként hiányhangszerrel küzdünk, a koncerteket meg tudjuk oldani kisegítőkkal, de a napi munkában ez bi-

zony gondot okoz. A kamarazenei képzés a professzionális zenei nevelésben közép- és elsőfokon már rendelkezik kiépített bázissal, óraszámú kerettel, alapfokon azonban sajnos ritka kivétel, ha erre is marad idő. A zenekari képzésben a zenekarok nyitottságára is szükség lenne. Bizonyos zenekarok nyitottak arra, hogy gyakornokként, kiegészítőként vagy egy-egy produkcióra fogadjanak a felsőoktatásból érkező hallgatókat. Ez az oktatásnak is nagyon nagy hasznára válik, hiszen egy gyakornoki év alatt a hallgató is megismerne a zenekari munkát. Egy próbajátékon persze nagyon sok mindent le lehet szűrni, és nem is akarok ebbe a rendszerbe beleszólni. Amit viszont látok, hogy a felsőoktatásban a felvételi vizsgák alkalmával nagyon sok jó értelemben vett „kirakatot” látunk. Nagyon hosszú ideig csak arra készül a jelentkező, csak azt a darabot, etűdöt tanulja, hogy tényleg meggyőzően elő tudja adni a felvételin. Pontosan ezért fontos számunkra a konzultáció, mert a

konzultáció az, ahol kiderül, mennyire flexibilis a felvételiző, mennyire van stílusérzéke, mekkora repertóárja van, mennyire alakítható, mennyire lehet vele együtt dolgozni, ami úgy gondolom, hogy egy szimfonikus zenekar számára is szempontrendszer lehet. Nagyon jól el lehet játszani a betanult műsort, de kérdés, hogy van-e az illetőnek kellő stílusismerete, olyan technikai alapja, amellyel a későbbiekben a mindennapos munkában el tud boldogulni, amikor nem lesz ennyi idő egy-egy mű megtanulására. Úgy gondolom, ahogy nálunk a konzultáción, úgy a zenekarnál is a közös munkából ez sokkal jobban ki tud derülni, így hasznos lenne, ha ez a gyakorlat egyre jobban elterjedne. A zeneoktatás helyzetét minden szereplő más szempontból látja, máshol keresi a problémát, a megoldást, de a rendszer teljes mértékben egymásra épül, így a hatékony eredményeket csak összefogással tudjuk elérni.

A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR próbajátékot hirdet

BRÁCSA TUTTI ÁLLÁSRA határozott idejű munkaszerződéssel, próbaidő kikötésével, helyettesítés céljából

A meghallgatás anyaga:

- Bach: 1 szóló tétel vagy 1 szóló tétel más műből (Max Reger 1. tétel v. Hindemith 1-11. tétel)
- Stamitz: Brácsaverseny, első tétel kadenciával vagy
- Stamitz: Brácsaverseny, második és harmadik tétel vagy
- Hoffmeister: Brácsaverseny, első tétel kadenciával vagy
- Hoffmeister: Brácsaverseny, második és harmadik tétel

Zenekari anyag:

- Bartók: Concerto Zenekarra, 5. tétel, 300. - 317. cifferig
- Csajkovszkij: VI. szimfónia, 1. tétel, 171. - 187. ütemig
- Mendelssohn: Szentivánéji álom, Scherzo C - D -ig
- Beethoven: III. szimfónia, 3. tétel, 1 - 73. ütemig
- Brahms: II. szimfónia, 2. tétel, 49. - 58. ütemig
- Bruckner: IV. szimfónia, 2. tétel, 50. ciffer után 1. ütemtől 80. ciffer után 4. ütemig
- R. Strauss: Don Juan, első 8 ütem és A előtti 2. ütemtől B felütéséig

A zenekari részletek letölthetők a zenekar honlapjáról/ www.sso.hu/

Követelmények:

- felsőfokú végzettség
- erkölcsi bizonyítvány (az állás elnyerése esetén)
- magyarországi munkavállalási engedély

A jelentkezéshez szükséges dokumentumok:

- szakmai önéletrajz
- zenei végzettséget igazoló dokumentum

A próbajáték helyszíne: Bartók Terem, Szombathely, Rákóczi F. u. 3.

A próbajáték időpontja: 2022. június 27. hétfő 12:30

Az állás, sikeres próbajátékot követően 2022. augusztus 1-től tölthető be. Bérézés: az Mt és a Kollektív szerződés szerint.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít, kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani!

Jelentkezési határidő: 2022. június 20.

Jelentkezés: Savaria Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Rákóczi F. u. 3.
fodor.daniel@sso.hu

Kapcsolattartó: Fodor Dániel
tel: +36 20 360 02 34
e-mail: fodor.daniel@sso.hu

Szombathely, 2022. május 11.

A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR próbajátékot hirdet

HEGEDŰ TUTTI ÁLLÁSRA határozott idejű munkaszerződéssel, próbaidő kikötésével, helyettesítés céljából

Kötelező anyag:

Mozart: G-dúr, vagy, D-dúr vagy A-dúr hegedűversenyének 1. kadenciával
Bach: szabadon választott szólószonáta vagy partita tétel

Zenekari anyag:

- Brahms: IV. szimfónia op.98.
1. tétel 281 - 297-ig
392-től a tétel végéig
3. tétel elejétől 44-ig
311-től a tétel végéig
- R. Strauss: Don Juan op.20, 1. hegedű, elejétől a „B” betűig
- Bartók: Concerto V. tétel 21 - 50-ig
55 - 86-ig
- Mozart: D-dúr Haffner szimfónia 1. tétel elejétől 48-ig
- Beethoven: IX. szimfónia 3. tétel 99 - 114-ig (Lo'stesso tempo)
- Mendelssohn: Szentivánéji álom: Scherzo 17-től a D után 7-ig (99)

A zenekari részletek letölthetők a zenekar honlapjáról/ www.sso.hu/

Követelmények:

- felsőfokú végzettség
- erkölcsi bizonyítvány (az állás elnyerése esetén)
- magyarországi munkavállalási engedély

A jelentkezéshez szükséges dokumentumok:

- szakmai önéletrajz
- zenei végzettséget igazoló dokumentum

A próbajáték helyszíne: Bartók Terem, Szombathely, Rákóczi F. u. 3.

A próbajáték időpontja: 2022. június 27. hétfő 12:30

Az állás, sikeres próbajátékot követően 2022. augusztus 1-től tölthető be. Bérézés: az Mt és a Kollektív szerződés szerint.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít, kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani!

Jelentkezési határidő: 2022. június 20.

Jelentkezés: Savaria Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Rákóczi F. u. 3.
fodor.daniel@sso.hu

Kapcsolattartó: Fodor Dániel
tel: +36 20 360 02 34
e-mail: fodor.daniel@sso.hu

Szombathely, 2022. május 11.

A mesterséges intelligencia megjelenése a zene szektorában II.

 Szedmák Borbála, dr. Szabó Zsolt Roland

A digitalizáció az élet minden területén megjelent az utóbbi években, így többek között a zene világában is teret hódított: számos platform segíti elő az élő koncertközvetítést, együtt zenélést, a szektor különböző szereplői közötti kapcsolatépítést, applikációk támogatják a zenetanulást, „robotkarmesterek” vezénylik esetenként a zenekarokat, illetve megjelentek a mesterséges intelligencián (AI) alapuló „zeneszerző-szoftverek” is. Korábbi cikkeinkben részletesen bemutatunk ezeket, valamint recenzió formájában is értékeltük a jelenséget. Jelen cikkben egy fiatal szoftverfejlesztő – mellesleg amatőr zenészerző – szemüvegén keresztül vizsgáljuk a kérdéskört, és próbálunk választ adni az alábbi kérdésekre: Valós félelem lehet a zene világában, hogy a mesterséges intelligencián alapuló megoldások „elveszik” az emberek munkáját? Előfordulhat, hogy évek múlva már nem lesz szükség zenészerzőkre, vagy karmesterekre, és egy „gép” képes lesz akár a kreatív folyamatokban is részt venni? Vagy az innovatív megoldások éppen, hogy lehetővé teszik a művészet magasabb szintre emelését? Milyen előnyök, lehetőségek, valamint kihívások, korlátok azonosíthatók a mesterséges intelligencia kapcsán a zene világában?

A mesterséges intelligencia zenében történő felhasználása az elmúlt években dinamikus növekedésnek indult. Megjelentek különböző zenészerző programok, amelyek milliók számára tették lehetővé, hogy zenészerzővé váljanak mindenféle előképzettség nélkül: csupán a stílust, tempót és a hangulatot kell megadniuk, és a program pillanatok alatt generál egy egyedi zeneművet. Némelyik alkalmazás és zenemű annyira jól sikerült, hogy fogyasztói tesztek során a hallgatók (akár szakavatott fülek) sem tudták megkülönböztetni, hogy melyik Bach és melyik a mesterséges intelligencia szerzeménye. A mesterséges intelligencia akár olyan zeneművek születését is elősegítheti, amelyek teljesen újszerű hangzásvilággal rendelkeznek. Egy zenekar például az első Grammy jelölését is a mesterséges intelligenciának köszönheti: ezt alkalmazva készíteni tudott egy olyan zeneművet, amely szakított az addigi hangzásvilággal. Nem csak a zenészerzés, hanem az előadás kapcsán is tapasztalható a mesterséges intelligencia alkalmazása: az elmúlt években zenészerző robotok jelentek meg – noha egyelőre inkább szenzációként, mintsem valós alternatívaként a karmesterek helyett.

Egyesek szerint a mesterséges intelligencia a művészet végét jelenti, mások azonban az ebben rejlő lehetőségeket emelik ki, hiszen – korábbi cikkünkben idézve –, „amennyiben nem használjuk ki a technológia által nyújtott előnyöket, a lehetőségek el fognak menni mellettünk” (A klasszikus zene „társskereső”

platformjai, *Zenekar*, 28. évfolyam, 2. szám). Gyakori félelem a gépekkel, robotokkal szemben, hogy elveszik az emberek munkáját – vajon ez igaz lehet akár a zene világára is? Előfordulhat, hogy akár érdekesebb vagy „jobb” zenét készít egy alkalmazás, mint egy zenészerző, vagy „jobban” játszik egy robot, mint egy ember? Korábbi cikkeinkben (A mesterséges intelligencia megjelenése a zenei szektorban, *Zenekar*, 28. évfolyam, 3. szám; Kihívások és lehetőségek a mesterséges intelligencián alapuló zenészerzés kapcsán, *Parlando*, 2022. 2. szám) néhány, a mesterséges intelligenciára épülő, innovatív megoldást mutattunk be a zene világában. Jelen cikk során célunk, hogy a mesterséges intelligencia alkalmazásában rejlő potenciált egy szoftverfejlesztő/zeneszerző segítségével vizsgáljuk. Interjúalanyunkat, Magyarai Marcellt kihívásokról, lehetőségekről, valamint a jövővel kapcsolatos meglátásairól kérdeztük.

»Hosszú távon elképzelhető, hogy lesznek olyan együttesek vagy zenekarok, ahol robotok játszanak, ez azonban még távoli jövő. A technológia a zenében már régóta teret hódított; sorra jelennek meg különböző ötletek, eszközök, amelyek elősegítik a zenélést, de a zenekarokban még mindig emberek játszanak. Érdekességként persze időről időre megjelennek innovatív ötletek, de az, hogy robotok zenéljenek, nem a következő néhány év témája. Kérdés, hogy mekkora ennek a realitása, illetve megvan-e a piacon egyáltalán a kereslete. „Robothegedűst” korábban már többször is bemutatunk, de nem tudta megütni azt a szakmai színvonalat, mint egy

A „robotzenész” idővel helyettesíthetik akár a „hús-vér” zenészeket is?

zenész. Mindenképpen finomítani kell tehát a technológián annak érdekében, hogy az kíváncsok legyenek, és a közönség szívesen hallgassa. Ha úgy játszik a robot a hangszeren, mint egy zeneiskolás másod- vagy harmadéves diák, akkor széles közönsége nyilvánvalóan nem lesz a produkciónak, csupán szenzációként értékeli a közönség. Ha sikerül egy valóban művészi értéket adó hegedű-robotot létrehozni, akkor egy vonósnevelő megalkotása viszonylag könnyű lesz, mert ugyanazt a technikát, ugyanazokat a „gondolatokat” át lehet majd ültetni más vonós hangszerekre is.

Talán azért sincs ezen a téren olyan nagy áttörés az utóbbi időben, mert nincs akkora igény rá, illetve üzleti szempontból sem biztos, hogy megéri ilyet létrehozni. A zenélő robotok megjelenése nem újkeletű, azonban nem lett túl nagy felhajtás körülötte. Ezzel szemben a karmester-robotok sokkal nagyobb szenzációként jelentek meg. Ennek oka talán abban keresendő, hogy a karmester szerepét mindig is misztikum övezte és övezi a zenében. A nem zenész / zeneértő közönség a legtöbb esetben nem is igazán érti, hogy mi a karmester szerepe az előadás során, emiatt nem zavaró, ha ezeket az absztraktnak tűnő mozdulatokat nem egy élő ember végzi. A hangszer húrjainak megpengetése, vonóval való megszólaltatása, vagy éppen egy fúvós hangszer megfújása viszont nagyon emberi cselekedet, hiszen ott van egy mechanikus eszköz a zenész kezében, és talán emiatt nehezebb is ezt robotokkal helyettesíteni.

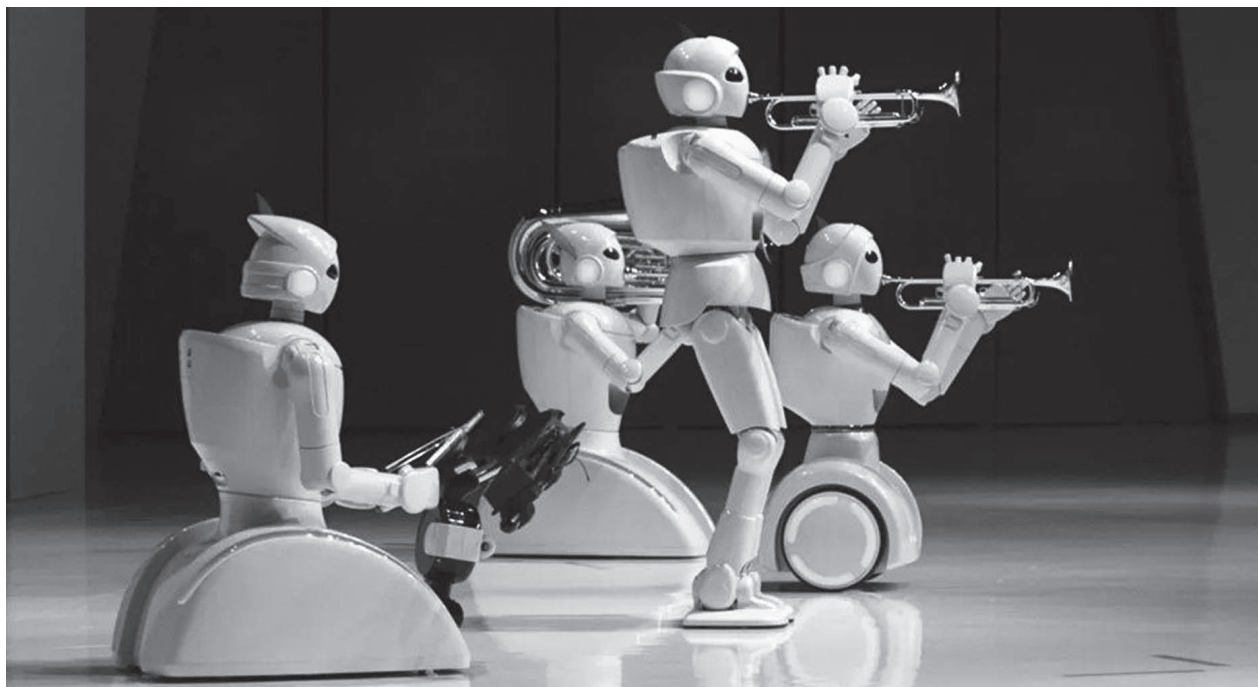
A karmester-robotok nyilván nem tudnak különösebben virtuóz produkciókat létrehozni, de egy polka, menüett vagy valamilyen ehhez hasonló, „egyszerűbb” zenei vezényletére alkalmasak lehetnek, ahol nincsenek nagy tempóváltások, illetve nagy kiszélesítések. Ezeket a kiszélesítéseket ugyanúgy le lehetne programozni, de kérdés persze, hogy ennek mekkora a művészi értéke. Továbbá az „oda-vissza hatás” is fontos része az előadásnak, amely a robot esetében valószínűleg elveszne.

Előfordul például, hogy egy zenekar később játszik, mint az ütés. Ez kifejezetten az európai zenekarokra jellemző. Ha jön hozzájuk egy amerikai karmester, akkor az vagy alkalmazkodik vagy pedig vagy a zenekarnak kell alkalmazkodnia, mert Amerikában nem ez a jellemző. Emiatt lehetnek „mikro-eltérések”: például a karmester korábban vagy később, szélesebben szeretne volna hozni az adott frázist, de mivel már eleve szélesebb volt, ezért inkább előbb jön, hogy ne legyen túl széles. Tehát szükség van folyamatosan mikro igazításokra. Ha egy robot csak be van állítva, hogy mit hogyan vezényeljen, és nem figyel arra, hogy a zenekar mit csinál, akkor az egyrészt nagyon hamar kaotikussá tud válni; ha eleve késik egy zenekar és a robot nem lassul hozzá, az például könnyen katasztrófháoz vezethet. Másrészt ez valószínűleg nem sokban különbözik attól, mintha egy lejátszó szólna.

Bizonyos szempontból tehát egyszerűbb a vezénylest robotizálni a hangszeres játékhoz képest, más szempontból viszont ennek is megvannak a korlátai, hogy mi valósítható jelenleg meg.

Interjúalanyunk ettől függetlenül nagyobb fantáziát lát a hangszeres játék robotizálásában, kifejezetten olyan darabok esetében, amelyek ember által eljátszhatatlanok. A gépzongora (player piano) a múlt században kifejezetten felkapott volt; többen is írtak darabot kifejezetten erre. Ez a „zongora-gép” el tud játszani mindent, ami csak elképzelhető, viszont a produkció mindig ugyanolyan (tökéletes) lesz, mert tulajdonképpen egy előre megírt „program” szerint játszik. Másfelől ember nem is feltétlenül tudná eljátszani az adott darabot, hiszen úgy van megírva, hogy harminc kéz kellene hozzá.

Ezen analógia mentén az új komplexitás (new complexity) irányzat darabjainál, például egy Ferneyhough-műnél el tudná képzelni alanyunk a robot-zenészeket. Ezek a szerzők rengeteg utasítást adnak, amit ember fel sem tud dolgozni olyan gyorsan, mint aho-

Robotzenekar – a jövő zenekara?

gyan játszani kell – még úgy sem, ha megtanulja előre, mert egyszerűen túl sok mindenre kellene koncentrálni egyszerre. Az biztos, hogy egy robot precízebben és pontosabban elő tudná adni ezeket, és akkor meghallgathatnánk, hogy szólna az adott darab úgy, ahogy le van írva. Viszont alanyunk szerint éppen az a lényege ezeknek a daraboknak, hogy általában az előadók fókuszálnak valamilyen aspektusra, például, hogy ritmikailag pontos legyen, vagy a dinamikában legyen a lehető legpontosabb, vagy a beírt érzelmek a lehető legjobban megjelenjenek. Talán éppen az a lényege ezeknek a daraboknak, hogy ember nem tudja azokat tökéletesen eljátszani, de időről időre mégis közel kerülnek hozzá egyes előadók. Az emberi aspektus az, amely miatt például Ferneyhough-t kedveli az ember. A közönség nagyon könnyen empatikussá válik az előadóval, hogyha nehéz a mű, amelyet elő kell adni; ez egy olyan élmény, amelyet nézőként nagyon sokan keresnek. A versenyművek talán emiatt az élmény miatt alakultak ki részben. A közönség értékeli, ha egyrészt olyan művet játszik valaki, amely nagyon nehéz és amellyel küzd az előadó, vagy pedig olyan darabot hallhat, amelyről köz tudott, hogy nagyon nehéz, de mégsem küzd vele az előadó, mert nagyon profi. A kétféle eset kimenetele tehát hasonló: a közönség elégedett lesz.

Az, hogy ez mennyire lehet érdekes robotizálva, attól is függ, hogy milyen a robot kialakítása. Ha például a robotnak van száz ujj a zongora száz billentyűjére rákötve, tehát össze van kötve a hangszer a robottal, az valószínűleg nem annyira érdekes, de ha az emberhez hasonlóan két keze és tíz ujj van, és valamilyen módszerrel nyúlania kell a hangokhoz, akkor az már sokkal

izgalmasabb, hogy pontos lesz-e. Ugyanígy, a hegedű-robot példájánál maradv a fekvésváltás rejthet hasonló izgalmakat. Ettől függetlenül ez egy nagyon szűk közönség számára érdekes valószínűleg; aki ismeri a darabot, általában már egy eleve nagyon szűk réteg, és aztán azon belül is kettéválik az, hogy érdekli-e a befogadót egyáltalán az, hogy milyen lenne az adott darab tökéletesen eljátszva. Gyakran hallhatjuk az ilyen művek kapcsán, hogy senki nem veszi észre, ha az előadó belehibázik, hiszen nincs is referenciánk, hogy minek kellene szólnia, de közben meg valójában nem is érdekes az, hogy belehibázott-e vagy sem az előadó a fentiek értelmében.

Kérdés, hogy a repertoárdarabokban van-e létjogosultságuk a robot-zenészeknek. Akár még a zenész emberi mivoltából fakadó hibázás is programozható lenne; például beállítható lenne, hogy mekkora eséllyel játssza a robot a jó hangot. Az valószínű, hogy szenzációként hatna egy ilyen „robot-produkció”, de alanyunk kérdésesnek látja, hogy hosszú távon hogyan tudna kialakulni ennek a piaca. Véleménye szerint az emberek koncertre járásának fő motivációja kettős: vagy a zenekar/ előadó, vagy pedig az előadott mű miatt vesz részt rajta szívesen a néző. Ennek értelmében, ha a befogadó kedvenc darabját játszaná el egy robot egy koncerten, akkor valószínűleg meghallgatná, de nem feltétlenül a robot miatt.

Potenciális – és egyben igen érdekes – felhasználási terület lehet a „robot-zenészek” kapcsán új hangok és hangszerek megszólaltatása. Például így megszólaltatható lenne olyan hangszer, amelyet az ember a mérete, vagy emberi mivoltából fakadó egyéb fizikai korlátai

miatt (például nincs elég tüdőkapacitása) nem tud használni. Ilyen lehet például egy mikro piccolo vagy szubkontrabasszus. Más kérdés, hogy ezekből jellemzően néhány darab van a világon, továbbá napjainkban rengeteg zeneszerző inkább az elektronika felé nyúl, ha valami ilyesmi hangot szeretne produkálni. Hans Zimmer az egyik legjobb példája ennek, aki egy szinuszhangból néhány perc alatt teljesen új hangokat tud varázsolni, amelyet eddig még soha nem hallott senki.

Ha összeültetnénk a világ legkiválóbb zenészeit, akkor egyenként nézve valószínűleg kiváló produkciók születnének, de könnyen előfordulhat, hogy esetleg az együttzenélés terén már kevésbé brillíroznak; nem tudnak úgy reflektálni akár a másokra, mint ahogy az kívánatos lenne. Egyes vélemények szerint egy „robot-zenész” akár ezen a területen is felülmúlhatja a „hús-vér zenészeket”, míg más véleményekben szkeptikusabb nézőpont tükröződik. Sosztakovics zongorakvintettjének például van egy felvétele, amelyben Martha Argerich, Joshua Bell, Mischa Maisky, Henning Kraggerud és Yuri Bashmet játszik. Ők egytől egyik kiváló szólózenészek, és némileg hallatszik is a koncerten, hogy mindenki szólózik, de nem biztos, hogy ez baj. Természetesen ez máshogyan szól, mint egy összeszokott kvintettnek az előadása, de ebben az esetben valószínűleg azért megy el a közönség, mert Martha Argerich és társai zenélnek. Interjúalanyunk szerint egy olyan kvintett viszont már sokkal érdekesebb lehet, ahol három robot és két ember zenél együtt; izgalmas kérdés, hogy hogyan alakul ki a szintézis az előadók között. Az egymásra reagálás kérdésköre természetesen ebben az esetben is kihívásokkal teli. Egyes zenészek képesek hirtelen, finom átmenettel „ugrani” oda, ahol a másik éppen tart, ha például az hibásan lép be, ez azonban még a szakképzett zenészek számára is kihívásokat rejt magában, így a mesterséges intelligencia ilyen irányú felhasználása még inkább kérdéses.

Izgalmasabb területnek tűnhet viszont az, ha a mesterséges intelligencia segítségével lehetővé válik az, hogy időben egymástól távol „élő” zenészek zenélhessenek együtt. Egy robot például egy, már rég meghalt zenész mintájára zenélhet, így lehetővé válik napjaink zenészei, tanulóinak számára, hogy Paganinivel játszhasznának hegedűversenyt. Mivel a régmúltat tekintve nem igazán lehet tudni, hogy az adott kornak a zenészei pontosan hogyan játszottak, valószínűleg ezen a téren inkább a huszadik századi, jól dokumentált szerzők/zenészek kerülhetnek előtérbe, például a hegedűsöknel maradván Ojsztrah.

További érdekes kérdés lehet, hogy egy adott hangszerhez egy, a mesterséges intelligencia segítségével létrehozott robot mennyire tud alkalmazkodni. Hangszer és hangszer között jellemzően nagy eltérések vannak; érzékelni kell, hogy melyek azok a hangok, amelyek nehezebben szólalnak meg. Ezekkel a kihívásokkal egy „zenélő-robotnak” meg kell tudnia küzdeni, külö-

nösen a zongora, csembaló vagy orgona esetében, ahol mindig az adott helyszínen lévő hangszer sajátosságaihoz kell alkalmazkodni. Valószínű azonban, hogy az ember mindig is jobban fogja tudni kezelni ezeket a helyzeteket, hiszen egy robot programozása során minden lehetséges szcenáriót nem lehet számba venni. Az emberek nagyon jók abban, hogy előre nem látott és még korábban sosem tapasztalt problémákat tudnak kezelni valós időben, és ezt egy robot nem valószínű, hogy meg tudja tenni – legalábbis jelenleg. A YouTube-on például elérhető egy olyan felvétel, amelyen a zenésznek elszakadt a C húrja, és onnantól kezdve mindent egy oktávval feljebb játszott. A zenész azonnal tudta, hogy mit kell csinálnia, attól függetlenül, hogy ilyen még sosem történt vele. Egy robot egy ilyen helyzetben valószínűleg összeomlana, márpedig rengeteg hasonló eset történhet.

A mesterséges intelligenciának további felhasználási területe lehet a zenében az oktatás. Számos olyan megoldás, applikáció, szoftver létezik, amelyek képesek lebontani a tér-idő által jelentett gátakat, lehetővé teszik a kapcsolattartást akár különböző földrészek között is, illetve jelentős költségsökkentést is elérhetünk velük (például megspórolva az utazásra fordított időt és pénzt). Segítségükkel akár a világ legkiválóbb művészeinek óráin, mesterkurzusain is részt vehetünk, akikkel személyesen valószínűleg sosem tudnánk találkozni, valamint akár fejlődésünk ütemét is megsokszorozhatjuk. A pandémiás helyzetben a digitalizáció különösen előtérbe került a zenei világban a koncertezés és a közönséggel való kapcsolattartás mellett az oktatás terén egyaránt. Az online létre való átállás természetesen sok nehézséggel párosul és kihívásokat jelent az élet legtöbb területén, azonban számos technológia, applikáció, szoftver létezik, amelyek megkönnyíthetik mindezt.

Napjainkban szinte az összes hangszertípus esetében elérhetőek olyan applikációk, amelyek instrukciós videókkal, valós idejű visszajelzéssel segítik a zenetanulást játékos formában, élményszerű, interaktív módon, akár gamifikációs elemeket is alkalmazva. A tanulók ezek segítségével a saját tempójukban, tudásszintjüknek és érdeklődésüknek megfelelően haladhatnak a tanulásban. Ahogyan több alkalmazás hitvallása is hangsúlyozza, ezek természetesen nem helyettesítik a zenetanárt és a személyes órákat, hiszen egy adott szint felett a művészi finomságok érzékeltetésére nem feltétlenül alkalmasak, illetve arra sem tudnak választ adni, hogy mi az oka annak, ha például egy hang nem megfelelően szólalt meg, azonban az alapok elsajátítását elősegíthetik, hatékonyabbá tehetik az otthoni gyakorlást, és motiváló hatással is bírhatnak: a játékos tanulás meghozhatja a fiatalok kedvét a zenetanuláshoz, amely révén az applikációk egyúttal a zene iránt érdeklődő fiatalok következő generációjának kiépítéséhez is hozzájárulnak.

A Toyota mérnökei által kifejlesztett robot hegedülni is tud

Az applikációk könnyen érthető módon, a különböző tudásszinteknek megfelelő tananyagokkal, dalokkal, személyre szabhatóan segítik elő a zenetanulást: a diákok különböző anyagok közül választhatnak érdeklődésüknek és tudásuknak megfelelően, és saját tempójuknak megfelelően haladhatnak. Számos applikáció azonnali visszajelzést ad a teljesítményről, illetve lehetőséget nyújt a pontgyűjtésre (vagy trófea/ csillaggyűjtésre), és ezáltal a többi felhasználóval történő „versenyre”. Ezek az alkalmazások természetesen nem a mestereket helyettesítik, azonban meghozhatják a gyerekek kedvét a zenetanuláshoz, motiváló erőként hathat rájuk a pontok, trófeák gyűjtése, és egyfajta játékként tekinthetnek a zenetanulásra. Ezt a fajta együttműködést zenetanárok is hangsúlyozzák világszerte; többen az oktatási tevékenységüket kiegészítő eszközként tekintenek az applikációkra, amelyek például lehetővé teszik az otthoni gyakorlás hatékonyabbá, eredményesebbé és játékosabbá tételét, vagy elősegítik a hangok és fogások memorizálását. Mindez a szülő, a tanár és a diák érdeke egyaránt.

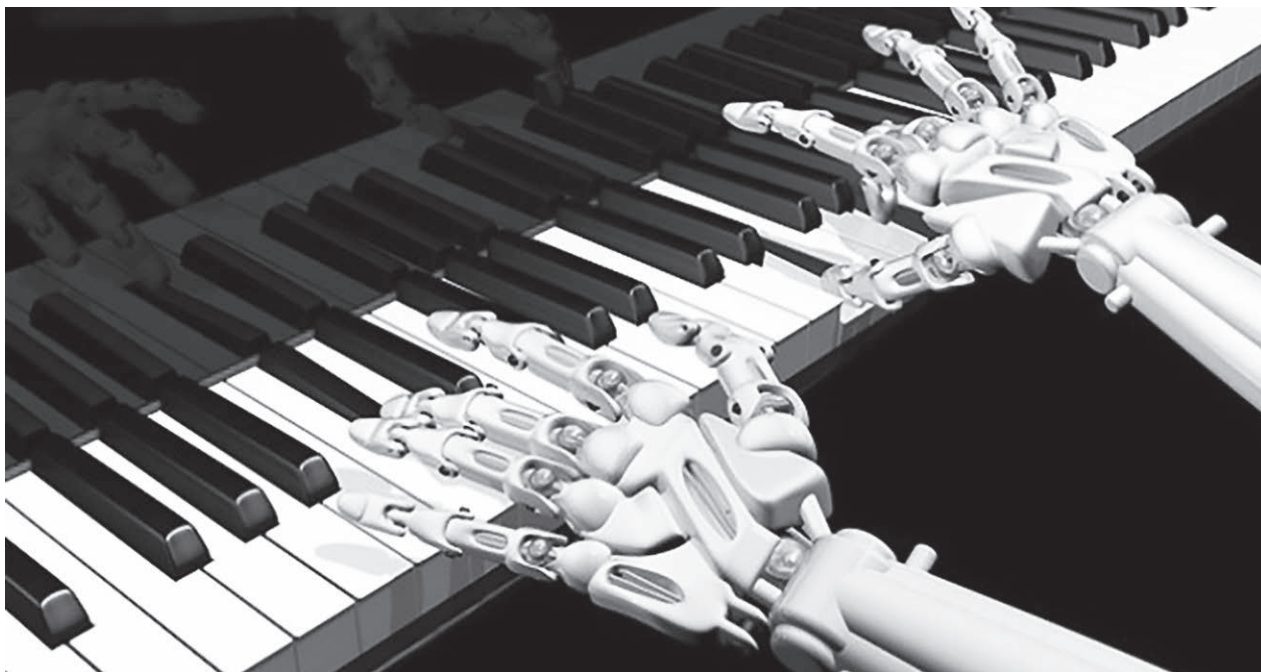
Alanyunk a legnagyobb potenciált azonban a mesterséges intelligencián alapuló zeneszerzésben látja. Gyakori félelem a „gépek” kapcsán, hogy azok elveszik az emberek munkáját. Felvetődik a kérdés, hogy ez a zene világára is értelmezhető-e: előfordulhat, hogy a mesterséges intelligencián alapuló zeneszerző szoftverek elveszik a zeneszerzők munkáját? Lehet, hogy néhány év múlva nem lesz akár szükség zeneszerzőkre? Alanyunk szerint ez a jövőkép nemhogy nagyon távoli, de nem is reális. Előfordulhat a zeneszerző-szoftverek felfutásának eredményeképp, hogy kevesebb zeneszerzőre lesz szükség a hagyományos értelemben, azonban a szoftverfejlesztő ipar valamilyen módon „fel fogja szívni” őket. Ezzel együtt nem tartja alanyunk valószínűnek, hogy ez a közeljövőben bekövetkezne. Nagyon nehéz kérdés ugyanis, hogy mitől lesz emberi a zeneszerzés, az érzelmek, gondolatok hogyan tudnak megjelenni. A

kortárs zene az új komplexitás (new complexity) irányzattal már elment abba az irányba nagyon régen, hogy már most sem emberi az a zene, amelyet írunk. Ez azt jelenti, hogy amennyiben kellően „bonyolultat” kérünk a géptől, akkor azt nem lehet megkülönböztetni technikailag egy Ferneyhough-darabtól. Ez valahol a szépsége is a szerializmusnak. A fő probléma, kérdés ezzel kapcsolatban az, hogy hol az érzelem a darab mögött; mit fejez ki az a zene, amelyet egy gép ír. Ugyanazért, ugyanúgy nem tudja egy gép megírni az adott darabot, mint egy ember, de túlmisztifikálni sem szabad a mögöttes gondolatok szerepét: egyik alanyunk szavaival élve „ezek valójában csak hangjegyek”. Továbbá az érzelmeket is „hozzá lehet rakni” a gépi zenéhez is: megtanítható a „gép”, hogy mit jelent zenei nyelven olyan érzelemben kommunikálni,

amelyet a felhasználó kér. Az „extra-muzikális” elemek azok, amelyeket valószínűleg nehezebben lehet integrálni. Ilyen például, amikor egy hang vagy egy fordulat mögött a 20. századi zenében valakinek a neve „rejlik”, hangjegyekbe kódolva - de ezeket leggyakrabban észre sem veszi a zenehallgató.

Egy gép tehát előállíthatja ugyanazokat a hangsorokat, dallamokat, és így tulajdonképpen nem lehet különbséget tenni a „gép” és az „ember” alkotása között. A nagy nehézség sokkal inkább az előadásban rejlik. Rengeteg a nehezen számszerűsíthető, nehezen „megfogható” faktor a zenélésben. Egy hegedű esetében fontos tényező, hogy például mennyi gyanta van a vonón, mennyire kell erősen nyomni a vonót ahhoz, hogy az ne recsegjen be, de közben azért kellően hangosan szólaljon meg a hang. Ez csak néhány példa, amelyek mellett rengeteg hasonló faktort kell figyelembe venni. Egy embernek ez érzésre megy, azonban a gépnek ezt matematikailag kell definiálni. Alanyunk szerint azonban idővel biztosan el fog jönni ennek a kora, és majd lesznek olyan zenekarok, amelyekben csak robotok játszanak. De ettől függetlenül továbbra is lesznek olyan zenekarok is, ahol ugyanúgy emberek fognak zenélni. Tehát a mesterséges intelligencia potenciális tértnyerésével csak felszabadul erőforrás, amelyet más területen lehet kamatoztatni.

A zeneszerző programoknak jellemzően nagyon szűk a felhasználási körük. Például, ha valaki filmzenét szeretne a filmjéhez, akkor kiváló választás lehet egy szoftver, amely segítségével néhány kattintással ezt létre is hozhatja. Az alkalmazott zeneszerzők tehát (akik filmzenével, reklámzenével stb. foglalkoznak) előfordulhat, hogy kicsit „nagyobb bajban vannak”. Ők „egyszerűbb” zenével foglalkoznak, amely szabályrendszerét könnyebb számszerűsíteni egy gép számára, illetve ezeknek a zenének a felhasználása is más. Ha valaki például egy diplomafilmet készít, és létezik egy program, amely 10 perc alatt elkészíti hozzá a zenét,

akkor azt fogja igénybe venni, nem fog külön megkeresni zeneszerzőt. A reklámparban hasonló a helyzet: a zenemű kiválasztásával, a jogdíjak és az egyéb adminisztratív intéznivalók rengeteg időt igényelnének, miközben a gép egy pillanat alatt „kidob” egy hasonló hangulatú zenét, mint amit szerettünk volna.

A mesterséges intelligencián alapuló zeneszerzés további felhasználási területe lehet a zeneszerzők továbbfejlesztése is. Érdekes lenne kielemezni, hogy mikor, hol, miért, milyen döntést hozott a „gép”. Ez rámutatna új elemzési szempontokra, tanulhat a szakma valami újat, vagy találhat egy új irányt vagy egy új fordulatot, hangszerösszeállítást. Eszerint tehát az ember tanulhatna a géptől egy idő után. Ehhez szintén jó analógia a sakkgépek példája: ma az összes sakkmeister gépek segítségével tanulja a játékot. Egyes versenyeken random állásból indul el a játék, és mindenki kap 15 percet, hogy elemezze az állást. Ilyenkor a gép mondja meg sokkal hatékonyabban és eredményesebben, hogy mi az a stratégia, amelyet követni érdemes.

A mesterséges intelligencián alapuló zeneszerzés oktatási célokra történő felhasználásában egyesek nagyobb, míg mások kisebb potenciált látnak. Amennyiben a program elég fejlett lesz, akkor alapvető zeneszerzési elveket meg lehet vele tanítani, de kérdés, hogy ez mennyiben „ad többet” a diáknak, mintha valódi darabokat, élő példákat elemezne, és megvizsgálná, hogy mitől „működik” az adott fordulat.

A mesterséges intelligencián alapuló zeneszerzés további előnye az, hogy „szélesedik a skála”, azaz létrejön egy új irányzat. Alanyunk szerint bizonyára lesznek majd olyan zeneszerzők, akik ilyen programokkal fognak zenét generálni, és közülük is ki fognak emelkedni kiválóságok, a „szakma” legmagasabb fokú művelői.

Egy új irányzat kialakulása mindig érdekes jelenség, és további tanulásra ad lehetőséget. Alanyunk szavaival élve „rosszabb nem lesz tőle az iparnak, inkább más lesz, ami nem feltétlenül baj”. Mint minden művészeti ágban, a zenében is az a jellemző, hogy attól, hogy megjelenik egy új irányzat, nem lesz az előző kevésbé fontos, hiszen mindennek megvan a rajongótábor. „Attól, hogy megjelenik valami új, nem tűnik el automatikusan a régi.”

A zeneszerzésben jóval nagyobb lehetőséget lát alanyunk, mint a „zenélő robotok” térhódításában. Ennek oka lehet, hogy a nézőnek fontos, hogy valamilyen személyes viszonya lehessen az előadóval. A zeneszerző mindig a háttérben marad, tulajdonképpen a közönségnek semmilyen viszonya nem alakul ki vele, csupán a művét hallgatja meg valakinek az interpretációjában.

Interjúalanyunk:

Magyari Marcell, szoftverfejlesztő, szabadidejében mesterséges intelligencia fejlesztésével is foglalkozik

különböző társasjátékokhoz, amatőr zeneszerző és festőművész. Néhány műve a YouTube-on megtalálható a saját nevével jelzett csatornán. Zenei stílusa leginkább az amerikai posztminimalista irányzathoz hasonlít. 30. születésnapján önálló szerzői estje a Fészek Művészklubban volt május 13-án.

A Nemessányi-hangszerek történetéből

Gombos László

Legutóbbi számunkban a legnagyobb magyar hegedűkészítőről, Nemessányi Sámuelről (1837–1881) esett szó, hányatott életéről és munkásságának megítéléséről. Nagyra értékelt hangszereinek sorsa azonban még összetettebb és talányosabb, mint magáé a mesteré. Csak néhányról tudjuk, hogy ki és mikor játszott rajta, mások váratlan tűndökléséről vagy eltűnéséről rendelkezünk információkkal, míg többségük története a homályba vész.

Hová lettek a Nemessányi-hangszerek?

Már szinte közzismert, hogy Nemessányi legkiválóbb hangszerei a 20. századra mint Stradivarik és Guarnerik váltak ismertté, miközben a belőlük kivett cédulákat mások munkáiba helyezték át. Számos hamisítvány is forgalomba kerülhetett, amelyek származását nem könnyű megállapítani, főként ha „rokon” mester, például egy Schweitzer-, Zach- vagy Bartek-tanítvány készítette azonos helyről és évkörből származó faanyagból, netán Nemessányi egykori szerszámaival, kiegészítve a hagyatékában maradt eredeti cédulával. Ugyanakkor az idők során több hangszer ismeretlenül pusztult el, vagy a világ olyan tájára vetődött, ahonnan máig nem érkezett hír a létezéséről.

Az ismerősök és azok ismerősei által közvetített információk mellett (a legtöbb vonósjátékos tud olyan személyről, akinek valakije rendelkezik valamilyen Nemessányi-adattal) számtalan utalást találhatunk a mesterre vagy hangszereire vonatkozóan az elmúlt bő évszázad sajtójában, szépirodalmi alkotásaiban és zenei szakirodalmában, valamint hírességek visszaemlékezéseiben, önéletrajzaiban és levelezésében. Ezek döntő többsége azonban nem több egyszerű említésnél vagy másodkézből származó híradásnál, amelyek közül még a megalapozottnak tűnő kijelentések is csak ritkán ellenőrizhetők. Az információmorzsák mégis hasznosnak bizonyulnak, ha megerősítik egymást, vagy ha kiegészítésül szolgálnak az egyetlen jelentős és megbízható forrásanyaghoz, Reményi László (1895–1964) hegedűkészítő mester feljegyzéseihez, amelyek egy része néhány éve a Zenetörténeti Múzeumba került. Már László édesapja, Reményi Mihály (1867–1939) gyűjtötte a magyar hegedűkészítés történetére vonatkozó adatokat, majd fia közel fél évszázadon át kutatta Nemessányi tevékenységének nyomait. A következő generáció tagjai közül Mihály unokája és László unokaöccse, a Torontóban élő Michael fordított különös figyelmet Nemessányira (több hangszert meg is vásárolt). Rajtuk kívül Benedek Péter, a magyar hegedűkészítésről szóló ismert szakkönyv szerzője talál-

kozhatott pályafutása során a legtöbb Nemessányi-hangszerrel.¹

A Reményi-hagyatékából előkerült fényképes leírókartonok és egyéb feljegyzések nyomán úgy véljük, hogy László 45–50 teljesen vagy részben eredeti Nemessányit ismerhetett. Mára alig a felével kapcsolatban van adatunk arra vonatkozóan, hogy az elmúlt évtizedekben kihez került, illetve hogy jelenleg hol található. A Magyar Nemzeti Múzeum eddig például két hegedűt és egy brácsát vásárolt, a Zeneakadémia és a tajvani Chi-Mey Múzeum kettő, az Operaház és a MÁV zenekar egy-egy Nemessányi-hegedűvel rendelkezik. Reményi 12-ről jegyezte fel, hogy Budapest ostroma idején eltűnt vagy megsemmisült, és valamivel több esetben az ő 1940–1950 körüli információja az utolsó, ami a hangszerről rendelkezésünkre áll (például ismerte a tulajdonos kilétét, vagy tudott a külföldre történő eladásról).²

Az életmű dimenziói

Reményi László mindent összevetve 60–70-re becsülte a Nemessányi hangszerek mennyiségét: 50–60 hegedűre, 3–4 brácsára és 6 vagy 7 csellóra.³ Véleményünk szerint a valóság jóval több, ennek akár kétszerese is lehetett, figyelembe véve a mester képességeinek, szakmai elhivatottságának és jól ismert, könnyelmű életmódjának együttes hatását. Ugyanis mindig anyagi gondokkal küszködött, és ha pénzhez jutott, azt hetek vagy éppen napok alatt el is költötte. Emiatt állandó késztetése lehetett arra, hogy a javítások mellett új munkákba fogjon, és minél több megbízást elvállaljon, évente akár tucatnyi alkalommal. Reményi nem tudhatott azokról a hangszerekről, amelyek már az 1920-as évek előtt elhagyták az országot, vagy amelyek egy-egy belvárosi lakás vagy vidéki kúria szekrényében pihentek évtizedeken át, hogy legfeljebb a szűk családi kör hallja időnként a hangjukat.

Valószínűleg nem vette számításba az 1860 és 1880 körüli évek Pestjének egyik jellegzetes vevőkörét sem, azokat a zenét tanuló – de nem feltétlenül muzsikusként készülő – fiatalembereket, akik pályájuk elején vásárol-

tak maguknak hangszert. A felsőbb iskola befejezése után jelentős részük a monarchia távolabbi pontján, Prágában, Lembergben, Krakkóban, Innsbruckban vagy Zágrábban talált munkát, sokan pedig külföldre távoztak, és hangszerükkel együtt végleg kikerültek az itthon maradottak látóköréből. Akkoriban a magasan kvalifikált, jól fizetett polgári rétegek számára egyáltalán nem volt elérhetetlen egy Nemessányi-hegedű, amelynek ára nem a mai 30-50 millió forintnak megfelelő összeg volt, hanem csupán 150-200 korabeli forint, ennyit pedig egy jogi végzettségű kezdő hivatalnok 1-2 hónap alatt megkeresett. Ugyanakkor fordítva is igaz: a mesternek legalább havonta készítenie kellett egy hangszert, ha társadalmi helyzetéhez mérten költekező, baráti mulatozásokkal teli életvitelét fenn akarta tartani.

A Nemessányi-hangszerek számával kapcsolatban elgondolkodtató Reményi Mihály 1928-as kijelentése: „Tekintve nagy keresettségét, igen sok utánzat van forgalomban, sőt mondhatjuk, hogy a forgalomban levő „Nemessányik” nagy része kópia.”⁴ Az utánzatokat természetesen senki sem számolja hozzá a valódi hangszerekhez, a sok ismert, egymástól eltérő másolatnak – vagy legalább egy részüknek – azonban egykor kellett hogy legyen eredeti példánya, amit most nem ismerünk!

Sokkal világosabb lenne a helyzet, ha Nemessányi sorszámozta volna a munkáit (opusz-számok), ebben az esetben az utolsóként készített hangszerek bármelyike pontos képet adna az életmű nagyságáról. Ő azonban a neve után csak a modelljét, a várost és az évet tüntette fel a cédulákon. Eleinte kézírást használt (például *Csinyalata Nemessányi Samu / Pécsen SN 1861 II*), majd a nyomtatott cédulákat már csak az utolsó két számjeggyel egészítette ki (*Samuel Nemessányi fecit ad formam / Antonii Stradiuarii Pestini, 1865*, vagy *Samuel Nemessányi fecit ad formam / Josephi Guarnerii Pestini 1866*). Nyilvánvalóan vezetett valamilyen füzetet vagy katalógust az elvégzett munkákról, megnevezve a vevőt, a kifizetett összegeket és a még aktuális tartozásokat, ennek hollétéről azonban nincs tudomásunk. Reményiék sem találkoztak ilyen bizonyító erejű dokumentummal, ezért a hangszereket opusz helyett az egyik fontosabbnak vélt tulajdonos nevével azonosították, amelyhez a készítés évszámát tehetjük hozzá (például *Salamon 1862, Zöllner 1864, Kiss Péter 1865, Roth 1868, Waldbauer 1869, Daubrawszky 1876, Polgár 1879* stb.).

Tulajdonosok és játékosok

A hangszerek egykori tulajdonosainak és játékosainak felkutatásában ismét a Reményi-hagyaték adott támpontokat. Reményi László az információkat sajnos többnyire csak emlékeztetőként, a maga számára jegyezte fel. Listáiban, leírókartonjain és jegyzetfüzeteiben gyakran csak vezetékneveket találunk (*Salamon, Gabriel, Mössmer, Vikár*), a titulus, a foglalkozás vagy a lakóhely megadása már nagyobb segítséget jelent szá-

munkra (*dr. Szilágyi, dr. Spitzer Pál főorvos, Daubrawszky Viktor hegedűtanár Szeged, Auspitz Viktor Szolgaegyháza, Kertész György Zürich*). Olykor azonban a pontos név és lakcím alapján sem sikerült beazonosítanunk a személyeket. A jól ismert nevek a család több, hegedűn vagy brácsán játszó tagjára is vonatkozhatnak (*Waldbauer* lehet József és Imre, *Fenyves* utalhat Lorándra és Alice-ra, a *Szervánszky*-név pedig legalább háromra a kvartettező testvérek közül). A kereskedők (*Spiegel, Stübiger, Pilát, Zimmer* vagy éppen *Reményiék*) kevés kivétellel nem tekinthetők valódi tulajdonosnak, csupán közvetítőnek.

Tovább árnyalja a képet, hogy a jegyzetfüzetekben előforduló nevek nem mindig arra a személyre utalnak, aki játszott a hangszeren, hanem egy családtagra, az egyik örökösre vagy csupán a kapcsolattartóra, akihez Reményi László a megtekintés ügyében fordulhatott (*Drasche-Lázár Artúr, Fischer Elemérné, Kunwaldné*). Reményi számos esetben feljegyezte a vételek és eladások dátumát és körülményeit („*eladta 1700ért 1932-ben*”; „*öreg magyarruhás ember vette Laumann közvetítésével P 2400-ért*”) vagy az információszerzés adatait („*Pilátnál és Bíró Józsefnél láttam 1937 XII ben*”), az események időpontját azonban gyakran csak évtizedes pontossággal tudjuk megállapítani.

Reményi többnyire csak az aktuális és az azt megelőző tulajdonos adataihoz jutott hozzá, így a ritka kivételek közé tartozik az a részletes leírás, amelyet „*Magyarok*” feliratú jegyzetfüzetében olvashatunk az 1879-ben készült „*Polgár*” hegedűről: „*Zeneakadémia tulajdona: Samuel Nemessányi fecit ad formam Josephi Guarnerii pestini anno 1879 / Polgár Pál királyi táblabíró rendelkezésére készítette 1879 ben. 17 évi használat után [örököse] 1896 ban eladta Dr Kállay Tamás fogorvosnak. 15 év mulva 1911. I. 20án Dr Kállaytól – Arnd [Arndt] Rezső építész vette meg 1300 koronáért. Arnd még életében végrendeletileg a Zenem. Főiskolára hagyta, de élete végéig magánál tartotta. / 1935-ben bekövetkezett halála után kapta meg a Z. F. / Gerendát csináltam bele 1938 XI.*”⁵

Korai vevőkör a Nemzeti Zenede holdudvarából

A Nemessányi-hangszerek többségének nem ismerjük a megrendelőjét vagy első tulajdonosait, mivel jellemzően csak az 1920-as, 30-as vagy 40-es években kerültek Reményiék látókörébe. A sporadikus feljegyzések nyomán mégis kirajzolódik egy olyan korai vevőkör az 1860-as és 70-es évekből, amelynek tagjai jól ismerték egymást, és szinte valamennyien a Nemzeti Zenede tanárai vagy növendékei voltak. Nemessányi harmadik fia, Béla (*1866) visszaemlékezése nyomán Reményi László néhány művészt is megnevezett, akik az 1870-es években kapcsolatban álltak Nemessányival: „*A munka újra megindult, a műhely fellendült és találkozóhelye*

lett a pesti muzsikusz világnak. Ebbe a műhelybe járt Reményi Ede, a világhírű hegedűművész is és ingujjra vetkőzve próbálgatta a hegedűket. Gyakran csendült fel a »Repülj fecském« és a »Cserebogár, sárga cserebogár« ... Ide járt fel Huber Károly és magával hozta csodagyerekeit, a későbbi Hubay Jenőt. Ridley-Kohne, Szuk Lipót, a még gyermekkorban lévő Nachéz Tivadar és a többi számottevő művészek mind vevőköréhez tartoztak.»

Nem tudjuk, hogy Hubay, Nachéz vagy a hangszerkészítők névrokona, Reményi Ede valóban vásárolt-e a mestertől hegedűt vagy brácsát, illetve Szuk gordonkát. Ridley-Kohne Dávidról (1812–1892), a Nemzeti Színház hegedűséről és a Nemzeti Zenede tanáráról viszont 1867-ben megírta a *Zenészeti Lapok*, hogy miután Nemessányi sikeresen megjavította a Stradivariusát, éppen új hegedűt készített a magyar mesterrel.⁶ A Nemessányi-tulajdonosok közül többen voltak Ridley-Kohne vagy közvetlen kollégája, Huber Károly növendékei. Előbbinél tanult Kiss Péter és Roth Endre, utóbbinál Daubrawszky Viktor, Nagy Gábor és Salamon János, mindkettőnél pedig Polgár Pál, Trux Hugó és Zöllner Rudolf. A továbbiakban az említett művészek és hangszeriek történetéből villantunk fel néhány epizódot.

A „Kiss Péter” hegedű, 1865

Az egyik legszebb Nemessányi-hegedű első tulajdonosa, Kiss Péter nevét viseli: 1865-ben készült, éppen akkor, amikor a komáromi születésű ifjú művész befejezte tanulmányait Ridley-Kohne osztályában. Ferdinand Davidnál is töltött néhány évet Lipcsében, majd az 1870-es évek elejétől két évtizeden át volt a Nemzeti Színház hegedűse. Emellett 1876-ban a Nemzeti Zenede tanárának választották. Mindössze 45 évesen hunyt el 1893-ban, hosszan tartó betegség után. Hangszere „Schmiedl (Schmiedel) úr”-hoz került, aki a korabeli névjegyzékek alapján fűszer-nagykereskedő, nyomdász, ügyvéd vagy éppen bíró is lehetett, esetleg Schmiedl József, az Unio és a Berlin kávéház szalonzenekarának kedvelt vezetője, vagy az amatőr hegedűs Schmiedl bácsi, aki a század elején kis magánzeneiskolát nyitott a Tabán egyik bérházában.⁷

A hegedű az 1920-as évektől már a Reményi-gyűjtemény egyik büszkesége volt, és a család majdnem fél évszázadon át őrizte. 1945-ben egy szovjet katonához „került”, majd tíz évvel később egy újabb tulajdonostól vásárolták vissza. Reményi László csupán életének utolsó napjaiban szánta rá magát, hogy eladja egy tehetséges ifjúnak, a 14 éves Korda Kristófnak. A kipróbálást követő adásvételre 1964 karácsonyán, december 24-én került sor. Az okiratot azonban már Reményi Lászlónéknak kellett aláírnia, mivel férje két nappal korábban elhunyt. Kordáéknak egy lottónyeremény adott lehetőséget a vásárlásra, a szerencsét viszont 1969-ben tragédia követte, amikor Kristóf, aki a Zeneakadémián szeretett volna to-

vábbtanulni, váratlanul életét vesztette. A hegedű csupán újabb 50 évvel később szólalt meg ismét, amikor a Magyar Állami Operaház megvásárolta, és zenekarának kiváló koncertmestere, Kállai Ernő használatába adta.

Kállai Ernő a „Kiss Péter” hegedűvel

„Zöllner” 1864

Kiss Péterhez hasonlóan zenekari muzsikusz lett az említett Zöllner Rudolf és Salamon János is, de nem a magyar, hanem az osztrák fővárosban. Zöllner (1845–1926) éppen hangszere készítésének évében, 1864-ben lépett a nagy nyilvánosság elé a Zenede vizsgaelőadásán, Mendelssohn hegedűversenyével. Néhány évig a Nemzeti Színház együttesében játszott és Spiller Adolffal, Saphir Károllyal és Szuk Lipóttal rendezett kvartett-esteket, majd a Theater an der Wien és hosszabb ideig a Bécsi Udvari Opera zenekarának hegedűse és brácsása volt. Pályáját Baden bei Wien nagyra becsült polgármestereként fejezte be, és elnyerte a város tiszteletbeli polgára címet. Utcát is neveztek el róla.

Hegedűjét „dr. Szilágyi” használta az 1910-es évektől 1926 decemberéig. A számtalan Szilágyi közül valószínű-

Rudolf Zöllner a századfordulón

núleg nem Sándorról, a Lavotta Jánosról írt monográfia szerzőjéről van szó (tudomásunk szerint ő nem viselte a dr. titulust), hanem a marosvásárhelyi orvosról, dr. Szilágyi Sándorról. Utóbbi egész életét végigkísérte a hegedűjáték. 1904 nyarán Borszéken a Nemessányin muzsikáló egykori Ridley-Kohne növendékkel, Salamon Jánossal is fellépett. 1935. június 14-én így jellemezte nekrológiájában a *Marosvidék* újságírója: „Nemcsak mint orvost szerették betegei, hanem mint kiváló muzsikos is nagy szerepet játszott a város zenei életében. Dr. Szilágyi Sándor igen tehetséges hegedűs volt, aki a magasabb zenét is művelte. [...] Az utóbbi időkben már nem folytatott orvosi prakszist, valósággal csak a Zenének élt.”

A „Zöllner” hegedűt 1927 márciusától Hajós Magda használta nagysikerű pályakezdésének éveiben. Az év májusában tűnt fel Studer Oszkár zeneakadémiai növendékeként, és tanulmányait a következő évtől Hubay Jenő legendás művészképzőjében folytatta. Többször szerepelt szolístaként a Székesfővárosi Zenekar hangversenyein, 1932-ben azonban Bécsbe ment férjhez, és távozásakor eladta a Nemessányit. Ezután is rendszeresen koncertezett, többször szerepelt a bécsi rádióban. 1936-tól a Neues Wiener Konservatoriumban tanított, majd az Anschluss következtében Amerikába emigrált (New Yorkban és Philadelphiában tanított).

Hajós Magda 1930-ban

A Nemessányi-hegedűt 1936-ban vette meg dr. Lutter Károly sebészorvos, akinek családjában fontos szerepet játszott a muzsika. Szilágyi Sándorhoz hasonlóan ő is nyugdíjas éve elején jutott a hangszerhez, amit 1946-ban Batáry József, az Operaház koncertmestere vásárolt meg. A Nemessányi ezáltal ismét hosszú időre visszakerült a nyilvános zeneélet világába, és az operaelőadások mellett gyakran szólalt meg a rádióban is. Az ezredfordulón Hollandiában játszottak rajta, majd Amerikába került.

„Salamon” 1862

A korábban említett zenedei növendékek közül ifj. Salamon János (1853–1941) talán már pályája kezdetén, talán csak 1881-et követően vásárolta a róla elnevezett, 1862-ben Szegeden készített Nemessányit. A kolozsvári művész Salamon András negyvennyolcas honvéd népzeneész fia és a híres primás, Salamon János unokaöccse

volt. Szülővárosában és Pesten folytatott tanulmányait követően a Kolozsvári Nemzeti Színház zenekarában muzsikált, majd amikor 1880-ban Bécsben vendégszerepeltek, ő a császárvárosban maradt. A Theater in der Josefstadt, majd a Ringtheater zenekarában játszott. Utóbbi helyen 1881 decemberében ő is jelen volt azon az előadáson, amelynek során a színház leégett, és állítólag hangszere is a tűzvész martaléka lett. Nem tudjuk, hogy a katasztrófa elbeszélésében a „*mohó lángok semmisítették meg ajándékba kapott drága hegedűjét*” szakaszt az újságíró találta-e ki.⁸ A Nemessányi – amennyiben ekkor már a művész birtokában volt – biztosan nem égett el, legfeljebb közel került a pusztuláshoz.

Salamon később a Burgtheaterben és a Bécsi Operaházban muzsikált. Nyugdíjasként 1912-ben tért vissza Kolozsvárra, ahol feleségével három évtizeden át élt visszavonultan. Az újságíróknak szívesen megmutatta Nemessányiját, amelyet a 30-as évek végén, nem sokkal halála előtt adott el. A kereskedő átvette a pénz átszámítása során, a hangszer azonban jó kezekbe került: Fenyves Loránd, Hubay egykori növendéke (Tel-Aviv, Genf) vette meg, és 1958-ban adta tovább Károlyi (Künstler) Sándor hegedűművésznek, aki Brüsszelben, majd Frankfurtban játszott rajta.

Ifj. Salamon János hegedűl Túry Gyula Asztalbontás című festményén (részlet, Vasárnapi Újság 1895)

„Roth” 1868

Roth Endre (1847–1903) 1867 őszén egyetemi tanulmányai miatt költözött Pestre, és első tanévének idején feltehetően ő maga rendelte Nemessányitól az 1868-as „Roth” hegedűt, amelynek céduláján kézírással az ő neve olvasható. A hegedűkészítőt tanára, Ridley-Kohne is javasolhatta a számára (az említett 1867-es újságcikk szerint ekkor kapcsolatban álltak egymással), de szegediként már régóta, gimnazista korától ismerhette Nemessányit, aki 1861-ben Szegedre nősült, és néhány évig itt működött. Roth 1870-ben tért vissza szülővárosába, és hamarosan a város egyik zenei vezetője lett: éneket tanított a gimnáziumban, a dalárda karnagya volt, szólóban és kvartettben is hallatta Nemessányiját. 1884-től 1903-ig – ekkor már Szögedi Endre néven – a

A „Roth” hegedű
(Chi-Mey Múzeum, Tajvan)

A „Roth” hegedű,
céduláján Roth Endre névével

szegedi Városi Zeneiskola igazgatója volt. Hangszere a 20. század végén tűnt fel ismét, amikor néhány tulajdonosváltás után a tajvani Chi-Mey Múzeum vásárolta meg.

„Daubrawszky” 1876

Roth (Szögedi) Endre szegedi kollégái közé tartozott Daubrawszky Viktor, aki 1876-ban, 17 évesen rendelt magának hegedűt Nemessányinál. A Nemzeti Zenedében tanult hegedülni Huber Károlytól, majd 1881-től 1925-ig a szegedi Városi Zeneiskola hegedű- és kamarazene tanára, a zenekar vezetője volt. Nevéhez fűződik az első szegedi kamaratársaság 1884-es alapítása. Amikor az egyesület néhány tagja vonósnegyesként szerepelt, Daubrawszky és Szögedi révén egyszerre két Nemessányi is megszólalhatott a hangversenyen.

„Ratkovszky” 1880

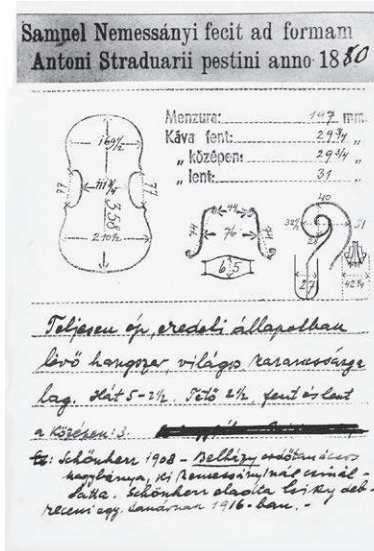
Daubrawszky Viktor nemcsak saját magának rendelt hangszert, hanem 1880-ban barátja, idősebb bölcsházai Belházy Jenő (1838–1908) főerdész számára is, mégpedig két példányt (Ratkovszky 1880 és Belházy 1880). Kapcsolatuk annak köszönhető, hogy mindketten Ungvárhoz kötődtek: Daubrawszky ott született és vissza is járt a családjához, Belházy pedig hosszabb időt töltött a városban (előtte Zólyomlipcsén, utána Máramaroszigeten szolgált, és 1900-as nyugdíjazása alkalmával erdőtanácsosi címmel tüntették ki). Ez volt az egyetlen alkalom, amikor ismereteink szerint valaki egyszerre két hangszert vásárolt Nemessányitól. Az egyikről, a „Ratkovszky” elnevezéséről így írt Reményi László: a „Guarneri modell testvére a Daubrawszky félének, ugyanolyan fából készült és ugyanolyan lagozása [lakkozása], csak a csiga kevésbé szép, cédula a la Daubrawsky, de 1880.” Ezt Belházy később lányának, Ilonának ajándékozta (1888-tól Ratkovszky Károly erdész, majd erdőtanácsos felesége volt, Csíkszeredán és Csepregen, 1906-tól Budapesten éltek). 1945-ben, Budapest ostroma idején semmisült meg Ratkovszkyék Margit körüti házának felrobbanásakor.

A hangszerek tulajdonosainak társadalmi környezetére és a zeneéletben betöltött szerepére kitűnően rávilágít egy 1885-ös újsághíradás, amely a német Liszt-tanítvány, Martha Remmert máramaroszigeti zongoraestjéről jelent meg: „Mellette csupán Belházy Ilona kisasszony lépett föl, kivel a művésznő a »Spanyol tánczok« című dallamos, Moskovitz-féle compositiót adta elő. Belházy Ilona k. a., a művésznő m.-szigeti házigazdájának: Belházy Jenő erdészeti titkárnak tehetséges leánya. A nagy sikerű hangverseny után estély volt e hó 13-án Belházy úrnál, a nála megszállott művésznő tiszteletére.”⁹

„Belházy” 1880

A Daubrawszky Viktor által rendelt másik hegedű Stradivari modell nyomán készült, és Belházy Jenő használta 1908-ban bekövetkezett haláláig. Lányától, Ilonától egy „Schönherr” nevű illető vette meg, talán éppen az a Schönherr Sándor főerdész, aki másfél évtizeddel korábban az ifjú Bartók Béla kamarapartnere volt Besztercén.¹⁰ Ez esetben csak egyetlen évig maradhatott új tulajdonosánál, mivel a főerdész 1909-ben öngyilkos lett. De az is lehet, hogy a hangszer a nagybányai származású Schönherr család másik tagjáé volt. 1916-ban vásárolta meg Csiky Lajos, a debreceni református főiskola nemrég nyugalomba vonult tanára és igazgatója, aki az előző évben költözött Nagybányára, majd Mátészalkán élt 1925-ben bekövetkezett haláláig. A hegedű ekkor került a Reményi cég birtokába. Később egy ideig a nagyhírű Rados Dezső hegedűtanár tulajdona volt, 1950-ben pedig Neufeld Andor (1910–1967) hegedűművészhez került Stockholmba.

A szabadkai születésű Neufeld valószínűleg szintén ismeretségi alapon jutott a hangszerhez, mivel a 20-as

Reményi László
leírókartonja
a „Belházy”
hegedűről

A „Belházy” hegedű
csigája

évek közepétől legalább hat évig volt Rados tanítványa a Fodor Zeneiskolában, és 1933-as első önálló hangversenyére is az intézmény szervezésében került sor. A komolyzene mellett a könnyebb műfajokban is szerepelt (játékát a rádió többször közvetítette a New York kávéház szalonzenekarának kíséretével), két évet töltött a Távol-Keleten, majd a 30-as évek végén végleg Stockholmba költözött. A háború után az északi államokban turnézott magyar művészekből álló vonósnégyesével, és rendszeresen szerepelt a norvég rádióban.

„Polgár” 1879

Polgár Pál (1846–1895) azon kevesek közé tartozik, akiről tudjuk, hogy a nevét viselő hangszer ő maga rendelte Nemessányitól. Már tizenegy évesen feltűnt a Nemzeti Zenede növendékhangversenyén, a következő évben pedig így írhattak róla: „Az egész hegedűtanszakban jelenleg a legkitűnőbb növendék a kis Polgár Pál, ki már a múlt évekbeni vizsgálatokon is figyelmet gerjesztett tehetsége iránt.”¹¹ Egy újsághír szerint főiskolai éve alatt a Nemzeti Színház zenekarához szerződtek, ő azonban a hivatalnoki pályát választotta megélhetésül, miközben élete végéig rendszeresen muzsikált, 1879-től a nevét viselő Nemessányin. Fokozatosan haladt felfelé az Igazságügyi Minisztérium ranglétráján, és 1890-ben törvényszéki bírónak nevezték ki Nagykanizsára. 1894-ben, 48 éves korában valószínűleg betegség miatt nyugdíjazták, és a következő évben elhunyt. Állandó zongoratrió-partnere volt Gönczy Pál miniszteri tanácsos, a népoktatás egyik úttörője, a cselló szólamát dr. Pisztory Géza játszotta. Polgár az idős Erkel Ferencsel is muzsikált Jelenik Zsigmond orvos és kórházigazgató házában. A közös alkalmakra az egyik résztvevő, Érdy Lajos így emlékezett:

„Jelenik maga is szenvedélyes és buzgó zenész volt s meghívta Erkel rendes házi kamarazene-estélyeire. Felgyógyulása után új életkedv és erő hatotta át az öregedő, akkor már tanári és zeneigazgatói állásával járó hivatalos munkától mentesített zeneköltőt és szívesen és örömmel jött el ezen zeneestélyekre, melyeken különösen sok érdekes újabb kamarazeneművet ismert meg és többször maga is közreműködött a zenében. Általában nagyon szívesen időzött körünkben s a rendesen szűkszavú, tartózkodó s különösen zenészek közt nem közlékeny mester örömet és bőven beszélgetett az előadott zeneművekről, a zeneszerzőkről, ismerőseiről s általában minden felmerülő tárgyról.

A zenélő társaság tagjai voltak Polgár Pál királyi törvényszéki bíró és Dr. Metzler Gusztáv ügyvéd (hegedű), Dr. Jelenik Zsigmond (mély hegedű), Dr. Pisztory Géza orvos és Dr. Szuborics Manó miniszteri osztálytanácsos (gordonka), mind kiválóan képzett és különösen a kamarazeneben jártas és gyakorlott műkedvelők. Néha, de nagyon ritkán, eljöttek Erkel Gyula és Erkel Sándor is. Erkel csakhamar középpontja lett ennek az intim zenei

A „Polgár” hegedű
(Reményi László felvétele,
1930-as évek)

társaságnak. Magunk közt láttuk teljes négy éven át, a téli időszakban, minden iránt élénken érdeklődő szellemével és még érintetlen művészi képességeivel, művésztünk e rendkívüli alakját, aki mögött akkor már 60 éves művészi múlt volt.”¹²

Amint Reményi jegyzetfüzetében olvashattuk, Polgár Pál Nemessányi-hegedűje 1896-ban Kállay Tamás fogorvoshoz került, majd 1911-ben Arndt Rezső építészhez, aki végrendeletében a Zeneakadémiára hagyta. 1945-ben eltűnt, de később felbukkant, és Benedek Péter 1997-ben megjelent könyvében is szerepel. Jelenleg Olaszországban muzsikálnak rajta.

¹ Peter Benedek: *Ungarischer Geigenbau / Violin Makers of Hungary*. München, 1997. A könyv az 1995-ös müncheni kiállítás nyomán készült, amikor a szerzőnek módjában állt a hangszerek alapos vizsgálata és külső-belső fotózása.

² A további részleteket lásd Baranyi Anna: Nemessányi Sámuel hangszereinek katalógusa Reményi László leírásai és felvételei nyomán, ill. Uő: Reményi László kutatásai óta előkerült Nemessányi-hangszerek – Michael Reményi kiegészítéseivel. In: *Nemessányi Sámuel, a „magyar Stradivarius”*, szerk. Gombos László. Bp. 2021, 62–161, ill. 162–169.

³ Reményi László: *Nemessányi Sámuel, 1837–1881*. Gépirat (Reményi-hagyaték, Zenetörténeti Múzeum Adattár). Megjelent: *Nemessányi Sámuel, a „magyar Stradivarius”*, 34–55.

⁴ Reményi Mihály: *Nemessányi Sámuel. III. Országos Kézművesipari Tárlat. Betűrendes és helynévsor*, 1928, 24. Újabb kiadása: i. m. 28.

⁵ Reményi-hagyaték (Zenetörténeti Múzeum Adattár).

⁶ *Zenészeti Lapok* 1867. február 17.

⁷ Utóbbi történetét Thury Gyula írta meg „Tabán (Kicsinyke emlékezés a régi Budapestre)” című cikkében. *Hídő Könyvtár* (München) 1978. december, 39–44.

⁸ Mihályfi Jenő interjúja Fóris Salamon János címmel, *Keleti Újság* 1938. június 27.

⁹ Remmert Márta M.-Szigeten. *Nemzet* 1885. december 17.

¹⁰ „Besztercén volt egy fiatal hegedűs, Schönherr [Schönherr] erdész, ki nem talált kísérőt hegedűjátékához, valaki azután mondta, hogy az új tanítónőnek van egy 12 éves fia, ki igen jól zongorázik; nem igen hitte, hogy az a fiú fog annyit tudni hogy kísérhesse, de mégis eljött hozzánk. Meg volt lepve, hogy annyi tudást talált és rögtön hozzáfogtak a játékhoz; minden héten egy estén volt azután nálunk hangverseny.” Özv. Bartók Béláné visszaemlékezése unokájára, Béla számára, 1921. aug. 14. – okt. 22. *Bartók Béla családi levelei*, szerk. ifj. Bartók Béla. Budapest 1981, 318.

¹¹ *Budapesti Hírlap* 1858. augusztus 3.

¹² Érdy Lajos: Erkel utolsó éveiből. *Erkel Ferenc emlékkönyv*, szerk. Fabó Bertalan. Bp. 1910, 55.

Koncertekről

Malina János

Szegedi Szimfonikus Zenekar

2022. április 26.

Szegedi Nemzeti Színház

A Vaszy-bérlet keretében adott hangversenyt a Szegedi Szimfonikus Zenekar április 26-án a Nemzeti Színházban, Jacopo Sipari di Pescasseroli vezényletével. A műsoron Grieg a-moll zongoraversenye és Sosztakovics 5., d-moll szimfóniája szerepelt.

Jacopo Sipari di Pescasseroli

Grieg versenyművének szólistája a húszesztendő Baross Ádám, a salzburgi Mozarteum hallgatója volt. Felkérése azonban semmi esetre sem tetszett elhamarkodottnak, mert nem csupán teljesen felkészültnak bizonyult a szerföltt nehéz versenymű előadására, de sok tekintetben érett, tudatos művész benyomását keltette; ugyanakkor határozottan úgy éreztem, hogy ez az előadói egyéniség a teljes kiforrottság eléréséig még sokféle módon változhat, fejlődhet; vagyis hogy még további pozitív meglepetések érhetnek minket.

Baross mindjárt a zongora belépésének ütemében – mintegy hangsúlyozva a pillanat jelentőségét – emfaticusan megváratta, széthúzta a daktilus-ritmus két rövid hangját. Egy pillanatig rosszat is sejtettem, de hamar elvált, hogy szó sincs önkényességre, szabadosságra való hajlamról, mert azután nagyon is visszafogottan, tudatosan és differenciáltan bánt az agogika eszközeivel. Zongorázása, hangja kifejezetten meggyőző, a virtuóz szakaszokban gyakran sziporkázó hatást keltett; a zenekarral folytatott párbeszédszerű szakaszokban precízen, figyelmesen reagált. A nyitótétel nagy cadenzájában megint csak igen szabadon gazdálkodott az idővel, ám ez itt teljességgel indokolt volt, és cadenza egészében véve imponálóan hatott; a lassú tétel álmodozó karakterei is elbűvölték a hallgatót. Rádasképpen Beethoven Pathétique-szonátájának lassú

tételét hallhattuk. Ebben, Baross minden érzékenysége, érzelmfestése mellett, éreztem helyenként valamelyes túlmagyarázást; erősen bízom azonban benne, hogy az ígéretes fiatal művész nem is oly sokára ehhez a zenéhez is teljesen fel fog nőni.

Sajnos, a Nemzeti Színház akusztikája – a szerény eredménnyel alkalmazott lebegő hangvető sík átfestése ellenére – az elmúlt esztendőben sem javult. Ezzel szemben a zenekar hangzásának minősége a verseny-műben határozottan felülmúlta az általam az utóbbi években bármely alkalommal tapasztaltakat. Szét nem szóló vonós szólamokat hallottam, a csellósólam különösen szép és jól formált megszólalásaival az élen, szuggesztív misterioso hatással a lassú tételnek már a kezdetén is; s rövid, de feltűnően szépen megformált szólókat az első klarinétostól, Zoltán Pétertől és az első kürtöstől, Szabó Lászlótól.

A vendégkarmester kirobbanó olasz temperamentuma rögtön megnyilvánult mozgásának már-már túlzóan színpadias, Otto Böhlér-Mahler-karikatúráit idéző vonásaiban. Idővel viszont az is világossá vált, hogy ez nem a felszínesség jele, s hogy Sipari mesternek nagyon is megvan a kellő zenei fedezete. A tételek tempója, folyamatossága, a részek összekapcsolása ismételtlen meggyőzőnek bizonyult, az előadásnak volt levegője, sohasem unatkoztunk.

Sipari di Pescasseroli sokoldalúan képzett muzsikusként, aki karmesterként Puccini-specialistának számít, de emellett nemcsak zeneszerzésből és kamaraéneklésből rendelkezik diplomával, hanem a pápai egyetemen szerzett két, általános és külön egyházi doktrátussal is rendelkezik, sőt már huszonévesen kinevezték őt a Rota Romana – a Szentszék fellebbviteli bírósága – tagjának. Mindez különösen izgalmas megvilágításba helyezi őt, mint egy Sosztakovics-szimfónia interpretátort. De mint rendesen, előítéletekkel ezúttal sem megyünk sokra. Mert ez a mű – ami azért Sosztakovicson belül a leg-hagyományosabban formált, „legtisztább” szimfóniák egyike – bizony megszólalt, megszületett ezen az estén, mégpedig nem csupán abban az értelemben, hogy a kifejezetten hatásos pillanatai kellőképpen hatásosak voltak, hanem abban a fontosabb értelemben is, hogy az előadás élt, inspirált, atmoszférája volt, erőteljes karakterek jellemezték. Jól kidomborodott a scherzo jellegű Allegretto tétel grotesksége vagy a Largo varázslatos hangja, puha, tágas-fényes dúr akkordjai vagy a zárótétel hatalmas, kitárulkozó tetőpontja. Emellett és minden hatáskeresés ellenére karmesterünk messzemenően ügyelt a részletekre is, és muzsikusbárát módon, sokféle ügyelt és sok mindent beintett.

A zenekar pedig csak fokozta a hangverseny első ré-

szében keltett kedvező benyomást. Különösen a zárótételben mutatkozott meg a teljes fúvósok magas színvonalú játéka. Itt is szinte elgyengültünk néha, a fafúvósok közül különösen az első fuvolás, Lanczkor-Kocsis Krisztina és a már említett Zoltán Péter megejtően szép szólóinak hallatán. De hogy egy olyan hangszer játékosát is említsem, amely ritkán jut szólószerephez és még ritkábban emlegetik: a zenekar fiatal tubaművésze, Atyimó Ferenc nem csupán sziklaszilárd pontja volt az együttesnek, hanem minden megszólalása magabiztosan formált zenei megnyilvánulásnak bizonyult. A lassú tétel nevezetes-érzelmes szólója is szépen sikerült

Steiler Tamás előadásában. De Natalja Gorbunova hárfázása is mindig figyelmet keltett akár a két fuvola „kamarapartnereként”, akár a tutti részeként. S az egész zenekar is fegyelmezett, lelkes, jól felkészült együttesnek bizonyult (az egyetlen kis makula a pikkoló nem mindig kristálytisza intonációja volt).

Összefoglalva: ez a megérdemelt, nagy sikert arató koncert megújulást jelez ennek a fontos hazai zenekarnak az életében. Nem kívánhatunk mást sem a zenekar számára, sem saját magunknak, mint azt, hogy ez a tendencia folytatódjon. Idővel – talán – egy igazi koncertteremben.

EGY ZENEKAR – EGY MŰSOR – KÉT HELYSZÍN – KÉT NÉZŐPONT

Fittler Katalin

Kodály Filharmonikusok Debrecen 2022. május 5.

Művészetek Palotája,
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Bevallom, mindmáig nem tudtam megszabadulni attól a keserű szájíztől, amely a „Felfedezések” sorozat hangversenyeihez társul. Mert ez a „projekt” kényszerűségből született, átmentendő egy nemes szándékot, nevezetesen, hogy a fővárosi közönséghez helybe vigye országszerte működő zenekaraink produkcióit. A Szimfonikus körkép értékes és nemes ötletét a közönség-érdeklődés hiánya buktatta meg. (Kevésbé menthető azzal a jelenséggel, hogy a szimfonikus koncertek kedvelői többnyire egy-egy zenekarhoz szegődtek, vagyis tudatosan felvállalva, hogy sokszínű zenekari kultúráknak csupán egyetlen szelete iránt érdeklődnek.) Kiderült, hogy a „mit hallgatunk?” kérdés „sarkítása” voltaképp indokolt: miközben a média jóvoltából megannyi zenehallgatási lehetőség (gyakran időkorlátok nélkül) „házhoz megy”, élőzenei élményért elsősorban az előadók kedvéért aktivizálja magát a zenebarát. Tehát, annyira nem barátja a zenének, hogy „bármivel” meghallgasson akár ismert, akár ritkaságszámba menő műveket – a „biztosra menés” szempontjával kizárja magát abból a lehetőségből, hogy maga-magának felfedezhessen értékeket, legyen szó szerzőkről, művekről, előadókról. Ennek a passzívításnak esett áldozatul a nemes kezdeményezés – és nem lehetünk eléggé hálásak a Müpának, amiért az átmentett utód-sorozatnak helyet ad, vállalva az alacsony százaléku látogatottság kockázatát. És természetesen, azoknak a zenekaroknak, amelyek számára – még ilyen körülmények között is – fontos a fővárosi megmutatkozás lehetősége.

A „Felfedezések” cím a maga többféle értelmezhetőségével: telitalálat. Felfedhetünk (magunknak) szerzőket, kompozíciókat, de ami még fontosabb: fiatal tehetségeket, akik e kerek között versenyművek szílistájaként léphetnek fel. A tehet-

Malina János

Kodály Filharmonikusok Debrecen 2022. május 10

Kölcsey Központ

A Kodály Filharmonikusok május 10-én a debreceni Kölcsey Központban adott hangversenyről szóló beszámolómat sajnálkozással kell kezdenem. Elkerülte ugyanis a figyelmemet, hogy ugyanazt a programot néhány nappal korábban a Müpában is eljátszották; pedig ott méltó akusztikai körülmények között kísérhettem volna figyelemmel azt a zenekart, amelyet az utolsó három alkalommal csak szabadtéren vagy a Kölcsey Központban hallhattam. Így hát saját hibámból ismét csak a kissé irreális hazai pályán tudtam meghallgatni őket.

A zenekar, amelyet ezúttal vezető karmestere, Kollár Imre dirigált, szokatlanságában is érdekes programot játszott. A három műsorszámból ugyanis „kettő és fél” versenymű volt, pontosabban két versenymű után egy olyan szimfónia következett, amelyben az egyik hangszer kiemelt, már-már szólisztikus szerepet játszik. Hogy ne rébuszokban beszéljek: a koncerten Saint-Saëns 2., g-moll zongoraversenye, Veress Sándor Hegedűversenye és Saint-Saëns 3., c-moll szimfóniája hangzott fel.

A zongoraverseny szílistája, Varga Gergő Zoltán, rokonszenves és felkészült művésznek bizonyult. Játéka magabiztos és precíz volt, s bár helyenként nem éreztem abszolút „kitöltöttnek” – nem volt meg benne az a bizonyos „Feuer”, ahogy Mozarték hívták –, máskor viszont, főként nagyobb szólókban és a zene tetőpontjain,

séggondozás egyik köztudottan elhanyagolt területe a zenekarkíséretes játékra való felkészítés – szerencsére több zenekarunk keres – és talál – lehetőséget az ígéretes fiatalok illetően fellépésekhez juttatásához.

A Kodály Filharmonikusok Debrecen kínálata is elsősorban erre irányult. Két versenymű is szerepelt programjukon, Saint-Saëns II., g-moll zongoraversenye, valamint Veress Sándor Hegedűversenye. A műsor második része pedig általános népszerűségnek örvendő kompozíciót kínált, Saint-Saëns III. („Orgona”) szimfóniáját. Az est dirigense Kollár Imre volt, a 2019/2020-as évad őt ismét az együttes vezető karmestere, szólistaként Varga Gergő Zoltánt és Osztrosits Évát hallhattuk.

A zongoraverseny: komoly erőpróba, túl a mű által támasztott technikai követelményeken azért is, mert igényli egyfajta franciás „charme” jelenlétét, vagyis, hogy elengedetten hallgathassuk a muzsikát, anélkül, hogy aggódó figyelemmel követnénk a szólista játékát. Ehhez bizonyos rutin szükséges, amelyet csupán a mű többszöri előadásával lehet megszerezni. És éppen ehhez elengedhetetlen a hallgatóság aktivitása; hogy jelenlétével megteremtse az interpretációhoz szükséges feltételeket. Elismerésre méltó vállalkozás ez a fiatal szólistától, aki megbízható partnerekre számíthatott a zenekar és a dirigens által. És köszönet illeti a muzsikus-partnereket, eme légkör megteremtéséért. Kiváltképp, mivel a budapesti hangversenyt követően egy debreceni előadás következik még – a folytatás lehetőségében pedig leginkább csak reménykedhetünk.

Mert amit elkötelezett előadók szoktak hangoztatni, miszerint nem elég bemutatni egy művet, hanem hangzó életben kell tartani azt, érvényes az előadók szempontjából is: a többszöri előadás során nemcsak „beérik” a produkció, hanem önkéntelenül is stílári biztonságra tehetnek szert a játékosok.

Kétségtől Veress Sándor Hegedűversenye számított a legkevésbé ismert műsorszámnak. Ígéretesnek tűnt a szólista rövid életrajzában kihangsúlyozott információ: az utóbbi években került érdeklődésének középpontjába Veress Sándor, akiről doktori disszertációját írta, s akinek több művét szoláztatja meg koncerteken. Ehhez képest csalódást jelentett már az is, hogy versenymű szólistájaként kottából játszott (keves olyan szólista van, akinél az interpretáció intenzitását-erejét nem csökkenti a kotta biztonságos támasza). Ráadásul a mű ismerete nélkül is feltűnő intonációs bizonytalankodásokkal csökkentette a várt-remélt élményt. Ezúttal a zenekartól kapunk többet a mű megismerését-megszeretését illetően, mint a szólistától.

Ami az est örömteli meglepetését okozta: hogy felfedezés-számba ment az Orgona-szimfónia is, az interpretációnak köszönhetően. A két-két egybekomponált tétel pár második részében kap szerepet a „hangszerek királynője”, és külön művészet úgy felépíteni a zenei szerkezeteket, hogy a komplexitás érzését erősítse a megannyi hangszerelési trouvaille. Minden elismerésünk az orgona szólamot játszó Somogyi-Tóth Dánielé (az idei évtől Debrecen város főzeneigazgatója), aki az első tétel párban érzékeny regisztrációval rendkívül harmonikus összhatást hozott létre a zenekarral. A második

Kollár Imre

Fotó: HORTKÓ BALINT

nagyon is volt „izomzata”, kisugárzása; az érzelmes pillanatok behízelgően szólaltak meg, még ha igazi kitérőmozgásra nem is került sor. A scherzo-jellegű középső tételben pedig kiderült, hogy a könnyedség és a frivolitás sem áll távol Varga Gergő Zoltántól, aki a III. tételben tetőző technikai kihívásoknak is imponálóan megfelelt. A zenekar mindvégig megbízható partnernek bizonyult; Kollár Imre tempói meggyőzőek voltak, szépen formálta meg a II. tétel semmibe hulló, illetve a zárótétel sziporkázó lezárását.

Veress Zoltán 1939-ben komponált és 1948-ban meghangszerelt Hegedűversenyének magánszólamát Osztrosits Éva tolmácsolta. A fiatal művésznőt korábban mindig kamarazeneszként hallottam, s olyankor annyira meggyőző teljesítményt nyújtott, hogy mostani játékát semmiképp sem nevezhetem meglepetésnek – de azt nyugodtan mondhatom, hogy az egész este fénypontja volt. Persze az is öröm, hogy Veress Sándornak ez az első, ritkán hallható versenyműve megszólalt, mert kiváló darabról van szó, amely azt a kérdést váltja ki a hallgatóból, miként lehetséges, hogy a Bartók-tanítvány – akire mesteréhez hasonlóan jellemző a népzene bensőséges ismerete, illetve a zeneszerzésben a saját utak következetes követése – hogyan írhatott a nagy Bartók-hegedűverseny után egy évvel ilyen tökéletesen egyéni karakterű művet. Mindenesetre ennek a népi hegedűs előadásmóddhoz szorosan kötődő darabnak Osztrosits nem csupán a népzenei rétegét érti és játssza teljesen autentikusan, de a lassú tétel megkapó líráját is ugyanolyan hallatlan kifejezőerővel szólaltatta meg, mint a záró népi táncképet megelőző, baljós üstdobütésekkel kísért, komoly és virtuóz kadeneciát. S tette mindezt a legteljebb, legtisztább hangon, mindig érzékeny és hajlékony dallamvezetéssel, s a kettősfogásokat, virtuóz futamokat is kristálytisztán, kontrolláltan előadva. A szó-

tételpárban, egy tervezett (a valóságban némiképp szolidra sikerült) fokozást követően a mintegy megkoronázó orgonahangzás három akkordja viszont letaglózóan hatott a hallgatóra. (Megkockáztatom: teltház esetén a némiképp módosult akusztikai viszonyok között talán diadalittasnak érezhettük volna.) Az egyetlen kirívóan „hangos” orgona-szakaszt leszámítva, a zenekari hangzással való tökéletes összhang egészen kitűnő volt. És a végső kulmináció feledtette az előző (némiképp túldimenzionált) epizódot. Kollár Imre figyelmét első sorban a nagyformák végigvezetése kötötte le. Nem lett volna felesleges még néhány szólampróba az egyes hangszercsoportok számára, hogy az „összerendezés” mellett több energia jusson a dinamikai megtervezettségre. Néha olyan érzésünk volt, hogy a dinamikai térkép elsődlegesen a szólamokban szereplő utasítások nyomán alakult ki (tehát az egyidejűleg szereplő rétegek arányosításában kevés volt a tudatos megtervezettség). De aligha ítéltük meg szigorúan az együttes teljesítményét, figyelembe véve, hogy számukra az akusztikai körülmények is némiképp szokatlanok voltak – és nem utolsósorban, mivel komoly erőpróbát jelentő műsort vállaltak.

Olvasom a műsorfüzetben: „Az ország egyik leghatékonyabb szimfonikus zenekara, amely egyaránt ad szimfonikus, oratorikus és kamarazenei koncerteket, emellett a debreceni Csokonai Színház operajátzásának is biztos alapja. Évről évre nagyobb ismertségnek és elismertségnek örvend Magyarország és a világ zenei életében, amit számos külföldi turné – ... – és fesztiválszereplés is jelez.” S ha leszámítom a bevett gyakorlatnak megfelelő „fényezést”, akkor is marad annyi információ, ami megérdemeltette volna a nagyobb közönségérdeklődést. Igaz, az ismertetőhöz csak azok jutottak hozzá, akik eljöttek... Az idézet célja ezúttal egyfajta utólagos kompenzáció – hátha hozzájárul ahhoz, hogy legközelebb népesebb közönség fejezhesse ki elismerését a zenekar fővárosi produkciójáért.

lista és a zenekar közötti összhang is harmonikus volt, és szívesen emelem ki az első hegedűszólam egységes megszólalását egyes díszített dallamokban.

Saint-Saëns III. szimfóniájában, amelyet gyakran „Orgonaszimfónia”-ként emlegetnek, Somogyi-Tóth Dániel játszotta az orgonaszólamot. Hangszere – hiszen nem valódi versenyműről van szó – a darab hosszú szakaszaiban hallgat, s ez, legalábbis az adott teremakusztika korlátai között – lehetővé tette a tiszta szimfonikus hangzás megítélését. Érdekes, hogy éppen ebben a legvastagabban hangszerelt műben tisztult ki az addig háttérbe szoruló, „kísérőzenekari” funkciójában valamiféle tömörszerű összhatást keltő zenekar (hangsúlyozom: könnyen lehet, hogy a Müpában egészen mást hallottam volna). Most azonban a korábbiaknál sokkal áttetszőbben, differenciáltabban, sőt olvadékonyabban szólalt meg minden. Immár ismételtén felfigyelhettünk a nyilvánvalóan gondosan kidolgozott előadás olyan részletszépségeire, mint egy plasztikus bőgő-pizzicato, egy bársonyos brácsa-cselló unisono, a II. tétel Presto szakaszában a zenekar izgalmas, zizzenő effektusai vagy éppen a tuba által „egybetömörített”, erőteljes basszusmenetek. Kollár Imre elegáns és lekerekített vezényleseből ezúttal nem hiányzott az intenzitás és a fokozások elementáris ereje sem. Gazdag és sokszínű előadást hallottunk; legközelebb valóban a Müpában – vagy éppen valamilyen rangos külföldi hangversenyteremben – szeretném meghallgatni a zenekart.

Malina János

MÁV Szimfonikus Zenekar

2022. május 5.

Zeneakadémia

Színes – ha tetszik, szeszélyes –, de tartalmas és izgalmas műsort vezényelt a MÁV Szimfonikus Zenekar élén Charles Dutoit május 5-én a Zeneakadémián. Az első felidőt a „régí”, 1800 körül írt zenéknek, a másodikat pedig a 20. század első felének – név szerint Mozartnak, Mendelssohnnek, Stravinskynak és Ravelnek – szentelték.

Dutoit interpretációjában Mendelssohn Hebridák nyitányát nem az áttetszőség és elegancia, az akvarellszerű könnyedség jellemzi, amelyet szerzőjéhez általában asszociálunk, s amely a rövid viharjelenetek ellenére is a mű lehetséges felfogása. Nem: az ő vezénylese

nyomán inkább valamelyik Walter Scott-regény illusztrációjaként hat a nyitány, sötét és erőteljes színekkel, tömör hangzásokkal, drámai kontrasztokkal. S ez a felfogás legalább ugyanannyira meggyőző, mint az áttetsző, pasztellszínű Mendelssohn – annál is inkább, mivel a nyolcvanon túl járó maestro az előadást kifejezetten fiatalos energiával és robbanékonysággal tette hitelessé; a dramaturgiai és dinamikai tetőpontokat itt és az est folyamán játszott többi darabban is elementáris erővel formálta meg.

Dutoit egyénisége azután Mozart K 543-as Esz-dúr szimfóniáját is egészen sajátos oldaláról világította meg. A nyitótétel főrésze megejtő kecsességgel bontakozott ki palcája alatt; a vártnál hajszálnival szélesebb tempó a bevezetés sötét és valamelyest baljósan ható kopogásával és a zene súlyos elemeinek kidomborításával együtt azonban óhatatlanul Beethovenre utalt – és könnyen lehet, hogy Dutoit ezzel az interpretációval azt

Charles Dutoit

mutatta meg nekünk, hogy Beethoven hogyan hallhatta Mozartot; ahogyan Beethoven c-moll zongoraversenye arról is szól, hogy hogyan hallhatta Mozart azonos hangnemű koncertjét.

A versenymű első két tétele jól érzékeltette továbbá Dutoit egy másik jellemző vonását, a zenei vonal szinte megszakítatlan, rugalmas folyamatosságát, a „kantiléna-központúságot”, egyben a nagyforma összefogását, a nagy léptékű folyamatok világos érzékeltetését. A lassú tételben helyenként úgy hallhattuk, hogy a vonósok, jelsül a hegedűk ezúttal nem mindig forrtak össze kifogástalanul homogén szólammá. Ettől a kisebb kifogástól eltekintve azonban imponáló fegyelemmel és odaadással követték a karmester irányítását és elképzeléseit az egész est folyamán. A nagy vivőerejű és drámai pillanatok sem nélkülöző zárótételben azután megint csak Beethovennek csillant fel egy további arca: a 8. szimfónia lázas pezsgése, amelyben van valami a földtől elemelkedő irreális.

A koncert második fele azután valami egészen másról szólt. A hangszerelésnek a 20. században – Debussy mellett – legkiemelkedőbb mestereitől hallottunk két kompozíciót, amelyek értéke persze jóval meghaladja a zenekari hangzás brilianciáját, mindazonáltal ragyogó lehetőséget jelentenek mind a karmester, mind a zenekar számára ahhoz, hogy megmutassák színérzéküket.

Nevezettek először Ravel Nemes és érzelmes keringők (Valse nobles et sentimentales) című sorozatát adták elő, rendkívül plasztikusan és differenciáltan megformált karakterekkel és hangzásokkal. A II. keringő fűtött

erotikája (remek angolkürt-dallamokkal) tökéletesen megfelelt a szerző előírásának („átélt kifejezéssel”), s az V. tétel álomszerű-lebegő atmoszférája is pontosan a ravi „bensőséges érzéssel” előírást követte. Dutoit egészében érzéki alkata pedig talán az utolsó, VIII. tétel keleties, varázslatos légkörében érvényesült leginkább – miközben a zenekar továbbra is mindenben érzékenyen követte irányítóját.

A legnagyobb erőpróbát – mármint a meggyőző, csiszolt nagyzenekari megszólalását – persze Stravinsky 1919-es Tűzmadár szvitje jelentette. Igen szuggesztív volt már a darab kezdete, amely szó szerint a semmiből öltött fokozatosan testet, s vált elbűvölő táncá. Kascsej tételében a teljes erővel előtörő dutoit-i energia – amihez mellel semmiféle koreografikus karmestreri hókuszpókuszra nem volt szükség – a szó legköznapiabb értelmében félelmetesnek bizonyult. Kivételesen erőteljes kontrasztként, hallatlanul édességű oboa-dallammal bűvölte el a hallgatót a „Bölcsődal”; a „Finálé” pedig az egész zenekar, de mindennekfelett a rézfúvós kórus jutalomjátékát jelentette, hasítóan tiszta, érces trombitákkal, átszellemült és mégis arányos, precízen felépített fortissimókkal, Dutoit minden korábbi felülmúló, himnikus kiteljesedés-pillanatával. Köszönet illeti a MÁV Szimfonikusokat a teljesítményükért, és azért, hogy ismét Budapesten hallhattuk ezt a nagy mestert.

Kovács Ilona

A Magyar Rádió Művészeti Együttese és a Nemzeti Énekkar

2022. május 9.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Emlékezetes napja volt José Curának 2022. május 9-én: egy negyven éve elkezdett, és még tavaly is csiszolgotott nagyszabású kompozíciójának, a Requiem Æternamnak bemutatójára került sor a Művészetek Palotájában. A hangverseny előtt megjelenő rendkívül gazdag sajtóanyagból tudható, hogy az 1982-es, a Falkland-szigetekért vívott argentin-angol háború adta az akkor még csak tizenkilenc éves művésznak az inspirációt a Requiem Argentino megírására. (Később ezt a címet a kevésbé a politikára és a konkrét eseményre utaló Requiem Æternamra változtatta. Érdekes véletlen, hogy a premier napja éppen a Győzelem napjára esett, arra a napra, amikor a 2. világháború befejezésére emlékezünk, ugyanakkor szomorú aktualitást adott a darabnak, hogy a szomszédunkban pedig éppen háború dúl két testvérnép között.)

Aki esetleg úgy gondolja, hogy ő José Curát világhírű, népszerű tenorként ismeri, de a zeneszerző-Curáról még nem hallott, ne szégyellje magát. Az argentin művész kétségtelenül énekesként szerzett magának ismert-

José Cura

Fotó: Vörös Attila - MTVA

seget, de az operák világa mellett rendkívül sokoldalú: karmester, színész, művészi fotókat készít, az üzleti világban is járatos, mindenekelőtt azonban zeneszerzőnek tartja magát, olyan komponistának, akit jó hanggal áldott meg a Sors. A zeneszerzést azért teszi az első helyre a saját magának felállított rangsorban, mert – egy interjújában elmondta – énekesként ugyan sokan meghallgatják és ismerik, ám a siker múlandó, amit leír, az viszont tartósan megmarad az utókornak.

Cura hatalmas apparátusra írta művét, közel kétszázötven közreműködője volt a darabnak. Fellépett a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, Énekkara (karigazgató: Pad Zoltán) és Gyermekkórusa (vezető karnagy: Dinyés Soma), a Nemzeti Énekkar ((karigazgató: Somos Csaba), és négy énekes szólista: Kolonits Klára (szoprán), Láng Dorottya (mezzoszoprán), Pataky Dániel (tenor) és Bakonyi Marcell (basszus). Nagy valószínűséggel azonban nem a nagy apparátus miatt nem jelent majd Cura alkotása konkurenciát a gyakran előadott gyászmiséknek október végén-november elején (és az év más időszakaiban sem). Bár mások is írtak ehhez hasonlóan hosszú requiemet, például Berlioz, Dvořák, vagy éppen Verdi, azokban mégis levegősebbnek hat a zenei anyag, itt nagyon is bonyolult, sűrű szövésű kompozíciót alkotott szerzője. Cura darabjának másfél órája szinte egyben hangzik el, nem enged pihenőt sem az előadóknak, sem a hallgatóknak. Attacca kapcsolódik egymáshoz az Introitus és a Kyrie, és hasonlóan szünet nélkül jön egymás után az Offertorium, a Sanctus és az Agnus Dei is. Egy másik kevésbé szerencsés dolog a zenei anyag bőbeszédősége. Voltaképpen már a legelején, a Kyrie tételnél gyanakodhattunk, hogy Cura nem fogja elsietni a szöveg kifejtését, többszöri ismétléssel mondja majd el gondolatait, hiszen a Kyrie a legrövidebb szövegű tétel, itt mégis tekintélyes hosszúságúra sikeredett. Sejtésünkben nem is csalatkoztunk...

A kissé terjengős fogalmazás ellenére felfigyelhettünk nagyszerű, különleges hangszerelési ötletekre is. Mind-

járt az elején a vigasztalanul hangzó dobütések láttató erővel mutattak rá a háború értelmetlenségére, kilátástalanságára, depresszív hangulatára. Az ütősök az egész kompozícióban meghatározó szerepet játszottak, az ágyúlövéshez hasonlatos nagydob hangjától a számomra a lélekharangot jelképező harangjátékig. Olykor a nagydob hangzásának tompa puffanása a koporsóra hulló földrögök hangját juttatta a hallgató eszébe. Érdekes, szokatlan ütőhangzásokat is alkalmazott a szerző, például mikor ketten szólaltatták meg a gongot, merőben más technikával, mint ahogyan szokásos, vagy amikor verők helyett két vonót használt az ütőművész hangszere megszólaltatásához. Hasonlóan emlékezetes volt a brácsaszólamvezető szólója is, ami az emberi hangot imitálta. A hangverseny egyik legszebb része kétségtelenül az Offertorium tétel a cappella része volt, ahol a kórusok transzcendens hangzása éles ellentétben állt az előző részekben ábrázolt fájdalommal és szenvedéssel. Az egész előadás alatt érezhető volt, hogy a muzikusok hihetetlenül nagy munkát fektettek a mű megtanulásába és megszólaltatásába. Dicséret illeti mindhárom kórust és a kiváló szólistákat is. Nem irigytem Pataky Dánielt, akinek a világ egyik vezető tenorja előtt kellett énekelnie, de becsülettel állta a sarat, mint ahogy a többi három szólista is. Elismerés illeti a zenekar minden tagját, hiszen premier lévén nem volt előttük minta, cserébe viszont óriási és kivételes lehetőségként maga a zeneszerző adta az instrukciókat.

A 2020-as vilájárvány miatti leállásnak köszönhetően Curának volt ideje véglegesíteni a kompozíciót, így 2021-re elkészült a mű definitív formájával, és lezárásként még hozzáillesztette a Lux aeterna szakaszt. Ennek pozitív, optimista kicsengésével összességében egy zenei építőkockáit tekintve meglehetősen eklektikus, mégis érdekes, érzelmekben gazdag kompozíció első előadását hallhatta a közönség.

Fittler Katalin

Nemzeti Filharmonikusok

2022. május 12.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Kobayashi bérlet 4. estje Beethoven-Brahms műsort kínált, az első részt ritkaságokkal tarkítva, a szünet után a romantikus mester IV. szimfóniájával. Nem először irányította az együttest vendégkarmesterként a kanadai Keri-Lynn Wilson, visszatérő szólistaként hallhattuk újra Pusker Júliát (akinek nevéhez szinte állandó jelzőként tapad, hogy a londoni Royal Academy of Music neveltje), és fellépett a mindig megbízhatóan élményt adó produkciót nyújtó Nemzeti Énekkar is.

A női karmesterek között ritka az olyan, akire legjellemzőbbként az intellektuális és az energikus egyaránt

Keri-Lynn Wilson

Fotó: DARIA STRAVS TISU

ráillik. Le sem tagadhatná, hogy operakarmester is – legalábbis azzal gondolnám magyarázni irányításának azt a sajátosságát, hogy egyértelműen a műről való elképzelését úgy szándékozik hangzó életre kelteni, mint ha az interpretációnak egyetlen kizárólagos módja lenne. Nem érződik nála az a „kétirányú”, kommunikatív kapcsolat a muzsikussal, amely a kölcsönös reflexiók jegyében akár alkalmi megoldásokat eredményezhet, vagyis az „élő” jelleget erősíti. Amiért ez mégsem volt bántó, annak éppen Wilson kettős jellemzőjében rejlik: az energikusság – amely az első hangtól az utolsóig rendületlenül kitart – lendíti tovább a folyamatot, miközben a pillanatokra a maximálisan kontrollált kidolgozottság jellemző. Perfekcióra (eredményesen) törekvő előadást hallhattunk, amelyben a személyességet épp ez a már-már személytelenség jelentette. Apró, kidolgozott kockákból álló nagy felületű mozaikképek születtek, ahol érezhetőek voltak a „rácsozat” határai. Mindenesetre, ritkán lehet hangversenyen ennyire megtapasztalni a hangszerelésnek a formaképzésben való jelentős szerepét. A távolságtartó gesztust játékonnyan ellensúlyozta a dinamikai arányok kidolgozottsága – Wilson feltehetően „profi” együttesekkel dolgozik, amelyek eleve teljesítik elvárásait. Mindenesetre a szép hangzások érzelmi telítettségét néha nélkülöznünk kellett.

Hatásos kezdetnek bizonyult az Egmont-nyitány, utána viszont több személyességet vártunk volna a két Rómában. Voltaképp minden „a helyén volt”, de hiányzott a szólóhegedű már-már szívfájdító szépsége, valamint a szólista és a zenekar közötti érezhető kapcsolat. Túlságosan is „olajozottan” ment minden.

A Nemzeti Énekkar minőségileg megemelte a színvonalat (Elégikus ének, Szélcsend és szerencsés hajózás) – itt volt lehetőség önfeledt gyönyörködésre, annál is inkább, mivel ezúttal – sajnos! – nélkülöznünk kellett a magyar szöveg kivetítését. Márpedig még anyanyelven is nehéz folyamatosan megérteni az ismeretlen szöveget, bármennyire érthető is legyen az énekesek tolmácsolásában. Az idegen nyelvű ismeretlen szöveg esetében pedig afféle szinkrontolmács-funkciót kellene bekapcsolni, ami szinte teljesíthetetlen követelmény. Maradt tehát a megmártózás a szép dallamokban, s főképp, a harmóniákban, harmóniamenetekben – ami az előzmények után másfajta zenei élményt jelentett.

Bérleti sorozatoknál szinte magától értetődőnek tűnik, hogy „rutinos” hallgatóság foglal helyet a nézőtérben, az íratlan játékszabályokat ismerő és betartó. Tehát, akik tudnák, hogy a ciklikus művekbe „nem szokás” beletapcsolni – alkalmanként persze „lehet”, sőt, a spontán tapsvihar éppen valamiféle sajátos élmény-többletrel való reagálás. Ezúttal viszont azért kellett pironkodni, mert a Brahms-szimfónia minden tétele után „mechanikusan” (értsd, értelmetlenül) tapsoltak néhányan, akik, sajnos, kitartottak ama gyakorlat mellett, hogy mihelyt elhallgatott a zenekar, akcióba léptek...

A Brahms-művet a maga többletélességében, nagy egészként élvezni szándékozók számára nem maradt más, mint hogy drukkoljanak, hátha elmarad a beletapcsolás... de hiába. Ily módon a legnagyobb – és legemlékezetesebb – hatást a zárótételnek köszönhattuk, ahol egyaránt kamatozott Wilson energikus irányítása és intellektusa. Nem is maradt el az elismerő vastaps...

Malina János

Rádiózenekar
2022. május 17.
 Zeneakadémia

Magyarországi koncertsorozatának újabb állomásaként Kobajasi Kenicsiro a Rádiózenekart vezényelte május 17-én a Zeneakadémián. A műsoron a Rokokó variációk mellett az 5. szimfónia szerepelt. A nálunk különösen népszerű – bár hazájában is igen megbecsült – dirigens hosszú ideje nem volt alkalmam élő hangversenyen meghallgatni; s gyanítom, hogy a Zeneakadémia nagyszínpadon való megjelentése jelentős része is elsősorban őt szerette volna újra a pulpituson látni, ráadásul egy kifejezetten órá szabott, mutatós és szenvedélytől duzzadó romantikus program kapcsán.

Rohmann Ditta

A várt – és megérdemelt – siker nem is maradt el, de sietve szögezem le, hogy azt Kobajasi ideális partnerekkel – a Rádiózenekar mellett a Rokókó variációk szólóját játszó Rohmann Dittával – együtt érte el. Hogy mindjárt a nyitósámról essék szó: annak hamvas bája nem esett messze a kiváló művészno egyéniségétől; előadása azonban a mű alapkarakterének remek megragadásán túl is imponálónak bizonyult. Megvolt benne a variációsorozat nemes tartása, a bensőségesen érzékeny fordulatok lefegyverző szépséggel szólaltak meg, s a nyaktörő részek is azzal a magabiztos, könnyed eleganciával ropogtak tova, amelyre Csajkovszkij is számíthatott a darab komponálásakor. Ami a karmestert illeti, az első pillanattól fogva tapasztalhattuk, hogy a belőle áradó elevenesség és szüntelen lobogás 83. életévében is töretlen. Ám ezzel együtt differenciáltan hívta elő a zenekarból a variáció-sorozat elbűvölő színességét a bensőséges lírától a koboldos kópésáig. A zenekar pedig megkérdőjelezhetetlen profizmussal és precizitással játszott, a szólistát bonyolultabb pontokon is hajszálpontosan kísérve, helyenként a Csajkovszkijnál oly elengedhetetlen meleg és expresszív vonózenekari hangzásokat kikeverve.

A szimfónia lassú bevezetése éppen ezt a telt, sötét hangzást csillantotta fel újra, a klarinétok ugyancsak gyönyörű mély hangjaitól is inspirálva. Ebből az alvilági régióból azután igen meggyőzően tört fel a zene a fény világába. Eközben feltűnt, hogy Kobajasi sportos mozgása mit sem változott, s talán csak én voltam, aki most csodálkozott rá arra a különös szokására, hogy miközben hosszú ütemeken keresztül csakis jobb kézzel vezényel méreates pálcájával, bal kezét mintegy tüntetőleg csípőre vagy a háta mögé teszi – igaz, így nagyobb súlya volt annak, ha árnyaló célzattal mégis használatba vette. Mindenesetre nem állíthatom, hogy ne intette volna be előzékenyen számos hangszer vagy hangszercsoport belépését. A legfontosabb titkát azonban ezúttal sem sikerült megfejtennem: azt tudniillik, hogy tulajdonképpen mivel tudja fenntartani az előadás magasfeszültségét, azt, hogy minden fokozás, érzelmi tetőpont lávafolyásként törjön elő, átélten és hitelesen hasson. Még arra sem gondolhatunk, hogy a nézőtér felől láthatatlan arcjátékának köszönheti a szuggesztivitását, hi-

szen Kobajasi maszkban vezényelte a – teljesen maszk-talan – zenekart. Márpedig most is megállapíthattuk, hogy bármely ponton erőlködés nélkül képes még tovább fokozni a feszültséget. Bár bizonyos fokig öncélú, mindenesetre nem mindennapi – és adott stílusok, művek előadásához nagyon is értékes – képesség ez.

Ezzel nagyrészt jellemeztem az előadás egészét is, kivéve, hogy még nem hangsúlyoztam kellőképpen a zenekar rendkívül kulturált, megbízható játékát, kidolgozott hangzását. Olyan élményszámba menő részteljesítményeket, mint a csellósólam magával ragadó megszólalása a nyitótétel expozíciójában; a fátyolos szépségű pianissimók és lontano-effektusok; a keringő-tétel indításának egyszerre légies és melankolikus atmoszférája; vagy a születésétől fogva kissé túlságosan hangos zárótételben – utóbb maga a szerző is elismerte, hogy itt valamelyest túltolta a biciklit – a rézfúvósok kórusának szikrázóan tiszta, mennyei fényt sugárzó akkordjai. Szép volt a lassú tétel nevezetes nyitó kürtszólója is, de a legemlékezetesebb szólistikus megmozdulásokat elsősorban a fafúvósoktól, mindenekelőtt a fuvaláktól és a klarinétoktól hallottuk.

Az említett túltoláshoz azután a mű vége előtt, a kódá kezdetekor a karmester is hozzátette a magáét, amikor a beintés után a zenekart egy időre cserben hagyva, háromnegyedrészt a közönség felé fordulva, pálcáját fáklyaként az égnek irányítva a Szabadság-szobrot imitáló, mozdulatlan pózban jelezte, hogy most himnikus zenét hallunk.

A siker tomboló volt, a közönség minden felállított hangszercsoportot eksztatikusan ünnepelt. Nos, a mű valóban megszólalt, és ha Kobajasi Kenicsiro azt is elérte, hogy a Rádiózenekar művészeit a Zeneakadémia nagytermében – abszolút megérdemelten – önfeledten ünnepeljék, akkor igazán megérdemelte, hogy szeretettel fogadjuk.

Kovács Ilona

Pannon Filharmonikusok

2022. május 20.

Kodály Központ, Pécs

Párban az igazi – ez volt a mottója a Pannon Filharmonikusok estjének, és a hangversenyen felcsendülő minden kompozícióra érvényes volt valamilyen formában a kinyilatkoztatás. Antonio Vivaldi két csellóra írt g-moll koncertójánál (RV 531, 1720 körül) már a színpadi látvány is igazolta az állítást. A velencei mester közel 500 versenyművet komponált, azonban ez az egyetlen, melyet két gordonka szólójával képzelt el. Stravinsky e hatalmas concerto-mennyiségre reagálva egy alkalommal kissé epésen, kissé talán irigykedve jegyezte meg, hogy Vivaldi voltaképpen nem ötszáz versenyművet írt, hanem egyet – ötszázszor. Nos, a g-moll versenymű alá is

támasztja, illetve meg is cáfolja Stravinsky véleményét. A kompozíció mindenképpen egyedi a tekintetben, hogy a kezdésnél Vivaldi szakít az általánosan használt korabeli sémával, és nem egy szokásos zenekari tuttival indít, hanem a két szólista párbeszédével. Ilyen nyitásra nemcsak az 1720-as években, de még a 19. század elején, Beethoven G-dúr zongoraversenyénél is felkapta a fejét a hallgatóság. Kétségtelenül az is igaz, hogy a 3. tételben néhány ütem kísértetiesen hasonlít A négy évszak Nyár című hegedűversenyének zivatart ábrázoló, szintén utolsó tételére, ráadásul mindkettőnek g-moll a hangneme...

Várdai István és az est karmestere, a csellóművész-ként is aktív Bogányi Tibor között a legmagasabb rangú kamarazenélés valósult meg. A művészek abszolút egyenrangú partnerei voltak egymásnak, szólamaik között nem volt alá-fölérendeltség, pontosan tudták, mikor kell előtérbe lépni, és mikor tapintatosan a háttérbe húzódni. A 2. tétel szó szerint kamarazenévé vált: a zenekart csupán a csembaló-continuo képviselte, ezzel a bensőséges hangzással pedig a három muzsikussal csöndes, szemlélődő hangulatot teremtett. Ezt a – Vivaldinál ritka – melankóliát a két szólista a 3. tételben oldotta fel, egymással vetélkedve emelték ki a tétel táncos karakterét, igazi színesen pergő, szilaj barokk muzsikát hallottunk tőlük.

A szünet előtt, Robert Schumann a-moll gordonkaversenyében (op. 129, 1850) nemcsak a szólóhangszer és a zenekar alkotott párost, de a lassú tétel indításánál

egy mikro-párbeszédre is felfigyelhettünk. A szólócselló egy – a zeneszerző eszköztárában Clara Schumann-t szimbolizáló – motívummal, egy lefelé hajló kvintettel indított, erre válaszolt a zenekari csellósólam vezetője. Ennek tolmácsolása az előadás egyik legszebb lírai szakaszaként hatott. (A motívum egyébként már jóval a csellóverseny előtt a Schumann-által kitalált titkos jelképek egyike volt. Clara-nak üzent így többek között már az 1834-es fisz-moll szonátában, és a 1836-ban írt C-dúr fantáziában is, amire nagy szüksége is volt, hiszen a lány apja, Friedrich Wieck a legszigorúbban tiltotta Clara-t Schumanntól.) Maga a mű – bár tele van technikai kihívásokkal – egyáltalán nem látványosan csillogó, és való igaz, hogy a tónusa is meglehetősen sötét. Nyilván nem tett jót az alkotás recepciójának az sem, hogy többen a zeneszerző szellemi hanyatlásának jeleit is felfedezni vélték benne és sokan osztották azt a véleményt, miszerint a mű „a zseni lobogásából már csak egy-egy felvillanó szikrát mutat”. Ha kell egyáltalán védőbeszéd, akkor Várdai István megtette azt ezzel az előadással, és megmutatta Schumann zenéjének igazi valóját, érzelmi izzását és a hangjegyek mögöttes üzenetét. Páratlanul gazdag tárházát mutatta meg például a különféle zenei karaktereknek és a dinamikai árnyalatoknak, amiben nyilván segítette 1673-as Stradivarija is, de kellett hozzá az ő kivételes tehetsége, ami méltán tette világszínvonalúvá interpretációját. Az egyébként pécsi születésű művészt joggal ünnepelte a közönség nagy ovációval. Első ráadásaként Giovanni Sollima Luigi Boccherini tiszteletére írott kompozícióját játszotta Bogányi Tiborral, a teljes csellókkal és egy nagybőgővel, majd Popper Dávid egyik virtuóz etűdjével viszonzta a tapsokat.

A hangverseny 2. felében Franz Schubert „Nagy” C-dúr szimfóniája (D. 944, 1828) hangzott el, aminek nemcsak a hossza, de a megszólaltatása is „mennyei” volt. A zenekar és a karmester párosa kiválóan működött, félszavakból is megértették egymást, csupán a 2. tételt találtam kissé gyorsnak. Hibátlan volt viszont az 1. tételt nyitó kürtszóló, mindvégig pompásak a fafúvók, a 2. tétel csúcspontja után drámaian élt a generál pauza – és a végtelenségig lehetne még sorolni a magával ragadó pillanatok. Bogányi Tibor és a Pannon Filharmonikusok előadásának legnagyobb értéke azonban abban rejlett, hogy a sok apró részletből tökéletesen összeállt Schubert szimfóniájának fenséges szerkezete. A pécsi koncert után rövid turnéra indult a zenekar, és ezúttal irigykedhet a pesti közönség: e pompás előadást a bécsi Musikverein és a győri Richter-terem hallgatósága élvezhette még.

Végül hadd említsem meg, hogy a közönség soraiban feltűnően sok általános iskolás korú gyermek ült, akiknek Bogányi Tibor minden mű előtt rövid ismertetőt tartott, mire figyeljenek, milyen érdekességek szólnak az adott kompozícióban. (Persze nemcsak nekik, hanem az egész közönséghez szólt a dirigens.) Bizonyosan már

Várdai István

FOTO: NÉMETH ANDRÁS PÉTER

más koncerteken is megtette a jövő közönségének nevelését a karmester, mert az előttem ülő sorban pissenés nélkül hallgatták végig a gyermekek a közel egyórás Schubert-szimfóniát.

Malina János

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

2022. május 23.

Megyeháza

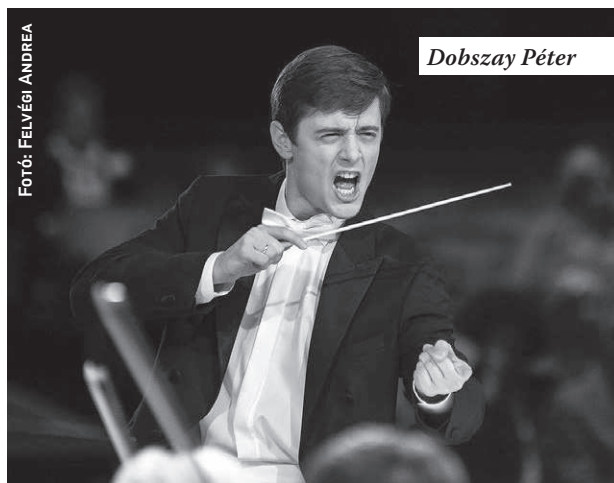
Dobszay Péter vezényelte a Szolnoki Szimfonikus Zenekart május 23-án a helyi Megyeháza dísztermében. Dobszayt hallottam már dirigálni ugyanott jó két évvel ezelőtt, azóta azonban nem sok szerencse kísérte próbálkozásaimat, hogy újra a karmesteri dobogón láthassam. Egyik koncertjéről maguk a rendezők tanácsoltak el azzal, hogy az csak amolyan ifjúsági koncert; egy másik hangverseny meghirdetői nem válaszoltak a megkeresésemre; egy harmadik alkalommal pedig Dobszay betegedett meg. Pedig nagyon vártam a következő alkalomra, mert első ízben kivételesen jó benyomást keltett bennem, és nagyon kíváncsi voltam, hogy az újabb találkozás megerősíti-e ezt.

Nos: megerősítette, mégpedig alaposan. Az első élmény azért is hagyott bennem némi bizonytalanságot, mert Dobszayt kívül a zenekar is új volt számomra, s mert a koncert helyszíne, bármennyire harmonikus, kellemes tér különben, a maga kissé döngő akusztikájával sok mindent összemos és eltakar. Nos, a teremakusztika azóta sem változott, a már elsőre is jól vizsgázó zenekar viszont azóta csak tovább fejlődött, Dobszay Péter nagyszerű adottságai pedig, ha lehet, ezúttal még evidensebben nyilvánultak meg, mindenfajta esetleges körülménytől függetlenül.

Már ezen a ponton megjegyzem, hogy hasonló helyzetben volt Schumann a-moll zongoraversenyének szólistája, Szabó Marcell is: az ő esetében egy kisméretű és másodvirágzását élő Steinway zongora volt az az esetlegesség, amely mögül felfénylett egy elmélyült és jelentékeny előadói egyéniség.

Mielőtt azonban Szabó Marcell szóhoz jutott volna, felcsendült Schubert Rosamunde-nyitánya. Nyugalom és erőteljesség, világos rend és plaszticitás – ezekkel a szavakkal jellemezhetjük a nyitány előadását, amelyből kiemelhetjük még a zenekar homogén hangzását, a bécsi-Johann Straussos frivolitás fűszereit, a karaktereknek és a karmester kézmozdulatainak plaszticitását és a feszes-ruganyos ritmikát. Dobszay vezénylése pedig abban volt összefoglalható, hogy egyaránt alapozott a precizitásra és a kontrolláltságra, illetve az expresszivitásra és a személyes kisugárzásra.

A Schumann-koncertben inkább a szólistára kellett koncentrálnunk: a zongora megjelenésével még zsúfoltabbá váló hangzásképp, s a hallgatót az egyszerűbb

schumanni hangszerelés miatt kevésbé áttört összhatás is a zongora felé irányította, annál is inkább, mert amit onnan hallott, arra érdemes volt odafigyelni. Schumann zongora-faktúrája egyfelől és egy minden külsőséges manírtól mentes művész másfelől, aki magabiztos, fegyelmezett tartásával, ugyanakkor játékának hajlékonyságával és poézisével keltett figyelmet – mindez magas színvonalú, jelentékeny művészi teljesítményben összegződött. S a többi előadónak is tartozom annak kiemelésével, hogy Dobszay vezetésével a zenekar a szó szoros értelmében együtt lélegzett a szólistával, különösen bensőségesen téve a zenekar és a szólista dialógusait. Sodró erejű, gyöngyöző zongorázása pedig a zárótételben a virtuozitás vonásával egészítette ki Szabó Marcell arcképét. A megérdemelt nagy sikert a művész Rahmannyinov op. 39-es esz-moll etűd-tablójának előadásával köszönte meg, mégpedig olyan drámai megjelenítő erővel, ami az addig hallottak után is revelációként hatott.

Nem kevésbé jelentett várakozásaimhoz képest is felvillanyozó élményt a zárószám, Beethoven 7. szimfóniája sem. Dobszay Péter itt mutatkozott be igazán nagy formátumú előadónak, nemzedéke joggal nagyra értékelt magyar karmestereinek – és a néhány évvel idősebbeknek – nem csupán egyikeként, hanem egyik legkiválóbbjaként. Meggyőződésem, hogy vezető zenekaraink néhány megtisztelő megbízása ellenére még mindig nem valódi értékén tartjuk öt számon. Ez a 7. szimfónia ugyanis az első ütemtől az utolsóig telítve volt feszültséggel, ritmikai energiával, sok-sok emlékeztető zenei eseménnyel. Elfojtott izgalom éltette az Allegretto kezdő ütemeinek sejtelmes pianissimo visszhangját, a baszszusszekció súlya és zenei intenzitása éltető eleme volt az egész előadásnak, s ezen belül a vulkánkitöréshez hasonló érzelmi tetőpontoknak. A scherzo játékosága, cikázó felvillanásai, a zenekar hangzó rétegeinek plasztikus differenciálása többek között azt bizonyították, hogy a karmester a nagy tabló bemutatásán túl a részletekhez is gondos figyelemmel közelít. A zárótételben Dobszay vakmerően gyors tempót diktált, amelyet az

első pillanatban túlzásnak is éreztem, de azután fényesen beigazolódott. Túl azon, hogy a zenekar még itt is abszolút rendezetten, a legapróbb részletet sem elnagyolva játszott, a karmester élményszerűen keltette életre azt a beethoveni makacsságot és megszállottságot, amelyet elsősorban jóval későbbi vonósnégyeseihez és zongoraműveihez szoktunk kapcsolni.

A zenekar egészében véve is kifogástalan, helyenként emlékezetesen szép játéka magában foglalta a teljes vonóskar bársonyos megszólalásait és félelmetes mély hangjait, szinte a teljes fúvós szekció, de mindenekelőtt az első klarinét és fuvola, illetve a rezek remek teljesítményét és nem utolsósorban a kiváló timpanista különösen az utolsó tételben fontos hajtóerővé váló játékát. Várom a közeli alkalmat, hogy valamelyik kitűnő hangversenytermünkben is meghallgathassam őket.

Fittler Katalin

Concerto Budapest

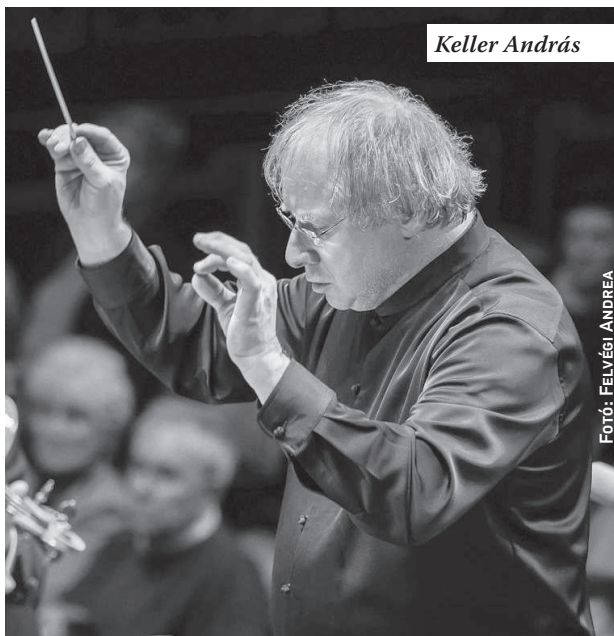
2022. május 29.

Olasz Intézet

Nagy siker – némi hiányérzettel. Így értékelhető röviden a Concerto Budapest „Promenádkoncertek” címmel meghirdetett, öt rendezvényből álló (regisztrációt igénylő, ingyenes) sorozatának záróestje. A cím (Concerto és táncok) egy-egy Bartók- és Kodály-műre utalt, amelyek végül – indokoltan – fordított sorrendben kerültek előadásra: Kodály remekét, a Galántai táncokat követően csendült fel a 20. századi klasszikusok sorában az örökzöldek közé tartozó Bartók-mű, a Concerto.

A közelmúltban megtapasztalhattuk, hogy Keller András vezetésével a Concerto Budapest időről-időre megkülönböztetett figyelemre méltó produkciókkal áll elő. Nemcsak „sokat” szerepel, hanem a szó nemes értelmében innovatív módon tervezett programokkal kívánja megszólítani a zenekedvelőket, szinte korra és érdeklődési területre való tekintet nélkül. Ebben a nagyszabású koncepcióban egyaránt helyet kapnak többé és kevésbé ismert művek, tehát van lehetőség a közkedvelt művek ismételt műsorra tűzésére is. Nem kétséges tehát, hogy nagy tetszésre számíthat a Bartók-Kodály műsor. Amelyet ismertnek érez a hallgatóság, és – megannyi megszólaltatás után – a zenekar is. Ez utóbbi olyanra, hogy a darabok előadását „újrajátszásnak” tekintik, tehát, élőzenévé aktualizálva a reprodukciót. Ami viszont, valljuk meg, nagyságrendekkel kisebb a tényleges interpretációnál.

Az évad végéhez közeledve aligha éreztük az együttes játékán a kifáradás nyomait. A Keller András irányításával egymást sűrűn követő igényes, nagy volumenű programok után, közvetlenül egy külföldi turné előtt, inkább egyfajta „lazításnak” tűnhetett ez a rövid program. A dirigens számára pedig kiváló alkalomnak, hogy – ezút-

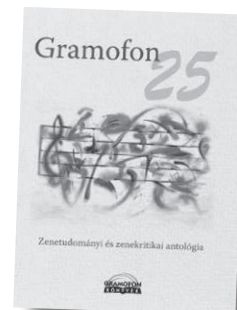
tal is deklarálva megszokott igényességét – olyan részletekre irányítsa a hangszeresek figyelmét, amelyek egyébként gyakran elsikkadnak az előadások során. Mindazonáltal nehezen menthető mindkét mű esetében az indokolatlanul felfokozott tempó (az alaptempón belül pedig az egyébként kívánt tempóváltások néha túlzott „direktsége”), ami elkönnyvelhető „korjelenségként” is, és maximális toleranciával értékelhető úgy is, mint a felkészült hangszeresek játékkedvének kiélése, ám semmi sem menti, hogy a művet nem alaposan ismerő hallgató számára nem jutott idő a hallottak felfogására. Néha, mint fényreklám villództak az egyébként pompásan megoldott részletek – de a műről, mint egészről inkább csak benyomást, mint élményt kaphattunk.

Nem kétséges, a rövid idő alatt sok új mű élményével tapasztalatával gazdagodó muzsikuskok számára „lazítás” lehetőségét kínál(hat)ják a repertoárdarabok. De sohasem lenne szabad szem elől téveszteniük, hogy jó esetben nem az a képlet igaz, hogy a mű a produkció, az előadások egymásutánja pedig a többé-kevésbé jólsikerült reprodukciók egymásutánja, hanem a minőségi mérce átállításával arra kellene törekedni, hogy minden megszólaltatás interpretáció legyen, a szó nemes értelmében, amikor felvállalják a felelősségét annak, hogy a hallgató – több-kevesebb korábbi műismeret birtokában – akár egyenlőségjelet tehessen a mű és annak megszólaltatása közé.

Ezen a hangversenyen ezzel maradt adósunk a Concerto Budapest. Keller András sem két remekművel szándékozott megismertetni a hallgatóságot, hanem az élő előadásnak köszönhetően mintegy átismételték/átismételtük közösen, korábbi hangzásélmények birtokában a 20. századi népszerű remekműveket. Tehát, két helyen felütöttük a hangképalbumot – és röviden időztünk náluk.

Megjelent a Gramofon 25 Zenetudományi és zenekritikai antológia

A Gramofon 25 – Zenetudományi és zenekritikai antológia című, 350 oldalas kiadvány a Gramofon folyóirat 1996 és 2021 között megjelent, különösen érdekes írásaiból válogat. A klasszikus zene, a jazz és a népzene kedvelői egyaránt csemegéket találhatnak a kötetben.

A Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóiratot 1996 nyarán alapította Bösze Ádám, Retkes Attila és Zipernovszky Kornél. A folyóirat esszéket, tanulmányokat, interjúkat, feature-cikkeket, recenziókat közöl a klasszikus zene, az opera, a jazz, a népzene és a világzene témakörében. A Gramofon az egyetlen magyarországi nyomtatott folyóirat, amely professzionálisan, részletesen foglalkozik a jazz, a népzene és a world music műfajával. A lap szerzői között elismert szaktekinetélyek és fiatal zenetörténészek, sőt olykor kiváló előadó- és alkotóművészek is megtalálhatók. A Gramofon a magyar zenei élet szereplőit, a szakmát is meg szeretné szólítani; elsődleges célcsoportja és elért közönsége azonban mindmáig a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődő, hangversenyre járó, nem kizárólag szakmai közönség. A folyóirathoz internetes tartalomszolgáltatás – a Gramofon.hu és a MagyarJazz.hu weboldal –, valamint könyvkiadás kapcsolódik.

A lap alapításának 25. évfordulójára megjelent antológia újra közli a legendás hangfelvevő-történész, Oldal Gábor: Kis magyar gramofonológia című sorozatát, amely eredetileg 1997/98-ban látott napvilágot. Önálló fejezetben emlékeznek megbecsült szerzőikre, Ujházy Lászlóra és Uhrman Györgyre. A kötet ezt követően változatos tematikájú esszéket és tanulmányokat közöl, végül pedig – ízelítőként a több ezer megjelent recenzióból – hangfelvevőkritikákat kínál a zenebarátoknak.

A Gramofon 25 kötet részletes tartalomjegyzéke

1. fejezet – Oldal Gábor: Kis magyar gramofonológia (18 írás)

2. fejezet – Ujházy László emlékezete

- Bércesi Barbara: Búcsú Ujházy Lászlótól
- Ujházy László: A kamarazenei felvételekről – 1. rész
- Ujházy László: A kamarazenei felvételekről – 2. rész
- Ujházy László: A kamarazenei felvételekről – 3. rész
- Ujházy László: A műremekbe zárt akusztikai csoda – A zongora akusztikájáról
- Ujházy László: Az akusztikus művészetek mostohagyermek-e: a hangfelvétel-esztétika – A zongorafelvételekről
- Ujházy László: Az akusztikus művészetek mostohagyermek-e: a hangfelvétel-esztétika – A hangjáték, 1. rész
- Ujházy László: Az akusztikus művészetek mostohagyermek-e: a hangfelvétel-esztétika – A hangjáték, 2. rész
- Ujházy László: Az akusztikus művészetek mostohagyermek-e: a hangfelvétel-esztétika – A hangjáték, 3. rész

3. fejezet – Uhrman György hangfelvevőtörténeti írásaiból

- Uhrman György – Életrajzi vázlat

- Uhrman György: Antológia – Beethoven: Fidelio
- Uhrman György: Antológia – Mozart: Don Giovanni
- Uhrman György: Antológia – Mahler: Dal a Földről
- Uhrman György: Antológia – Bartók: A kékszakállú herceg vára
- Uhrman György: Antológia – Haydn: Az évszakok
- Uhrman György: Antológia – Wagner: Lohengrin
- Uhrman György: Antológia – Gershwin: Porgy és Bess
- Uhrman György: Antológia – Réti József hagyatéka
- Uhrman György: Antológia – Bizet: Gyöngyhalászkok

4. fejezet – Esszék és tanulmányok

- Ajtai Péter: A jazzkritika problémája
- Darvai Nagy Adrienne: Enescu román poémája és a királyi himnusz
- Endrődiné Pásku Veronika: Zerkula János, a gyimesi népzene énekes-hegedűs előadója
- H. Magyar Kornél: Az indiai zene misszionáriusa – Száz éve született Ravi Shankar
- Szilágyi Szabolcs – Kusz Veronika: Párhuzamos életek. Egy Bartók–Dohnányi fuvola–zongora-program elméleti háttere
- Lipták Dániel: A bécsi döntések hatása a magyar népzene-kutatásra
- Máté J. György: Azok a szép napok! – Amerikai free jazz Franciaországban
- Ozsvárt Viktória: Lajtha és a programzene
- Geiu Rämmer: Liszt koncertjei a Tartui Egyetemen
- Szabó Ferenc János: Magyar komolyzenei hangfelvételek az első világháború éveiben
- Tóth Endre: Esterházy Péter és a zenei radikalitás
- Turi Gábor: Jazz – Európa nyelven

5. fejezet – Hangfelvevők búvóútjában

- Bányai Gábor: A királynőt megölni nem kell félnetek
- Bányai Gábor: Ezüstkor – aranyban és bronzban
- Fittler Katalin: Képtelen hangképalbum
- Fittler Katalin: Barangolás a portugál lélek birodalmában
- Kovács Ilona: Értőknek és műkedvelőknek
- Lehotka Ildikó: Modern kori oratórium
- Mesterházi Máté: Prokofjev zenéjének ereje – koreográfiába foglalva
- Zay Balázs: Pontosság és stílus – Artur Balsam felvételei
- Zay Balázs: Az egynevű zongorista profilja

A Gramofon Könyvek 2000 és 2021 között megjelent kiadványait az olvasók megismerhetik a www.gramofon.hu oldalon.

A PANNON FILHARMONIKUSOK-PÉCS NONPROFIT KFT.
próbajátékot hirdet
az alábbi állásra

I. HARSONA II. HARSONA KÖTELEZETTSÉGGEL

Próbajáték anyaga:

J. G. Albrechtsberger: Concerto for Alto Trombone 1. tétel
F. David - Concertino für Posaune Op. 4,
1. tétel kadenciával + 2. tétel

Zenekari szemelvények:

Mozart: Requiem – Tuba Mirum;
– Kyrie (Alto trombone) Mahler: 3. szimfónia - részletek
Ravel: Bolero
Schumann: 3. szimfónia (Alto trombone)
R. Strauss: Imigyen szóla Zarathustra - részletek
R. Strauss: Till Eulenspiegel vidám csínyjei - részletek Rossini: Wilhelm
Tell - Overture
Wagner: Walkürenritt

Az írásbeli jelentkezéseket kérjük beküldeni az alábbi címre:

Pannon Filharmonikusok-Pécs
7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4. vagy az office@pfz.hu címre

A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után a meghívott pályázónak megküldjük, illetve személyesen a zenekar székházában átvehetők. Zongorakísérőt igény szerint biztosítunk!

A próbajáték tervezett időpontja: 2022. június 20.

A pontos időpontról a meghívott pályázónak később adunk tájékoztatást.

A próbajáték helyszíne: Kodály Központ (7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.)

Az állás betöltése: megegyezés szerint.

Bővebb felvilágosítást a 72/500-328 ill. 20/ 4498502 telefonszámon adunk!

Pécs, 2022. május 19.

Horváth Zsolt
igazgató

A PANNON FILHARMONIKUSOK-PÉCS NONPROFIT KFT.
próbajátékot hirdet
az alábbi állásra

HEGEDŰ TUTTI

Próbajáték anyaga:

J.S.Bach: Két ellentétes karakterű tétel a szólószonátákból,
partitákból
W.A.Mozart: G-dúr, D-dúr, vagy A-dúr hegedűverseny
I. tétel kadenciával

Zenekari szemelvények:

Brahms: 1. szimfónia - I. tétel 273-378
Mozart: C-dúr szimfónia no. 41 - II. tétel 1-44
Bartók: Concerto- V. tétel 21-86 és 277-317
Mendelssohn: Szentivánéji álom- Scherzo előlől E előtt 16-ig)
R. Strauss: Don Juan - első oldal

Az írásbeli jelentkezéseket kérjük beküldeni az alábbi címre:

Pannon Filharmonikusok-Pécs
7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4. vagy az office@pfz.hu címre

A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után a meghívott pályázónak megküldjük, illetve személyesen a zenekar székházában átvehetők. Zongorakísérőt igény szerint biztosítunk!

A próbajáték tervezett időpontja: 2022. június 20.

A pontos időpontról a meghívott pályázónak később adunk tájékoztatást.

A próbajáték helyszíne: Kodály Központ (7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.)

Az állás betöltése: megegyezés szerint.

Bővebb felvilágosítást a 72/500-328 ill. 20/ 4498502 telefonszámon adunk!

Pécs, 2022. május 10.

Horváth Zsolt
igazgató

Lapzárta után érkezett:

Ezeröttszáz négyzetméter területen öt új próbatermet és hat gyakorlóléhséget adtak át az Eiffel Műhelyházban.

A beruházás egy év alatt, kétmilliárd forintos állami támogatással, az Opera további egymilliárd forintos hozzájárulásával valósult meg.

„Zenekarok, szolísták, balett-társulatok egyaránt világszínvonalú körülmények között próbálhatnak ezentúl az Eiffel Műhelyházban. A megépült öt modern terem között egy-egy zeneterem, balett gyakorló és próbahelyiség, valamint két házi színpad található, ezeket a magyar opera történetének kiemelkedő alakjairól, Békés Andrásról, Jan Cieplinskiről, Mikó Andrásról, Ferencsik Jánosról és Szinétár Miklósról nevezték el.

VARILUX MULTIFOKÁLIS
SZEMÜVEGLENCSEK
MOST
20-40% KEDVEZMÉNNYEL!

- SZEMVIZSGÁLAT,
KONTAKTLENCSE VIZSGÁLAT
- SZEMÜVEGKÉSZÍTÉS
AKÁR 1 NAP ALATT
- SZEMÜVEGJAVÍTÁS
- PIACVEZETŐ LENCSE ÉS
KERETGYÁRTÓK SZÉLES
KÍNÁLATA MINDEN
KOROSZTÁLYNAK

RÉSZLETEK: SCHELLOPTIKA.HU

1116. Budapest, Kondorosi út 7.

NYITVA: H-CS:10:00-18:00, P:10:00-16:00

06/20-362-61-44

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

Cím: 8000 Székesfehérvár
Szabadságharcos út 59.
www.arso.hu
igazgató: Ruff Tamás
ruff.tamas@arso.hu
(+36) 30 217 3411

Titkárság telefonszáma: +36 70 522 46 92

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest,
Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Concerto Akadémia Nonprofit Kft.
Székhely: 1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Levelezési cím: 1450 Budapest, Pf. 75
Központi telefonszám:
(+36-1) 215-5770 • Fax: (+36-1) 215-5462
E-mail: info@concertobudapest.hu
www.concertobudapest.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Magyar Élőzene Nonprofit Kft.

Levelezési cím:
1033 Budapest, Vörösvári út 101.
Próbaterem:
1105 Budapest, Halom u. 42.
Tel.: (+36) 70 652 55 91
E-mail: dunaszimfonikusok@gmail.com
www.dunaszimfonikusok.hu

Kodály Filharmonia Debrecen
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Zenei Együttesek Szimfonikusok – Énekkar – Gyermekkórus

Székhely:
1037 Budapest, Kunigunda útja 64.
Levelezési cím: 1088 Budapest,
Bródy Sándor u. 5-7.
E-mail: info@radiomusic.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar
Székhely: 1097 Bp., Péceli utca 2.
Levelezési cím: 1143 Bp, Stefánia út 61.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

**Miskolci Szimfonikus Zenekar
Nonprofit Kft.**
3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar
1033 Budapest,
Laktanya u. 35. (I. em., 2-es kapucs.).
Tel.: (+36-1) 373-0228, (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu • www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs
7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320
Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472
Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar
6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu •
www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar
5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokisimfonikusok.hu
www.szolnokisimfonikusok.hu

**Szent István Filharmonikusok
Non-profit Kft.r**
1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail:
rendezveny@zuglofilharmonia.hu

EGYESÜLETKÉNT MŰKÖDŐ ZENEKAR

**Budapesti Filharmóniai Társaság
Zenekara**
1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
http://www.bpo.hu

KAMARAZENEKAROK

Liszt Ferenc Kamarazenekar
1036 Budapest, Kiskorona utca 7.
Tel./Fax: +36 1 250 4938
lfkz@lfkz.hu http://www.lfkz.hu

REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1141 Budapest Szugló utca 125/D
C. épület 3/34.
Elnök: Szabó Sipos Máté
szabosiposmate@gmail.com
Főtitkár: Horváth Gábor
horvath.gabor975@gmail.com
www.regionaliszenekek.hu

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar
Levelezési cím: Békés Megyei Szimfonikus
Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrássy út 3.
Telefon: 20/4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
Honlap: www.bekesszmf.hu
Művészeti vezető: Uhrin Viktor

**Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület
Magyarország**
(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.
Honlap: www.dszz.hu
E-mail: dkszimfonikus@gmail.com

Egri Szimfonikus Zenekar
Levelezési cím: Egri Szimfonikus Zenekar
Kulturális Egyesület
Eger 3300 Knézh K. u. 8.
Telefon: 20/964-1518
Honlap: www.egriszimfonikusok.hu
Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar
Levelezési cím: Gödöllői Szimfonikus
Zenekar Alapítvány
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
Telefon: 30/546-1852
E-mail: gso.zenekar@gmail.com
Honlap: www.gso.hu
Művészeti vezető: Horváth Gábor

**Kecskeméti Szimfonikus Zenekar,
Híros Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ**
6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Telefon: 06-20/3230-001
E-mail: ksztitkar@gmail.com
jacintfoldi@gmail.com
Honlap: www.hirosagora.hu
Művészeti vezető: Földi Jácint

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar
Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.
9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

**Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú
Egyesülete**
Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail: szabolcsiszf@gmail.com
Képviselő: Nagy Gyula

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara
Levelezési cím: TatabányArt Művészeti Egyesület
Tatabánya Fő tér 34.
Telefon: 30/6926489
E-mail: gezaroman@t-online.hu
Művészeti vezető: Román Géza

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS
TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA,
A NEMZETI KULTURÁLIS ÁLLAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

Nemzeti Kulturális Alap

A szerkesztőség levelezési címe:
ZENEKAR MŰVÉSZETI BT.
1222 Budapest, Fenyőtoboz utca 6.
e-mail: info@zenekarujrsag.hu
www.zene-kar.hu
Felelős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**

Nyomda: EPC nyomda
ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott
véleményekkel és kijelentésekkel
szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek
készítjük helyt adunk.

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles választékkal várjuk vásárlóinkat 2022-ben is!

fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

+36 1 210 2790, +36 30 488 6622

Nyitvatartás: h-p 9⁰⁰ -17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S Bach Bags Berg Larsen BG Blackburn Buffet Crampon B&S
Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois D'Addario Denis Wick Dotzauer Edwards Francois
Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth King
König & Meyer Kromat Leblanc Lorée Ludwig Majestic Manhasset Marca Marigaux Melton
Muramatsu Musser Neotech P. Mauriat Pearl Powell Rigotti Sankyo Schagerl Schilke Schneider
Schreiber Seiko Selmer Silverstein Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne Trevor J. James
Vandoren Wilde+Spieth Wittner Yamaha Yanagisawa Zoom